

YENİ ÇAĞ

- Komünistler ve devrimci gelenekler
 - E. Tuominen: Sosyalist devrim ve burjuva devleti
 - E. Bütnel: Reform ve devrim
 - H. Bağdaş: Milli kurtuluş hareketinin meseleleri
 - L. Morris: Komünistler ve milli mesele
-

GÜNÜN AKTÜEL MESELELERİ

Kapitalist ülkelerde işçi sınıfının birliği

MEKTUPLAR VE NOTLAR

Almanlar arasında açık konuşma

TARİHTEN SAYFALAR

Karl Marx'ın evi

MÜCADELEDE HAYATLARINI VERENLER

Komünist kahramanlara dair hikâyeler

ÖZEL SAYFALARIMIZ

9-10

Eylül-Ekim

1964

BARIŞ VE SOSYALİZM PROBLEMLERİ

B u s a y ı d a :

Erkki Tuominen

Finlânda Komünist Partisi Merkez Komitesi Politbüro üyesi

Ernest Bütnel

Belçika Komünist Partisi Milli Başkanı

Halit Bağdaş

Suriye Komünist Partisi Merkez Komitesi Genel Sekreteri

Leslie Morris

Kanada Komünist Partisi Genel Sekreteri

YENİ ÇAĞ

9-10

Eylül-Ekim

1964

Komünist ve işçi partilerinin teori ve enformasyon dergisi

Komünistler büyük devrimci geleneklerin mirasçıları ve devamcılarıdır

Komünistler bu yıl I. Enternasyonalin 100-ncü yıldönümünü kutladılar. Enternasyonalin şanlı, devrimci geleneklerini yaşatan, geçirdiği tecrübeleri zenginleştiren, devam ettiren komünistler, bu tecrübelerden sadece bugünkü devrimci savaşı geliştirmek için değil, gelecekte insanlığa açılan yol ve olanakları daha iyi tâyin ve tesbit etmek için de faydalanıyorlar. Bilimsel tarih anlayışı, bize, toplumsal gelişmenin ilerleyişini, geçici başarısızlıklara ve yenilgilere rağmen, insanlığın komünizme doğru gidişini açıkça göstermektedir.

I. Enternasyonal bu güçlü hareketin başlıca kaynağıdır. I. Enternasyonalin prensiplerini devam ettiren çağımızın dünya komünist ve işçi hareketi, devrimci geleneklerine sadakatle bağlı kalıyor, onları geliştiriyor.

Dünya işçi hareketine *tarihsel görevini* gösteren, çağdaş toplumda kapitalizmin yıkıcısı ve sosyalizmin kurucusu olarak oynayacağı rolü, işçi sınıfının yürüttüğü savaşın insanlığın kaderini tâyin edeceğini belirten I. Enternasyonaldir.

I. Enternasyonal, gerek milli ölçüde, gerek dünya ölçüsünde *proletarya teşkilâtlülüğünün* temellerini attı. Devrimci kitle partilerinin kurulması için gereken şartları hazırladı, uygulayacakları temel taktiği tesbit etti, bu taktiğin uygulanmasında büyük ve unutulmaz örnekler verdi. Derinleşen ve gelişen proletarya teşkilâtlülüğü, sınıf

savaşının her yeni döneminde yeni şekiller, yeni özellikler kazanmaktadır.

I. Enternasyonal işçi sınıfının devrimci nazariyesini dünya politika alanına soktu, bilimsel sosyalizmle, dünya ölçüsündeki işçi hareketinin birleşmesine yol açtı. Bilimsel komünizmin teorisine tarihsel ve evrensel bir nitelik kazandırdı. Maddi bir temel elde eden devrimci teori, bugün güçlü bir ilerleyiş unsuru haline geldi. Başarı ile ilerliyen devrimci teori, evrensel işçi hareketinin elde ettiği sonuçları, geçirdiği tecrübeleri inceliyerek yeni yeni güçler toplamaktadır.

I. Enternasyonal işçi sınıfının çeşitli milli kesimleri arasında devamlı bağuntılar kurdu, ortak görüşler, ortak amaçlar sağladı, karşılıklı yardım ve dayanışmanın hayati gerekliliğini gösterdi. İşçi sınıfının çeşitli kesimlerine, devrimci savaş tecrübelerini incelemeyi, karşılaştırmayı, değiştokuş etmeyi, nazari ve politik tecrübelerden karşılıklı faydalanmayı öğretti.

I. Enternasyonal, proletarya enternasyonalizminin özünü ve önemini gösterdi; işçi sınıfına, ancak bütün güçlerini birleştirmek şartıyla kapitalizmi yenebileceğini gösterdi. Enternasyonalin kadrolarında yetişen işçi sınıfının öncüleri, kendi ülkelerindeki emekçilere karşı olduğu kadar, dünya işçi hareketine karşı olan sorumluluklarını daha iyi anladılar. Marks'la Engels, işçi sınıfının milli menfaatlerini enternasyonalist menfaatlere karşı koymanın büyük tehlikesini belirttiler. Engels: «İşçi hareketinde gerçekten milli fikirler ... aynı zamanda gerçekten milletlerarası fikirlerdir.» dedi. Lenin'in de sonradan geliştirdiği bu milletlerarası sorumluluk fikri, şuurlu milletlerarası proletaryanın büyük prensipi haline geldi.

I. Enternasyonal, faaliyetinin temeli olan yeni bir demokrasi tipini, proletarya demokrasisini yarattı. Harekette merkezleştirmeyi savunmakla beraber, ister teşkilâtlarda, ister şahıslarda toplanacak tek otorite sistemine karşı koydu, yöneticilerin rolünü büyütme, ve şahısları putlaştırma eğilimiyle daima savaştı. Enternasyonale göre, şahıslarda toplanan otorite daima yanılmalara götürür.

II. Enternasyonal, I. Enternasyonalinde devrimci geleneklerini devam ettirdi. Marksist bir temel üzerinde kurulan II. Enternasyonal işçi hareketini çok genişletti ve hızlandırdı; proleter kitlelerin teşkilâatlanmasını geliştirerek, tarihsel bir zorunluğu gerçekleştirdi. II. Enternasyonalin yönetici partileri, sendika ve kooperatif, işçi teşkilâtları örgütleme, büyük bir işçi basını kurma alanlarında, burjuva demokrasisindeki kurumları işçi sınıfının yararına kullanma işinde büyük bir tecrübe edindiler, Marksist fikir ve görüşlerin yayılmasına çok yardım ettiler.

Ama Engels'in ölümünden sonra, II. Enternasyonalin yöneticileri oportünizme kaydılar. Lenin'in dediği gibi: «II. Enternasyonal (1889—1914), proletarya hareketinin enine gelişen milletlerarası bir

teşkilâtıydı; bu özelliği ise, devrimci düzeyin bir süre için düşmesine, en sonunda II.Enternasyonalî iflâsa kadar götüren oportünizmin gelişmesine sebep oldu.»

II. Enternasyonalin sağcı yöneticileri, teşkilâtın niteliğini değiştirdiler, devrimci ödevlerine ihanet ettiler. Bu ihanetleri işçi hareketinin bölünmesine sebep oldu, işçi sınıfının çeşitli kesimleri arasında hazin ayrılıklar, çatışmalar doğurdu, proletaryayı güçsüz düşürdü, devrimci süreci yavaşlattı.

Devrimin bayrağını tekrar yükselten Rusya Bolşeviklerini, diğer ülkelerde enternasyonalizme gerçekten bağlı kalmış, emperyalist harbe karşı savaşılan gerçek Marksistler desteklediler.

Oktober Devriminden sonra Marksist güçler çoğalınca ve kuvvetlenince, Lenin'in teşebbüsü üzerine Komintern (Komünist Enternasyonalî) kuruldu. Kominternin Beyannamesinde belirtildiği gibi: «I. Enternasyonal geleceği haber verdi, yolu gösterdi; II. Enternasyonal milyonlarca proleterî birleştirdi, teşkilâtlandırdı; III. Enternasyonal (Komintern) açık kitle hareketinin, devrimci eylemlerin ,aksiyonların enternasyonalidir..»

Komintern gerçekten devrimci işçi partilerinin kurulmasında, bu partilerin Marksist-Leninist prensiplere göre yetiştirilmesinde büyük bir rol oynadı. Bir kuşak Marksist-Leninist yönetici yetiştirdi. En büyük tarihsel başarısı, dünyanın her yerinde milyonlarca emekçiye emperyalizme, sömürgeciliğe, faşizme, harbe karşı, ve sosyalizm uğrunda savaş yürütmeğe isteklendirmesidir. Yirmi beş yıl boyunca, Komintern, Asya ve Avrupanın birçok ülkesinde sosyalist devrimin tarihsel zaferlerine yol açtı, güçlü sosyalist dünyanın meydana gelmesini sağladı. Oportünizme, revizyonizme, dogmacılığa, sekterliğe ve milleyetçiliğe karşı yürüttüğü uzun ve amansız savaşla, bütün dünyada, Marksist-Leninist partiler arasında ideolojik birliğin temellerini attı.

Halklar bilimsel komünizmin kurucularının adlarını ebediyen saygı ile anacaklar; sosyalizm ve komünizm uğrunda yürütülen savaşa ömürlerini vakfeden Marks, Engels, Lenin, August Bebel, Jean Jaures, Rosa Luxembourg, Karl Liebknecht, Ernst Thelmann, Antonia Gramsci, Georgi Dimitrof, Maurice Thorez, Klement Gottwald, Sen Katayama, William Foster, Ajoy Ghosh gibi sayısız devrimcileri hiçbir zaman unutmıyacaklardır.

İnsanlık tarihinde, komünist hareketi ve bilimsel komünizm kadar büyük zaferler sağlamış politik hareket, politik görüş olmamıştır.

Komünist hareketi, bugün gerçekten evrensel bir hareket, bir toplumsal yenileşme gücü haline gelmiştir. Bu hareket içinde, bugün, 42 milyon üye toplayan, yüz milyonlarca emekçiye etkiliyen 90 devrimci Marksist-Leninist parti bulunuyor. Komünist hareketi tarihsel

ilerlemenin öncüsüdür; halkları en insani, en âdil toplumun, yani komünist toplumun zaferine götürüyor.

Bugünkü devrimci savaşın çeşitli akımlarını yöneten ve birleştiren komünist hareketi, Birinci Enternasyonalin tesbit ettiği amaçlara doğru başarıyla ilerliyor.

XIX. yüzyılın ortalarında, proletarya, bir güç olarak dünya alanına çıkıp, insanlığın kaderini eline aldığını açıklayınca, *proletarya ile burjuvazi, sosyalizm ile kapitalizm arasındaki büyük tarihsel savaş başladı.*

Bu savaşın kesin bilânçosunu yapmak için henüz erkendir. Burjuvaziye karşı daha birçok çetin savaş yürütülecektir. Geçici başarı-sızlıklar, yenilgiler beklenebilir. Tekelci burjuvazi hâlâ intikam alabileceğini umuyor. Ama hiç şüphe edemiyeceğimiz bir nokta da şudur: I. Enternasyonalin fikir ve görüşleri bugünden zaferi sağlamıştır; toplumun ilerlemesinde en kesin güç olan işçi sınıfı insanlığı sosyalizme götürüyor. Toplumsal hayatın her alanında, sosyalizm kapitalizmi geriletıyor.

Dünya işçi sınıfının elde ettiği kesin tarihsel zafer, bütün emekçilerin başlıca eseri olan dünya sosyalist sistemidir. Bu sistem, emekçilerin yüzyıllarca hayal halinde kalan en büyük isteğini — politika, ekonomi, toplum, milliyet, ırk alanlarında insanın insanı ezmesini yok etme isteğini — gerçekleştirdi.

Komünistlerin, işçi sınıfının, bütün emekçilerin çabaları ile, insanlık kapitalizmden sosyalizme geçiş çağına girmiştir. Gittikçe artan sosyalist güçlerin, bugün eski gücünü kaybetmiş olmakla beraber hâlâ direnen kapitalizme karşı yürüttüğü savaş, dünyanın her yerinde toplumsal münasebetleri tâyin ediyor. Bu savaş, tarihsel durumu; emperyalist, sosyalist, gelişmiş, gelişen, bağımlı, bağımsız, bütün ülkelerdeki sosyal-ekonomik süreçleri ya doğrudan doğruya, ya da dolaylı yollarla etkiliyor, bütün sınıfların tutumuna tesir ediyor.

Komünistlerin, işçi sınıfının, bütün emekçilerin çabaları ile, insanlık, sömürgeciliğin ortadan kalktığı bir çağa girmiştir. Yüzyıllarca süren bir hayal gerçekleşiyor, yüz milyonlarca insan yabancıların ezigisinden kurtuluyor; sosyal, ekonomik, kültürel ilerleme uğrunda yürütülen savaş gelişiyor. Pek yakında, yabancı boyunduruğu altında ezilen tek bir halk kalmıyacaktır. Bu sonuç, hiç şüphesiz, çağımızın en büyük zaferlerinden biridir.

Komünistlerin, işçi sınıfının, bütün emekçilerin, bütün barışsever güçlerin çabaları ile, toplum hayatını tehlikeye düşüren, insanlığı yok edebilecek harp imkânları azalmağa başlamıştır.

İşçi sınıfı, milletlerarası münasebetlerde aktif rol oynayan bir güç olarak ilk defa I. Enternasyonal devrinde ortaya çıkmıştır. İşçi

sınıfı artık kapitalistlerin kanlı maceralarına kurban gitmiyeceğini daha o devirde açıkladı. Ama ilerici güçler henüz zayıftı, örgütlenmiş değildi, harbe engel olamadılar. İnsanlık da böylece son 50 yıl içinde korkunç, yıkıcı iki dünya harbi gördü.

Ama bugün durum tamamiyle değişmiştir. Bugün kuvvetli bir sosyalist kampı kuruldu; halkların barış uğrunda yürüttüğü savaş gelişiyor, bir dünya harbine engel olma imkânları artıyor.

Kapitalist dünyada yaşayan halkların sosyalizme yaklaşmasını sağlayan etkenler şunlardır: Sosyalizmin dünya ölçüsündeki etkileri gittikçe artıyor; kapitalist dünyadaki emekçilerin sınıf savaşı gittikçe güçlenip hızlanıyor, daha etkili bir hale geliyor; teknik ve bilimsel devrimler ve sermayenin hızlı birikimi neticesinde, kapitalizmin içindeki çelişmeler artıyor, derinleşiyor. İnsanlığın *bugünkü gelişme döneminde, sosyalizm, halkların her ileri hareketinde, sınıf savaşının her adımında, tek itici güç haline geldi*. Kapitalist üretimin gelişmesinde atılan her yeni adım, toplumu sosyalizme yaklaştırıyor. Çağımızın muazzam üretici güçleri, büyük bilimsel ve teknik devrimleri, özel mülkiyet bağıntılarının kaldırılmasını zorunluk haline getiriyor; işçi sınıfının toplumun hayatında oynadığı rolün öneminin, kültürünün, şuurunun, teşkilâtlılığının ve politik aktifliğinin hızlanıp yükselmesini gerektiriyor. Bu durum, bize şunları gösteriyor: İşçi sınıfının, toplumun yönetimini eline almasını sağlayan gerek objektif maddi, gerekse sübjektif politik şartlar hazırdır. Bu sonuçlar, proletarya ile burjuvazi arasında yürütülen büyük savaşın başlıca tarihsel sonuçlarıdır. Kapitalizmle dünya sosyalizmi arasındaki savaş bugün yeni bir döneme girmiştir. Bu savaş, her ülkede, çeşitli yönlerde doğru ve çeşitli şekillerle gelişiyor. Bütün insanlık, bütün sınıflar, bütün toplumsal tabakalar bu savaşa katılıyor. Ama bu savaşta teşebbüs emekçilerdedir.

Halk kitlelerinin komünistlerin yönetimi altında elde ettikleri büyük zaferlerin, sağladıkları demokratik ilerici tedbir ve başarıların sermayeye karşı yürütülen savaşla birleşmesi, devrimci savaşın tarihsel şartlarını temelinden değiştiriyor. Evrensel devrimci sürecin cephesi genişliyor. Devrimci faaliyet metodları ile sosyalizme geçiş şekilleri çoğalıyor, zenginleşiyor.

Bugün evrensel devrim sürecinin unsurları, çağdaş dünyanın temel devrimci hareketleridir: 1. Sovyetler Birliğinde komünizmin; kapitalizmle bağlarını koparan ülkelerde sosyalizmin kurulması. 2. Gelişmiş kapitalist ülkelerde, emekçilerin ve işçi sınıfının sosyalizm ve demokrasi uğrunda yürüttüğü savaş. 3. Yabancı ezginin bütün şekillerinden kurtulan halkların yürüttüğü milli kurtuluş hareketi... Devrimci sürecin bu üç unsuru, en başarılı sonuçları, en büyük tarihsel etkiyi, barış içinde yanyana yaşama şartları içinde sağlabiliyor.

Dünya devrimci sürecini enine boyuna, derinlemesine geliştiren etkenler şunlardır: Sosyalist sistemin gücü artıyor, dolaylı dolaysız etki alanı genişliyor; yüksek üretim güçleri meydana çıkıyor; toplumsal üretimin sosyalist ve komünist örgütlenmesinde daha yüksek şekillere geçiliyor. Böylece sosyalist ülkelerde bu gelişmeleri gerçekleştiren işçiler, köylüler ve aydınlar, büyük devrimci ödevlerini yerine getirmiş oluyorlar.

Dünya sosyalist sistemi, dünya devrimci süreciyle birkaç yoldan birleşiyor:

1. Sosyalist ülkelerin sağladığı başarılar, dünya güçler dengesini toplumsal ilerlemenin yararına değiştiriyor. Bu başarılar, toplumsal hayatın en önemli alanında, maddi üretim alanında, sosyalizmin zaferini sağlıyor.

2. Bu başarılar, kapitalist ülkelerdeki halk kitlelerini devrimci savaşa sevk ediyor.

3. Sosyalist dünyanın güçlü oluşu yeni bir dünya savaşına engel oluyor.

4. Sosyalizmin güçlü oluşu, emperyalistlerin çeşitli ülkelerde ters-devrimler düzenlemelerine engel oluyor.

5. Sosyalist ülkelerin başarıları, sömürgecilikten yeni kurtulmuş ülkelere yapılan yardımın arttırılmasını kolaylaştırıyor, bu ülkelerin gelişmesini sağlıyor.

Yürüttükleri savaşta elde ettikleri tarihsel başarıları gören komünistler, bu başarıların kendilerine sağladığı güç ve tecrübeyle, bugünedek çözülmemiş sorunları, karşılaştıkları güçlükleri daha büyük bir dikkatle inceliyorlar.

Komünist partileri, sosyalist ülkelerdeki bütün emekçiler, kapitalizmle ekonomik yarışmada otomatikman zafere ulaşamayacağını biliyorlar. Çok gelişmiş kapitalist ülkelerle yarışmak zorundadırlar; oysa sosyalist devrimin gerçekleştiği ülkeler genellikle geri kalmış memleketlerdi. Çağımızın büyük teknik ve bilimsel icatları kapitalist üretimde de uygulanıyor. İki sistem arasındaki yarışma bu şartlar içinde devam ediyor.

Sosyalist ülkelerdeki halklar ekonomik gelişme tempolarını hızlandırıyorlar; milli ekonomiye, sosyalizmin ekonomik kanunlarını bilimsel şekilde uygulayan bir sistem tatbik ederek, günümüzün bilimsel ve teknik icatlarından en mükemmel şekilde faydalanmaya çalışıyorlar.

I. Enternasyonalin demokratik geleneklerini bugünkü şartlara göre geliştiren komünistler, insanlık tarihinin en gerçek demokrasisini, sosyalist demokrasiyi yarattılar. Bu demokrasinin doğması, devamlı derinleşmesi, genişlemesi, yeni toplumsal gelişmenin başlıca kanuniyeti, başlıca şartıdır. Komünistlerin amacı şudur: Gelişmenin her yeni safhasında, sosyalist demokrasi politik ve kültürel hayatın yeni

şekil ve yönlerini içine almalı; ekonomik, politik ve kültürel hayatın her alanında halk kitlelerine yönetici rolü sağlamalıdır.

Sovyetler Birliği Komünist Partisinin XX. Kongresinden sonra şahısları putlaştırma eğilimlerine karşı yürütülen savaş, sosyalist demokrasiyi, özünü bozan eğilimlerden kurtardı, ve bu demokrasinin gelişmesine yeni imkânlar sağladı.

Komünist partileri, emekte, ihtisasta ve üretimin kooperatifleştirilmesinde uygulanan milletlerarası sosyalist işbölümünden büyük başarılar sağlamak için, sosyalist ülkeler arasındaki işbirliğini daha da kuvvetlendirmeğe çalışıyorlar.

Sovyetler Birliği ile diğer sosyalist ülkelerin ekonomik ve askeri gücü, toplumsal ilerlemenin büyük ve gerçek gücüdür, emperyalizme kendini saydıran bir güçtür. Bu güç, değişik sosyal düzenli ülkelerin barış içinde yanyana yaşamasını sağlayan şartlar içinde yaratıldı. Sosyalist ülkeler barışçı, kahramanca çabalarıyla emperyalizme şiddetli darbeler indiriyor. *Sınıf savaşının geçirdiği bütün tecrübeler bize şunu gösteriyor: Komünistlerin, sosyalist ülkelerdeki halkların başlıca ödevi, sosyalizmin ekonomik gücünü arttırmak, her alanda sosyalizmin kapitalizme üstünlüğünü sağlamaktır.*

Sosyalist ülkelerdeki komünistler, barış içinde yanyana yaşama prensipini uygulayan, iktisadi gücün arttırılmasına çalışan Leninci yola girmişlerdir. Milli çapta sosyalizmi ve komünizmi kurma ödevini bu yoldan daha çabuk sağlayabileceklerini, yüzmilyonlarca insanın ölümüne sebep olmadan, emperyalizmin durumunu sarsarak dünya çapında kendilerine düşen ödevi de yine bu yoldan yerine getireceklerini biliyorlar.

Bu son yüz yıl içinde, işçi hareketi ve özellikle gelişmiş ülkelerdeki komünist hareketi çok büyük bir yol geçti. Bu ülkelerdeki komünist partileri çoğaldı, halk kitleleri üzerindeki etkileri büyüdü. Birçok ülkede, bu partiler, toplumsal hayatı gittikçe daha çok etkileyen, işçi sınıfının, gerek yakın politik ve ekonomik amaçlarını gerçekleştirmek için, gerekse sosyalizm uğrunda yürüttüğü savaşları yöneten, büyük siyasi ve milli güçler haline geldi. Bazı ülkelerde henüz kitle partisi haline gelemiyen komünist partileri, yine de toplumsal hayatın önemli bir etkeni olabiliyor, hâkim sınıflar onları hesaba katmak zorunda kalıyor.

Komünistlerin amacı, halk kitlelerini zaferden zafere ulaştırarak ilerletmek, gerici sınıflara sistemli şekilde saldırmak, tekelci sermayenin en zayıf noktalarına darbeler indirmek, halk kitlelerini barışa, demokrasiye, sosyalizme doğru daha çabuk ilerletmektir.

Uzun ve amansız bir savaş yürüten işçi sınıfı, işçilerle bütün emekçilere sosyal ve ekonomik haklar sağladı. Emekçilerin, özellikle işçilerin örgütlenmesi günden güne gelişiyor. Sendikalar büyük bir güç haline geldi. Sayıları gittikçe artan köylü, esnaf, zanaatkâr yığın-

ları, tekelleşmelerin ezgisi altında çalışan tabakalar, işçi sınıfının etrafında toplanıyor.

Bu son onbeş yıl, kapitalist ülkelerde demokrasi ve işçi hareketinde büyük bir gelişme dönemi olmuştur. Fransa, Amerika, İtalya, Belçika, Japonyadaki büyük grevler; İngilterede, Federal Almanya'da, Norveçte, Hollândada işçi sınıfının yürüttüğü savaşın birdenbire hızlanması bu son yılların en önemli olaylarıdır. Bu olaylar, işçi sınıfının oynadığı politik rolü, toplumsal hayat üzerindeki etkisini, sınıf savaşının yeni şartlarını, yeni imkânlarını açıkça belirtiyor.

Bugün, halk kitlelerini anti-monopolist birlikler halinde örgütliyen proletaryanın, yürüttüğü savaşta yakın amaçları büyük bir anlam taşıyor. Bu amaçlardan birkaçını burada sayalım:

Toplum hayatını tehdit eden bir dünya harbi imkânlarını ortadan kaldırmak;

Bölgesel saldırıcı harpleri engellemek;

Militarizme son vermek, ekonomiden ancak barışçı amaçlar için faydalanmak;

Tekelleri kontrol etmek; egemenliklerini sınırlandırmak, basamaklı devletleştirmeler sağlamak vb.

Sendikaların işletmedeki bütün iş münasebetlerinin tesbitine katılmalarını sağlamak üzere, sendikaların haklarını genişletmek;

Vergi, sağlık, eğitim sistemlerini halkın yararına değiştirmek, sosyal sigortaların alanını genişletmek;

Devlet propaganda mekanizmasının demokratik kontrolünü sağlamak;

Bilimsel ve teknik devrimlerin bütün toplumun yararına kullanılmasını sağlamak...

Bundan yüz yıl önce, işçi sınıfı bu amaçları gerçekleştirecek güçte değildi. Oysa bugün bu şiarlar gerçek savaş şiarlarıdır.

Hiç şüphesiz, Batı ülkelerindeki işçi hareketinin çözmek zorunda kaldığı sorunlar hem çetin, hem çok çeşitlidir. İşçi hareketi, bu ülkelerde toplumsal gelişmenin başlıca etkenidir; çok önemli başarılar elde etmiştir, amma bununla beraber, kapitalizmin durumu hâlâ sağlamdır.

İşçi sınıfının karşısında, güçlü, çevik ve tecrübeli bir düşman duruyor: Tekelci burjuvazinin elindeki ekonomik-politik cihazın ve propaganda mekanizmasının hareket imkânları çok geniştir. Burjuvazi, bu mekanizma sayesinde, orta tabakaların büyük çoğunluğunun desteğini sağlamağa devam ediyor. İşçi sınıfının büyük bir kısmı — özellikle Amerikada, Kanadada, Federal Almanya'da, İskandinav ülkelerinde —, Marksist olmıyan, hattâ bazı tabakalarda komünist aleyhtarı ideolojilerin etkisi altında bulunuyor.

Bununla beraber, bu güçlükler, gerçek Marksist-Leninistleri oportünist dayanıksızlığa, solcu sekte umutsuzluğa, sözde devrimci

lâfazanlığa götürmüyor. Komünistler, Marksist-Leninistlere özgü devrimci bir inatla, bilimsel bir anlayışla gerçekleri derinlemesine inceliyor, bugün kapitalist ülkelerde demokrasi ve sosyalizm uğrunda yürütülen savaşın yeni imkânlarını daha iyi değerlendirmeye çalışıyorlar. Bu temele dayanarak, yığın hareketini daha da geliştiriyorlar. Devrimin başlıca şartı olan, demokrasi ve işçi hareketinin birliği uğrunda yürütülen savaş kesinleştiriyorlar. Temel sorunlar arasında en önemli mesele, işçi hareketindeki ayrılıklara son vermek, komünistlerin, sosyal-demokratların ve işçi sınıfının diğer kesimlerinin işbirliğini sağlamaktır. Birçok ülkede, özellikle Fransa, İtalya ve Şilide, bu alanda, önemli başarılar elde edilmiştir.

Sovyetler Birliği Komünist Partisinin tutumu ve durumu bu meselenin çözülmesine büyük yardımlar sağlıyor: Sosyalizmin kuruluşunda elde ettiği başarılar, barış içinde yanyana yaşama politikasının sonuçları, birçok mesele ve tartışmaya, Marksizme uygun, pratik çözüm yolları temin ediyor; sosyalistlerle komünistler arasındaki anlaşmazlıklar hâlâ önemli olmakla beraber, sosyal-demokratlarla sağlanan temaslar dünya işçi sınıfının birliğine yardım eden bir hava yaratıyor.

Komünist partileri, demokrasi ve işçi hareketinin içinde geliştiği değişken şartları gözönünde tutuyorlar. Taktiklerini, stratejilerini her ülkenin şartlarına göre tâyin ve tesbit ediyorlar. Savaşın barışçı, barışçı olmıyan, parlâmento içinde, parlâmento dışında, her şekilde yararlanabilmek istiyorlar. Bugün barışçı devrim imkânlarının daha çok olduğunu biliyorlar. Elde edilen her kısmî başarı, komünistlere son amacı, yani burjuvazinin egemenliğine son vermek, emekçilerin iktidarını kurmak için yürütülen savaş unutturmuyor. Bu ise, reformistlerle komünistler arasındaki büyük farktır. Savaş şekillerinin ve devrimci süreç içindeki akımların çokluğunu ve çeşitliğini gözönünde tutan komünistler, devrimci gelişmenin bütün objektif süreçlerini aynı kalıba sokmak istiyen dogmacılara karşı da cephe alıyorlar.

•

Asya, Afrika ve Lâtin Amerika halklarının yürüttüğü savaş seli dünya devrim hareketine katılıyor. I. Enternasyonal devrinde, sömürgecilikle emperyalizm hüküm sürüyordu, istilâcılar harp gemileri emperyalist «medeniyet» i temsil ediyordu; amma bugün milli devletlerini kurmuş, sosyal ve ekonomik kurtuluş, ilerleme uğrunda savaşan, uyanan halklar, emperyalizme şiddetli darbeler indirdiler. Bu yeni durum, gelişen genç ülkelerdeki Marksistlere ve bütün devrimcilere, bir an önce çözülmesi gereken çeşitli önemli sorunlar yüklüyor.

Marksist-Leninistler, devrimci başkalaşmaları etkiliyen, milli kurtuluş savaşında çok çeşitli şart, şekil ve metodlar meydana getiren aleyhte ve lehte bütün konkre etki ve şartları gözönünde tutuyorlar. Lenin şu gerçeği görmüş ve belirtmişti: «Ezgi altında yaşayan ülkelerde uyanan halkların devrimleri çok çeşitli şekiller almaktadır.»

Örneğin ekonominin devlet sektörü şu veya bu ülkenin tarihsel ve konkre özelliklerine göre kurulmaktadır. Her ülke bu sektörün idaresinin kendi şartlarına göre örgütlüyor; kooperatif hareket çeşitli şekiller alıyor; devlet mekanizması kendine özgü spesifik unsurlara yer veriyor. Ama özellikler taşımakla beraber, toplumun sınıf yapısında, toplumsal güçlerin dağılışımda belirli bir birlik mevcuttur. Bu şartlar içinde, devrimciler, devrimin gelişme yollarını cesaretle aramak, sınıflar arasında demokrasi, barış ve sosyalizm uğrunda yürütülen savaşa yararlı olacak geniş ittifaklara imkân verecek yeni imkânlardan büyük bir titizlikle faydalanmak zorundadırlar.

Her ülkeye göre, en uygun düşecek *anti-emperyalist ve milli demokratik birlik* şekilleri bulmak çok önemlidir. Çünkü devrimci sürece yeni toplumsal güçler: köylüler, zanaatkârlar, aydınlar, subayların bir kısmı, ve milli kurtuluş savaşı süreci içinde köklü başkalaşmalara gidebilecek diğer tabakalar katılmaktadır.

Tecrübelerin bize gösterdiği gibi, emekçilerin temel menfaatlerini sağlayacak çözüm yollarının bulunabilmesi, her ülkenin milli, tarihsel, ekonomik-sosyal, dinsel ve geleneksel şartlarının bilimsel incelenmesine bağlıdır.

Yeni kurtulmuş ülkelerin devrimci güçleri, sosyalist dünya ile münasebetlerini, dostluklarını, ittifaklarını daha etkili bir hale getirmek, güçlendirmek istiyor. Bu bağları kuvvetlendirmekle şu sonuçları sağlayacaklarını biliyorlar: Emperyalistlerin ekonomik zorbalıkları sınırlandırılır, eşitlik temeline dayanan ekonomik münasebetler kurulur, çeşitli alanlarda yüzyıllardır devam edegelen gecikmeler kapatılır, ülke kapitalist olmıyan yolda gelişir, sömürgecilik boyunduruğundan yeni kurtulmuş ülkelerde ezgi ve baskı kalıntıları ortadan kalkar.

*

Komünistler tarihsel görevlerinin, sömürülmeyi yeryüzünden kaldırmak, böylece toplumda harpleri doğuran nedenleri yok etmek olduğunu biliyorlar. Bununla beraber, kapitalizm daha devam ederken de, insanlığı korkunç bir termonükleer harpten korumak imkânlarını gerçekleştirmek için savaşıyorlar. Bu imkânlar bugün gerçek haline gelmiştir. Sovyetler Birliğinin, sosyalist ülkelerin ve milyonlarca barış savaşçısının çabaları, bu son yıllar içinde emperyalistlerin saldırgan plânlarını boşa çıkarttı. 1962 Küba krizi, bu olumlu etkinin bir örneğidir.

Barışçı güçlerin sağladığı başarılar, bize bazı gerçekleri unutturmamalıdır: Emperyalistler silâhlanma yarışına devam ediyorlar; geniş kitleler bir dünya harbi tehlikesini hâlâ küçümsüyorlar; en büyük emperyalist devletin — yani Amerikanın — nükleer gücü gelişiyor; nükleer bombalar toprak altında patlatılıyor; Batı Almanya'daki intikamcılar nükleer silâhlar istiyorlar; Fransa havada yeni nükleer denemeler yapmağa hazırlanıyor; Amerikalı saldırganlar Güney Viyetnam'da savaşı hızlandırıyor, bunu Güney ve Doğu Asyanın bütün ülkelerine yaymağa çalışıyorlar; Amerikada gericiler soğuk harp politikasını hortlatmak istiyor, Kübayı açıkça tehdit ediyorlar.

Bu şartlar içinde, bütün barışçı halklar, bütün ilerici hareket ve örgütler, bütün iyiniyetli insanlar çok uyanık olmalı; harp isteyen çevreleri etkisiz bırakmak, emperyalistlerin yeni bölgesel harpler çıkarma plânlarını açığa vurmak, genel ve kontrollü silâhsızlanmayı sağlayacak bir anlaşmaya varmak için etkili bir savaş yürütmelidirler.

*

Dünya komünist hareketinin başarıları inkâr edilemeyecek kadar büyüktür. Ama gerçekçi insanlar olan Marksist-Leninistler, çözmek zorunda bulundukları güçlükleri görmezlikten gelmiyorlar. Çin Komünist Partisi yöneticilerinin bozguncu faaliyetleri sonucu olarak son zamanlarda ortaya çıkan derin anlaşmazlıklar bu meselelerin en önemlisidir. Çinli yöneticilerin bölücü faaliyeti genel olarak dünya komünist hareketine, özel olarak da bazı komünist partilerine büyük zararlar vermektedir.

Dünya işçi hareketi tarihinde oportünist ve küçük-burjuva sapmaları bundan evvel de olmuştur. Komünist Partisi Manifestinde Marks'a Engels'in belirttikleri gibi: «Köylülerin ... halkın yarısından çoğunu teşkil ettiği ülkelerde, burjuvaziye karşı proletarya tarafını tutan yazarların, burjuvaziye yaptıkları tenkitlerde, küçük-burjuva ve köylü ölçüleri kullanmaları, işçileri küçük-burjuva açısından savunmaları çok tabiidir...»

Dünyanın her tarafında proleter olmıyan tabakalar, dünya sosyalist devrimine katılmıştır. Hiç şüphesiz, yürüttükleri savaşta, bu tabakalar da en sonunda bilimsel sosyalizmi amaç edineceklerdir. Ama bunlar işçi sınıfının saflarına (pozisyonlarına) hemen geçemiyorlar, çoğunca kararsız kalıyorlar, ve ideolojilerinde proleter olmıyan görüşlerin izleri görülüyor.

«Avrupa işçi hareketinde anlaşmazlıklar» adlı makalesinde, Lenin şu noktayı belirtiyordu: «Geri kalmış veya gelişmelerinde donakalmış ekonomik bağıntıların daimi olarak işçi hareketine kazandırdığı taraftarlar, ya Marksizmin bazı yönlerini, yahut da yeni bir dünya

görüşünü, bazı şiarları, istekleri benimsiyorlar; ama bu unsurlar, genellikle burjuva felsefesinin ve özellikle burjuva demokratik görüşünün bütün gelenekleriyle kesin bir şekilde bağlarını kesemiyorlar.»

Bu proleter olmıyan görüşleri devam ettiren sebep şudur: Devrimci ve demokratik istekler çok zaman çeşitli küçük-burjuva hayalleriyle karışmıştır. Bu çeşit sosyalist teorilere karşı komünist partilerinin benimsediği tutum, Lenin'in tavsiye ettiği tutumdur: Komünist partileri bu doktrinlerin devrimci fikirlerini, ve bağımsızlığa yeni kavuşmuş ülkeleri kapitalist olmıyan, sosyalist bir gelişme yoluna götüren pratik faaliyetleri tamamiyle destekliyorlar. Küçük-burjuva hayallerini tenkit etmekle, Marksistler, proleter olmıyan tabakaların bilimsel sosyalizm düzeyine geçmesini kolaylaştırmış ve hızlandırmış oluyorlar.

Bununla beraber, komünist hareketinin saflarında da, bazı parti yöneticileri küçük-burjuva görüşlerine, özellikle milliyetçi ideolojiye saplanmıştır. Bugün, Çin Komünist Partisiyle Arnavut Emek Partisi yöneticilerinin takındıkları tutum bunun bir örneğidir. Böylelikle, reformist ve revizyonist sağcı görüşler kadar tehlikeli solcu bir eğilim ortaya çıkmıştır.

Dünya komünist harektindeki bugünkü anlaşmazlıklar derindir. Çinli yöneticilerin bölücü faaliyeti meşum sonuçlar doğurdu. Ama tarihsel bakımdan, bu olaylara, milyonlarca emekçiye içine alan ve proleter olmıyan yığınların devrimci sürece katılmalarından doğan ağır bir hastalık diye bakabiliriz. Bölücü unsurlar komünist hareketini zayıf düşürüyor, amma bu hareket yine de İkinci Dünya Harbi öncesine oranla, mukayese edilemeyecek kadar güçlü kalıyor. Bugün komünist hareketi, gelişmesi sırasında kendine katılan fazlalıkları, bozuklukları arkada bırakacak kadar güçlüdür. Vaktiyle geri kalmış ülkeler arasında yer alan memleketlerde bugün milyonlarca insanın dünya sosyalist devrimine katılmış olmaları, bazı komünist hareketlere bir küçük-burjuva akımının sokulmuş olmasından çok önemlidir.

Hiç şüphesiz, komünist hareketinde beliren anlaşmazlıklar çözülecek; hareket, bu savaştan, geçmişteki savaşlardan olduğu gibi, daha da güçlenmiş, birleşmiş olarak çıkacaktır.

Dünya devrim hareketinin geçen yüzyıldaki tarihini incelediğimiz zaman, şu sonuca varıyoruz: Gelişmesini tamamlamış sorunları çözmek için oportünistleri yenmek gerekiyor. Marksistlerin Proudhon ve Bakunin taraftarlarına karşı yürüttükleri kesin savaşlar, XIX. yüzyılın sonlarında Avrupa ve Amerikada işçi sınıfının yürüttüğü kitle hareketinde elde edilen başarılarla öncüllük eder. Büyük Ekim Devriminin zaferi, bu zaferle diğer ülkelerde de komünistlerin gelişen etkileri, Leninle taraftarlarının II. Enternasyonalin oportünistlerine karşı yürüttükleri amansız mücadele ile sağlanmıştır. Devri-

min başarıya ulaşması, işçi hareketinin seçtiği Leninist devrimci yolun doğruluğunu, oportünizmin temelsizliğini ispatlamıştır. Sovyetler Birliğinde sosyalizmin kurulması, sağcı ve solcu oportünistlerin ideolojik ve politik alanlarda yenilgiye uğramasını müjdelemiştir.

Bütün bu olgular tesadüfi değildir. Bu olaylardan şu sonucu çıkarabiliriz: Savaşın her yeni basamağında, uygulanacak strateji ve taktik tesbit edilirken, muhafazakâr güçler devrimci hareketi çoktan aşılmış safhalarda tutmağa çabalar, devrimci güçler de bu direnişi yenmek zorundadırlar.

Tarihin bize gösterdiği gibi, devrimci harekette, yaratıcı Marksist-Leninist hat daima zafere ulaşır, devrimci savaş pratiği, teorik tartışmalara çözüm yolları bulur.

Komünizmin düşmanları, komünistlerin iç mücadelelere saplanarak güçsüz düşeceğini, başlıca düşmanlarına, yani sermayeye, eskisi kadar baskı yapamayacaklarını umuyorlar. Ama bu umutları hiçbir zaman gerçekleştirecektir. Bütün anlaşmazlıklara, bütün gelişmelere rağmen, komünistler devrimci savaşlarını aynı, hattâ daha büyük bir güçle yürütüyorlar. Gerçek komünistlere göre, şartlar ne olursa olsun, büyük komünist hareketinin her kesimi, milli ve milletlerarası ödevini en iyi şekilde yerine getirmelidir. Komünistlere göre, bugünkü anlaşmazlıklara çözüm yolu ancak bu şekilde bulunur. Her teorik görüşün en iyi ölçüsü, hayat ve pratik savaştır; bu savaş dünya komünist hareketinin bütün kesimleri arasındaki dayanışmayı arttırır. Komünistler anlaşmazlıkları giderecek çözüm yollarını hiç yılmadan arıyorlar.

Dünya komünist hareketinin birliği hiçbir zaman bu kadar büyük önem taşımamıştı; çünkü hiçbir zaman, barışın, sosyalizmin sosyal ilerlemenin ve insanlığın kaderi bu kadar büyük bir sorumlulukla komünistlere düşmemişti.

Sosyalist devrim ve burjuva devleti⁽¹⁾

Erkki Tuominen

Birbirinden ayrılmaz iki sorun:

Devrim ve Devlet

Devrim meselesi, devlet meselesinden ayrı incelenemez. Lenin'in dediği gibi: «Her devrimin en önemli meselesi, muhakkak ki iktidar meselesidir. İktidar hangi sınıfın elindedir? Meselenin özü işte budur... İktidar meselesi arka plânda bırakılamaz, ihmal edilemez, çünkü devrimin gelişmesini, dış ve iç politikasını, *her şeyi* tâyin eden mesele, iktidar meselesidir...»

İktidarı elde tutmadan, yalnız sosyalist gelişmeleri değil, genel demokratik gelişmeleri bile gerçekleştirmek, sağlamlaştırmak imkânsızdır. İktidar bizatihi bir amaç değildir, bir araçtır, köklü toplumsal ve ekonomik değişiklikleri gerçekleştirecek başlıca mani-velâdır. Lenin'in belirttiği gibi: «İktidarın bir sınıftan başka bir sınıfa geçmesi, devrimin — pratik ve politik anlamda olduğu gibi, salt bilimsel anlamda — birinci, başlıca, esas ve en önemli özelliğidir.»

Bu son on yılın en önemli özelliği, bütün komünist hareketinde, bütün Marksist teorideki büyük gelişmedir. Bu gelişme, Marksizmin temel bir meselesini, burjuva devletiyle sosyalist devrim arasındaki münasebetler meselesini de etkiledi, ona yani bir ışık getirdi. Çeşitli ülkelerde çağımızın en hayati konularına cevap veren, kolektif Marksist düşünce, bu meselede de yeni görüşler tesbit ediyor, bu alanda da yeni sonuçlara varıyor.

Hiç şüphe yok ki, sosyalist devrimle burjuva devletininin bazı temel özellikleri, aralarındaki bazı temel münasebetler, özünde değişmemiştir. Bu özellikleri iyi bilmek gerekir, amma sınıf savaşının konkre meselelerini doğru çözmek için, bunları bilmek yetersizdir. Sosyalist devrimle burjuva devleti arasındaki temel münasebetler, her devrim, birbirine benzer her ülke grupunun, ve her ülkenin özelliklerini belirtir. Belirli bir ülkenin yapısını incelemeden, bu ülkede gerçekleşecek devrimin — genel hatlariyle de olsa — alacağı şekli tahmin etmek imkân dışıdır.

(1) «Bariş ve sosyalizm problemleri» dergisinin 6-ncı sayısında çıkmıştır.

Bu meselenin incelenmesine, bugün oldukça gelişmiş kapitalist ülkelerde (bu arada Finlânda'da) emekçilerin her gün karşılaştıkları devletin yapısını incelemekle başlayalım.

I. ÇAĞDAŞ BURJUVA DEVLETİNİN YAPISINDA GÖRÜLEN GELİŞMENİN BAŞLICA EĞİLİMLERİ

Devletin dolaysız baskı rolü

Tekelci devlet kapitalizminin başlıca özelliği, tekelci güçlerle devlet gücü arasındaki yakınlaşma, birleşme ve devletin bir avuç tekelcinin eline geçmesidir. Bunun sonucu, askerî bürokratik ve dolaysız ezgi cihazlarının gittikçe daha çok büyümesi, otoritarist eğilimlerin çoğalmasıdır.

Bu genel süreç, Finlânda'da, bazı özellikler göstermektedir. Sanayi ve askeriye kodamanları devlet cihazına Amerikada olduğu gibi hâkim değildir. Bu durumun nedenleri, Finlânda tekelcilerinin «barış sevgisi» yahut ülkemizde gerici güçlerin bulunmaması değildir. Bunun sebebi, üç önemli etkindir: Fin halkının barış ve demokrasi uğrunda yürüttüğü savaş; bazı burjuva çevrelerinin (Paasikivi Kekkonen politikası) gerçekleri görebilmesi; Sovyetler Birliğinin barış politikası...

Finlânda, Oktobr Devrimiyle bağımsızlığına kavuşunca, Alman emperyalizmi ile ittifak kuran burjuvazi, devleti, fazla güçlenen işçi sınıfına karşı bir baskı aracı olarak kullandı; vatandaş harbi başladı. 90.000 emekçi kamplara, hapislere atıldı, onbinlerce insan kurşuna dizildi, açlıktan öldü.

1925-den 1938-e kadar, ordu, polis, adliye ve cezaevlerine ayrılan krediler, devlet masraflarının ortalama % 40-ını teşkil ediyordu. 1939-da, ordu, bütçenin % 50-ni, harp yılları içinde % 75-ini yutuyordu. Ordudan başka, tekelci sermaye 100.000 kişilik silâhlı bir askerî kuvveti olan Schutzkorps'u meydana getirmişti. Tekelciler, dış politikayı, ticareti, orduyu, polisi, adliyeyi kontrol ediyor; Batılı emperyalistlerin Sovyet aleyhtarı politikasını destekliyordu.

İkinci Dünya Harbinde Finlânda gerici çevreleri yenilgiye uğrayınca, ve Sovyetler Birliği ile barış andlaşması imzalanınca, durum birdenbire değişti. 1946 yılında, askerî masraflar bütçenin % 7,5-nu; 1947—48 yıllarında % 5,5-nu tutuyordu. Bugün devlet bütçesinin ortalama % 15-i ülkenin «güvenliği» ne ayrılmıştır (bunun % 7—8-i orduya). Barış ve demokrasi uğrunda yürüttükleri savaş sayesinde, ülkemizin emekçileri devlet bütçesinin % 30-nun sosyal masraflara ayrılmasını sağladılar.

Ama dünkü Finlânda'ya yahut da büyük burjuva devletlerine oranla bugünkü Finlânda'nın bu durumundan gördüğü faydaları saymakla yetinmek çok yanlış olur. Finlânda'da gerici güçlerin plânları var; bu plânları gerçekleştirmek için savaşıma hazır dırlar. Sovyetler Birliği ile barış andlaşması imzalandıktan sonra, silâhlı Schutzkorps askerî teşkilâtı dağıtıldı, amma bu teşkilâtın yerini gizlice Finlânda Yedek Subaylar Birliği ve Finlânda Yedek Assubaylar Birliği aldı. 1939-da ordu ve poliste 16.450 kişi bulunuyordu; 1959-da bu yekûn 20.340-a yükselmiştir (askerliklerini yapan gençlerin sayısı bu toplama dahil değildir). Dolaysız baskı cihazı bugün çok güçlüdür. Hattâ bir bakıma, harp öncesinden de güçlüdür. Ordu, polis ve adliye mekanizması bu bakımdan büyük değişikliklere uğramamıştır. Aşırı sağcılar devlet cihazını hâlâ ellerinde tutuyorlar.

Devletin ekonomik hayata karışması ve devlet faaliyetinin bazı görünüşleri

Olaylar, Stalin'in şahsını putlaştırma yıllarında çok yaygın olan bir dogmanın yanlışlığını meydana vurdu. Bu dogmaya göre, kapitalist devlet, ekonomiyi etkileyemez. Burjuva devletinin ekonomide oynadığı yeni rolünü tâyin ve tesbit eden, inkâr edilmez toplumsal bir niteliği olan çağdaş üretimin objektif ihtiyaçlarıdır. Ama tekelci devlet kapitalizmi, üretimin gerçekten toplumsal nitelik kazanmasının bazı önemli şartlarına yol açtığı halde, bu üretimden toplumun faydalanmasını hiçbir zaman gerçekleştirmeyecektir.

Devletin, daima artan kapitalist üretim sürecine dolaysız müdahalesi, millileştirme, devlet tüketimi, devletin iktisadi kontrolü v. b. gibi çeşitli biçimler alıyor.

Daha 1920—30 yıllarında, demiryolları, posta-telgraf teşkilâtı, ormanların üçte biri ve birçok sanayi işletmesi devletin malı idi. Ama İkinci Dünya Harbinden sonra, devletin iktisadi faaliyeti çok genişledi. Büyük anlam taşıyan bir örnek verelim: 1929—33 dünya iktisadi krizi Finlândayı da kaplayınca, devlet, ülkede krizi doğuran sebepleri inceliyecek, bu krizin sonuçlarını hafifletecek tedbirler alacak bir komisyon kurulmasına karar verdi. Ama Finlânda'da büyük sermayenin örgütlerinden biri olan Milli İktisat Birliği bu komisyondan derhal kuşkulandı, ve buna hemen itiraz etti. O zaman bu komisyon şu sonuca varmıştı: «Devletin hem ekonomik, hem kültürel gelişmeyi yönetmek yetenekleri çok sınırlıdır.» Ama bugün patronlar, devletin ekonomik hayata karışmasını sağlayan ve kapitalist prensiplere uygun düşen şekilleri buldular, ve bu müdahaleyi kendi çıkarlarına kullanmasını bildiler. Artık bugün, devlet komisyonları, devletin ekonomiyi yönetebileceğinden şüphe etmiyor. 1938-de, devletin elindeki sanayi işletmelerinin üretimi, genel sanayi

üretiminin ancak % 9,8-ni buluyordu; bu 1953-de % 15,2-e; 1960-da % 20 ye yükselmiştir. Bu oran devamlı bir şekilde artmaktadır. Devletin rolü özellikle kamu hizmetlerinde ve kredi alanında büyüktür. (Devlet, kredi müessesesi ve kaynaklarının % 40-ını elinde tutuyor.)

Devlet faaliyet alanının haddinden fazla genişlemesi ve masraflarındaki büyük artış, *vergi meselesini* keskinleştirdi. Bu meselenin eğilimleri şunlardır: 1. Devlet masraflarının gittikçe artan bir kısmı vergilerle sağlanıyor. 2. Vergilerin çoğu dolaylıdır. 3. Büyük işletmelerin ödediği vergi oranı gittikçe azalıyor (Hattâ bazan mutlak rakamlarla da azaldığı görülüyor.) 4. Vergilerin gittikçe artan bir kısmı, vergi mükellefleri olan emekçilere yükletiliyor.

Devlet, iş münasebetlerine de günden güne daha aktif bir şekilde karışıyor. Birçok ülkede hükümetlere bağlı, işçilerin aleyhine işleyecek kanunlar hazırlamakla ödevlenen İş Konseylerinin kurulması sebepsiz değildir. İkinci Dünya Harbinden beri, Finlânda' da iş alanındaki bütün kanunlar, «işçi ile patron arasında uzlaşma» prensipini, yani pratikte grevleri engelleme amacını güden prensipi uygulamaya çalışıyor. *Devlet memurlarının* sayısı durmadan artıyor. Bu kadroların yapısı durmadan değişiyor. 1914-de 27.000 devlet memuru vardı; 1930-a doğru bu sayı 50.000-e, 1939-da 56.000-e, 1959-da 86.000-e, yükselmişti; bugün ise 95.000-i bulmuştur. En büyük memur sayısı demiryollarında (1959-da % 26), posta-telgrafta (% 18), ve milli savunmada (% 14) tür.

Eskiden imtiyazlı ufak bir grup olan devlet memurları, bugün tekelci sermaye tarafından bazan diğer emekçi yığınları kadar sömürülen geniş bir tabaka haline geldiler. Devlet memurlarını kademeli, geniş tabanlı, tepesi gittikçe daralan yüksek ve ince bir piramide benzetebiliriz.

Bugün memurların büyük çoğunluğu kalifiye işçiler kadar kazanıyor. Örneğin, Finlândada memurların % 80-nin maaşı, demir-çelik sanayiinde çalışan işçilerin ortalama ücretine eşittir. Memurların çoğu, bugün, iş güvenliğinden yoksundur. 1939-da memurların % 29-una, 1959-da % 39-una iş sağlanmamıştı. Harpten önce, memurlar, çoğunlukla, toplumun burjuva tabakalarından geliyordu. Bugün ise, işçi ailelerinden gelmiş memur sayısı çok yüksektir. 20.000 den fazla küçük memur Finlânda Merkez Sendikalar Birliğine üyedir. Sendikalara girmiş memur sayısı 1959-da 70.000 idi. Bugün haklarını korumak için memurlar greve başvuruyorlar.

Aşırı sağcı çevreler, en çok «düzen ve güvenlik» servislerinin memurlarıyla, milli eğitimin çeşitli basamaklarında çalışan memurları etkiliyor. Buna karşılık, sosyal-demokrat olan memur — ve özellikle küçük memur — sayısı artmıştır. Ama Finlânda Merkez Sendi-

kalar Birliğine üye olanları saymazsak, Halkçı-demokrat hareketinde yahut Komünist Partisinde pek az memur vardır.

Memur sayısının % 1,5-ini teşkil eden yüksek maaşlı bürokrasi, devlet cihazını işleten çekirdektir. Tekelci sermaye ile sıkı bağları olan bu bir avuç insan, devletin en önemli işlerini yönetir.

Birçok burjuva devletinde görülen bir özellik de, *merkezî ve bölgesel* iktidar organları arasındaki münasebetlerde görülen çelişme ve uyumsuzluktur. Devlet, Finlânda'da, belediyelere gittikçe daha geniş ölçüde ödevler ve sorumluluklar yüklüyor; böylelikle belediye bütçelerinin en büyük kısmı, devletin istediği gibi harcanıyor. Merkezî teşekküller, belediyeler üzerindeki kontrollerini arttırarak, bu belediyelere kendi adamları olan memurlar göndererek, seçilmiş belediye üyelerinin imkânlarını sınırlandırmak, sonuçsuz bırakmak istiyor. Bu gayretlerin sonucu olarak, hükümetçe tâyin edilmiş belediye memurları sayısında olağanüstü bir artış görülmektedir: 1938-e oranla, üç defa (şehir ve kasabalarda, 1960-da 12.000 seçilmiş belediye üyesine karşılık, 35.000 memur vardı).

Devlet cihazının bürokratik ve kademeli niteliği, Finlânda'da merkezî idare sisteminde çok belirlidir. Ama son zamanlarda, bu sistemin değiştirilmesini, bölgesel idarelere daha geniş haklar tanınmasını isteyenlerin sayısı gittikçe artıyor.

Emperyalizm devresinin bir özelliği olan, temsilcilerin yeteneklerini sınırlandırma eğilimi, *Finlânda'da hükümetle Meclis arasındaki münasebetlerde* de görülmektedir. Anayasaya göre, halkın seçtiği Meclis en yüksek iktidar organıdır. (Seçme yaşı 21-dir. Bunu 18-e indirmek için savaş yürütülüyor.) Harpten sonra, Mecliste, büyük bir faaliyet gösteren güçlü bir halkçı-demokrat grubu meydana geldi. Artık tekeller harpten önce ve harp sırasında olduğu gibi, bugün Meclisi istedikleri gibi kullanamıyorlar. Bu durumun sonucu olarak, hükümetle Meclis arasındaki münasebetler gittikçe gerginleşiyor. Tekelci sermaye, devlet idaresinin büyük bir kısmını hükümetin elinde toplamak amacıyla, Anayasada değişiklik yaptırmak istiyor. Bugünedek, tekellerin bu gayretleri başarısızlığa uğradı. Bununla beraber, sağcı çevrelerin koparabildiği bazı pratik tedbirler büyük bir tehlike teşkil ediyor. Meclisin birçok isteği, hattâ birçok kararı, etkisiz ve sonuçsuz kalıyor; üstelik son zamanlarda Meclisin hükümet teşkili alanındaki rolü de azaltılmıştır. Hükümet ile Meclis arasındaki savaş, çeşitli safhalar geçiriyor. Meclisin hak ve yetkilerini savunan en büyük ve en gayretli güç, Finlânda Komünist Partisidir.

Devletin klâsik târifi ve bugünkü gerçek

Marksist klâsiklerine göre, devlet, «belirli bir sınıfın hâkimiyet ve yönetim organı», ya da «ellerinde silâhları ve cezaevleri olan özel

müfrezeler» diye tanımlanır. Birinci tanım daha geneldir; ikincisi ise, sınıf hâkimiyetini gerçekleştiren mekanizmayı konkre olarak dile getirir. Bu daha konkre ve daha dar tanımlama, 100 veya 70 yıl önce emekçilerin karşısındaki devleti bütün anlamı ile veriyordu. O devirde, devleti asıl temsil eden, gerçekte «silâhlı müfrezeler» di.

Bugünkü durum nedir? Bütün kapitalist ülkelerde devlet spesifik bir insan grubunun yönettiği bir baskı, ezgi ve yönetim mekanizmasıdır. Geçmişte olduğu gibi, bugün de, devlet, burjuvazinin yönettiği sınıf savaşının başlıca aracı, kapitalist sistemin başlıca koruyucusudur. Geçmişte olduğu gibi, bugün de, devlet, artık-değerin kapitalist sınıf tarafından gaspedilmesinin başlıca bekçisidir; emekçi halkın ödediği vergilerle ayakta duran bu cihaz, kapitalistlerle beraber emekçi sınıfları sömürme işinde kullanılır.

Ama burjuvazinin sınıf baskısının gerçekleşme biçimleri, yolları, metodları, mekanizması, bugün çok değişmiştir. Dolaysız baskı organları, eskisi kadar önemli olmakla beraber, artık bugün devleti meydana getiren sadece bu organlar değildir. Dün yok olan yahut önemsiz olan bazı unsurlar, bugün önemi her gün artan bir rol oynuyor. En önemlileri, devletle ekonomi arasındaki yeni münasebetlerdir.

Marksizm bu evrimin olacağını görmüştü. XIX. yüzyılda da burjuva devletinin niteliğini inceliyen Engels, «Anti-Dühring» de, devleti, sömürücü sınıfın, üretimin *genel ve dış şartlarını* devam ettirmek ve korumak için meydana getirdiği bir örgüt diye tanımlar: «Şekli ne olursa olsun, çağdaş devlet, kapitalist bir makinadır, kapitalistlerin devleti, mükemmel topyekûn bir kapitalisttir... Eline ne kadar çok üretici güç geçirirse, o kadar topyekûn kapitalist olur, o kadar çok vatandaş sömürür ... kapitalist toplumun resmi temsilcisi — devlet — en sonunda bütün üretimin yönetimini üzerine alacaktır».

Tekelci devlet, bir ahtapot gibi, toplumun en uzak, en kıyıdaki alanlarına bile sokulup, her şeyin kontrolünü eline almağa çaballıyor. Ama bunu yapması gittikçe zorlaşıyor, çünkü devlet artık her şeyi yutamıyor, yuttuklarını hazmedemez hale gelmiştir. Hiç şüphesiz, burjuva devleti sınıf niteliğini kaybetmedi, amma bugün artık bir bütün olmaktan çıktı. Tekelcilere karşı güçler yalnız devlet cihazının dışında değil, içinde de gelişiyor.

Burjuva devletinin fonksiyonlarındaki büyük artış, asıl yönetici çevresinin darlığını görmemize engel olmamalıdır. Devlet gitgide, yalnız burjuva sınıfının yönetim komitesi değil, her şeyden önce bu sınıfın içindeki bazı grupların, bazı tabakaların, yani tekalcilerin yönetim kurulu haline geldi.

Tekelci devlet kapitalizmi yalnız sosyalizmin maddi ve teknik şartlarını yaratmakla kalmıyor, aynı zamanda tekalcilere karşı olan

bütün tabakaları içine alan çok büyük ve ona düşman politik ve toplumsal güçlerin meydana gelmesine sebep oluyor. Tekelci devlet kapitalizmi, girdiği bütün alanlara politik unsuru beraberinde götürüyor; elini attığı bütün alanlarda gittikçe artan muhalefetler yaratarak, kendi mezarını kendi eliyle kazıyor. Bu alanlardan her biri sınıflar arasında bir savaş meydanı haline geliyor. Bunun sonucu olarak, burjuva devletinin fonksiyonlarındaki gelişme, sınıf savaşının yok edilmesini veya azalmasını değil, aksine, keskinleşmesini ve genişlemesini, bu savaşın daha çeşitli şekiller almasını sağlamış oluyor.

II. BURJUVA DEVLETİNİN YIKILACAK VE FAYDALANILACAK TARAFLARI

«Karşı-devrimi ezmeli, burjuva devlet-kültür cihazından faydalanmalı.» (Lenin)

Burjuva sınıfı, hâkimiyetini nasıl devletsiz sağlayamazsa, burjuva devletini yoketmeden de burjuva idaresini yoketmek imkân dışıdır. Burjuva devleti yıkılmalı, yok edilmelidir.

Ama yıkmak ne demektir? Çok kere korkutmak için kullanılan bu kavram, bazan yanlış anlaşılıyor, anlamı değiştiriliyor, özü bu yıkmak işinin şu veya bu konkre şekilleriyle karıştırılıyor. Tıpkı sosyalist devrimin özü ile, bu devrimin şekillerinden biri olan silâhlı ayaklanma, vatandaş harbi karıştırıldığı gibi. Yıkmak şu demektir: Proletarya ile diğer emekçi sınıflar, burjuva devlet mekanizmasını bir bütün olarak — hiçbir değişiklik yapmadan, bir ganimet gibi — ellerine alamazlar. Devletin bütünü, olduğu gibi ele geçirilip kullanılamaz. Çünkü bu devlet şekli, burjuvazinin, özellikle tekelci burjuvazinin çıkarlarını korumak üzere kurulmuştur. Yıkmak, sermayenin hâkimiyetini sağlayan kurumları devrimci bir şekilde yok etmek, yenilerini kurmak demektir. Ama yeni kurumların kurulabilmesi, kapitalist toplumun üstünde duran sermayenin hâkimiyetini devam ettiren, koruyan spesifik sosyal kategorilerin, grupların, tabakaların ortadan kaldırılmasına bağlıdır. Bugün yıkmak, her şeyden önce tekelcilerin ajanlarını idareden uzaklaştırmak demektir. Bu işi sağlayacak yol, devrimci yoldur; sağlayacak güç de toplumun gücüdür, yani proletarya ile diğer bütün emekçilerin, tekellere karşı olan bütün tabakaların geniş örgütüdür.

Burjuva devletinin sınıf niteliğini ve menşeyini gözönünde tutan, ve burjuva devletinde bağdaşmaz sınıf çelişmelerinin sonucunu ve ifadesini gören komünistler, bu makinenin bazı kaldıracağı, bazı çarklarını, bazı halkalarını kullanabileceklerini, bunları yığınların

kontrolü altına sokabileceklerini kabul ediyorlar. Engels'in dediği gibi: «... burjuva hâkimiyetinin düzenlediği devlet kurumları, işçi sınıfına, bu kurumlara ortadan kaldırma işinde, bu kurumlardan yararlanma imkânları sağlıyor.» Anarşistlerden farklı olarak, Marksistler, Lenin'in dediği gibi, «proletaryanın, çağdaş devletten faydalanarak devrime hazırlanması» nı istiyorlar.

Burjuva devletinden faydalanma, bu devleti yıkma *şekil ve zamanı*, faydalanma ve yıkma sürecinin *niteliği, genişliği, araçları ve metodları* şartlara göre çok değişebilir. Burjuva devletinin çeşitli kısımlarından çeşitli şekilde faydalanılır; bunlar çeşitli şekilde yıkılır. İlk plânda yıkılması gereken, dolaysız toplumsal baskı ödevini gören çarklardır. Kapitalist rejimde, burjuvazinin çıkarlarını sağlamak için kullanılan, ama bütün topluma faydalı şekilde kullanılabilecek çarkların hepsi yıkılmamalı; bunların arasında kullanılabilecek çarklar çoktur. Bu alanda, mekanizmada istenilen değişikliği yapmak daha kolaydır. Burjuva demokrasisi ne kadar az gelişmişse, yıkılacak şeyler de o kadar çoktur. Burjuva demokrasisi ne kadar çok gelişmişse, kullanılabilecek çarklar da o kadar çoktur. Mekanizmanın diğer kısımlarında da durum aynıdır. Ama devletin ve çeşitli çarklarının demokratik niteliği, her şeyden önce, toplumsal güçlerin dengesine bağlıdır.

Bir kere daha şu noktayı belirtmek isteriz: Burjuva devletinin yıkılması ve kullanılması *çeşitli şekiller* alır; bu şekiller arasındaki *denge*nin çeşitli şekiller aldığı gibi. Genel tanımlamalardan hareket edilirse, belirli bir devirde, belirli bir ülkede uygulanacak konkrre şekiller ve konkrre denge bulmak imkân dışıdır. *Konkrre durumun, konkrre incelenmesinden hareket etmek gerekir.* Neyi nasıl yıkmalı, yok etmeli, neyi nasıl kullanmalı? Bu sorunlara bulunacak çözümler, her ülkede emekçilerin karşısında bulunan konkrre devletin yapısına, milli tarihsel geleneklere, yığınların politik şuur ve tecrübesine bağlıdır. Bir yandan da, bu çok önemli politik ve teorik sorunu doğru çözmek için, dünya komünist ve işçi hareketinin, bütün demokratik hareketin milletlerarası tecrübesini de hesaba katmak gerekir.

Devlet sorunu; devrimin barışçı ve barışçı olmıyan yollarla sağlanması sorunu

Bilindiği gibi, burjuva devlet cihazının yıkılması zorunluğu, Lenin'e göre, Marksist devlet nazariyesinin temelidir. Marks'a göre de, bu zorunluk 1870 yıllarında, Avrupada yapılacak her gerçek halk devriminin başlıca peşin şartı idi. Amma, «Marks'a göre ... İngilterede devrim, hattâ halk devrimi» ,mevcut devlet mekanizmasını «yıkmadan gerçekleştirebilirdi». Marks ve Engels'e göre, Hollândanın, Amerikanın ve bir süre için Almanyanın durumunda da görülen bu

özelliğe, daha o devirde devrimin barışçı yolu adı veriliyordu. Görüldüğü gibi, Marks ve Engels, devrimin yolları meselesiyle, burjuva devletini yıkma ve bu devletten faydalanma şekilleri meselesi arasında sıkı bağlar olduğunu kabul ediyorlardı.

Sonraları, hayatın sağladığı yeni tecrübeler, bu meselelerin bütün ayrıntılarıyla daha da derinlemesine incelemesini gerektirdi. Lenin, Rus burjuva devlet mekanizmasını yıkma zorunluğunu daima ısrarla belirtmesine rağmen, 1917 Nisanından, sonbaharın da birkaç günü dahil olmak üzere, Hazirana kadar devrimin barışçı yollarla gelişme imkânlarını da gözönünde tutuyordu. Demek ki, Lenin'e göre, devrimin barışçı yollarla gelişmesi imkânında bile, devletin yıkılması bir zorunluktur (barışçı olmıyan yoldan gelişmesinde daha da zorunludur).

Bugün iktidar ve devlet kavramları çok genişlemiştir; özellikle çok gelişmiş kapitalist ülkelerde, sosyalist devrim kavramı, iktidarın ele geçirildiği an anlamına gelmiyor. Bu başarıya ulaşmanın başlıca şartları, emekçi kitlelerin saldırılarını gittikçe arttırmaları, devrimci güçlerin savaş için ve savaş içinde titizlikle hazırlanmalarıdır. 1883-de sosyal-demokrasinin bazı yöneticilerini tenkid eden Engels'in şu sözleri bugün daha da aktüel bir değer taşıyor: «Almanların en büyük hatası, devrimin bir günde gerçekleşebileceğini sanmaktır. Oysa devrim, yığınların gelişmesini hızlandıran, bu gelişmeye imkânlar açan uzun bir gelişme sürecidir.»

Barış meselesi de, devrim ve devlet meselelerine sıkı sıkıya bağlıdır.

Sosyalizm bütün dünyada kurulmadan önce, barış içinde yaşama prensipinin zaferi, genel ve tam silâhsızlanmanın olanak haline gelmesi, sınıf açısından ne demektir? Dünya devrimci sürecinin her yönden gelişmesini ve hızlanmasını sağlayacak dış şartların yaratılması demektir. Daha konkre bir deyişle: Emperyalizmin askerî gücünün, silâhlarının, ordularının, kurmaylarının, yani bugün birçok ülkede yürütülen dış politikada devlet mekanizmasının en önemli kısımlarının sınırlandırılması demektir. Şimdiye kadar, kapitalist sistem yıkılmadan, sermayenin askerî gücünü yok etmek imkân dışı hesap ediliyordu. Şüphesiz ki, bu askerî güç, bugün de kapitalist baskının başlıca gücüdür; silâhsızlanmanın gerçekleşmesi uğruna yürütülen savaşta karşılaştığımız zorluklar bundan doğmaktadır. Genel ve tam silâhsızlanma, tekelci devletin ve askerî gücünün, harbe başvurmadan, barışçı yollarla, yok edilmesi demektir. Bu da devrimizde barış içinde yanyana yaşama olanağından doğmaktadır.

Devletin ve askerî gücünün barışçı yollarla yıkılması olanağı, bujuvazinin başlıca baskı aracından vazgeçtiği, harbin artık olanak dışı bırakıldığı anlamına gelmez. Bu, burjuvazi bu gücünden vaz-

geçmek zorunda bırakılmalıdır. demektir. Bu olanağın gerçekleşmesi, barışçı güçlerin bütün çabalarını sarfetmesine, uzun süre savaşmasına bağlıdır.

Bununla beraber, üç dört yıldır, birçok Lâtin Amerika, Asya ve Afrika ülkesinde düzenlenen askerî hükümet darbelerini, bazı çok gelişmiş kapitalist ülkelerde tertiplenen askerî komploları gözden uzak tutmıyalım. Bu ülkelerdeki komünist partilerinin belirttiği gibi, bu durum bu partilerin ve bütün demokratik güçlerin sorumluluklarını arttırıyor; bazan da yığınların silâhla gerici güçlere karşı koymalarını gerektiriyor.

*Yığınların yapacağı kontrol ve saldırılar.
Geniş politik birlikler.*

Bugün birçok kapitalist ülkede olduğu gibi, Finlânda'da da, milletlerarası alanda meydana gelen köklü değişiklikler, ve milli demokratik güçlerin gelişmesi, emekçilerin tekellilere karşı girişeceği yeni saldırıları, böylelikle devlet memanizmasının demokratlaştırılması için yürütülen savaşı kolaylaştıracak yeni olumlu şartlar yaratmıştır. Bugün en önemli etken sübjektif etkendir. Yığınlar arasında, yığınlar içinde yürütülen faaliyet, komünistlerin ve bütün demokratik örgütlerin izlediği doğru politikadır.

Finlândada Anayasa elli yıldır değiştirilmedi, amma devletin yapısında köklü değişiklikler meydana geldi. Devlet örgütleri değişmediği halde, ülkemiz, burjuva diktatoryasının çeşitli şekillerini — en açık, en şiddetlilerinden kapalılarına kadar — tanımıştır. Aynı kanunlar, pro-faşist rejim devrinde de uygulandı, bugün de uygulanıyor. Bu da burjuva demokrasisinin esnekliğini gösteriyor. Bu değişikliklerin sebepleri, toplumsal güçler dengesinin değişmesinde aranmalıdır. Demokrasinin gelişmesinde elde edilen bütün başarılar, bütün zaferler, halkın öncüsü olan işçi sınıfının birliği sayesinde sağlanmıştır. Bütün zaferler, halkın öncüsü olan işçi sınıfının birliği sayesinde sağlanmıştır. Bütün yenilgiler de, yığın hareketindeki güçsüzlükten, gereken birliğin bulunmamasından doğmuştur.

Sağcı güçlerin saldırılarına karşı koyabilmek için, komünistler, yığınları, özellikle işçi sınıfını örgütlemeli, aydınlatmalıdırlar. Kör inançlara karşı savaşmak, bütçenin askerî masraflarını süreli şekilde azaltmak, sosyal hizmetlere daha çok para ayırtmak, emekçilerden alınan vergileri indirmek, tekellilerden alınanları çoğaltmak, ilerici milletvekillerinin çabalarını bütün halkın desteklemesini sağlamak, parlâmentonun ve emekçi teşkilâtlarının devlet iktisadi mekanizması, tekeller, milli eğitim, sağlık, mesken politikası, radyo, televizyon üzerindeki kontrolünü gerçekleştirmek; kısacası, belediyelerden hükümete kadar burjuva devletin çeşitli kısımları üzerinde halkın

kontrolünü sağlayacak şekiller aramak ve bulmak için, komünistler durmadan savaşıyorlardı. «Tepe» deki ilerici çabalar, «temel» deki yığınların faaliyetine ve menfaatlerine uygun düşerse, reformizm olamaz; gerçek, devrimci bir politikaya yol açılır. Oysa, halkçı demokratlar tarafından devlet mekanizmasının çeşitli çarklarında yürütülen ve yığınların desteğini kazanamayan faaliyetler, kısır kalmağa mahkûmdur.

Komünistlerin uyguladıkları yeni stratejik hat, Komünist Partisi ile diğer demokratik güçler, özellikle Sosyal-demokratları destekliyen yığınlar arasında geniş politik birliklerin kurulmasını çok kolaylaştırıyor. Komünistlerle Sosyal-demokratlar arasında kurulacak, birlik, sosyalist devrimin barışçı yollarla gelişmesinin, ve devlet mekanizmasında bazı çarkların yığınların kontrolü altına geçmesinin, emekçilerin yararına işlemesinin kaçınılmaz şartlarından biridir. Sosyal-demokratlar, liberal burjuvalar, bize şu soruyu soruyorlar: «Sosyalist devrimle beraber, demokrasinin zafere ulaşacağını, halka artık baskı yapılmıyacağını garanti eden nedir?» Bu soruya cevabımız şudur: Kapitalist temel üzerinde azami demokrasiyi sağlamakla bu garantiler yaratılmış oluyor; bu garantiler emekçilerin çıkarları uğruna yürüttüğümüz savaş, bütün demokratik güçlerle birlik kurmak isteğimiz; çeşitli sektör ve solcu eğilimlere karşı yürüttüğümüz savaştır. Bize bu garantileri soranlara: «*Bu garantilerin gerçekleşmesi size de bağlıdır*» diyoruz.

Komünist partileri, birçok ülkede devrim devresinde ve sosyalizmin kuruluşu safhasında, çok partili hükümet meselesinde yepyeni bir tutum takınıyorlar. Çeşitli demokratik partilerin politik birliği ile dile gelen, tekelcilere karşı demokratik birlik, ne kadar geniş, ne kadar sağlam olursa, sosyalizme geçiş devresinde çok partili bir sistemi korumak olanakları ve zorunluğu da o kadar büyük olacaktır. İtalyan, Fransız, İngiliz komünist gazetelerinde sık sık rastlanan bu prensip, Partimizin 1957 yılında kabul ettiği programda yer almıştır. Bu programın belirttiğine göre, Partimiz, kapitalist şartlar içinde olduğu gibi, sosyalizme geçiş ve sosyalizmin kuruluş devresinde de, emekçi yığınlarının desteğini kazanmış bütün partilerle verimli bir işbirliği yapmak istiyor.

Bugün, komünizmin en büyük çekiciliği, artık yalnız amaçları değil, bu amaçları sağlamak için kullanılan yollar, çareler, metodlardır. Çağımızda bu yollar halk için acısız olabilir.

III. SEKTER SOL KAVRAYIŞLAR, OPORTÜNİST SAĞCI ANLAYIŞLAR

Devrim ve devlet meselesini incelerken, bu meseleye çözüm yolları aranırken kullanılan yeni metodlar, bir yandan aynı fikirleri paylaşanlar arasında yapılan özgür ve yaratıcı tartışmaların, bir yandan da Marksizmin açık düşmanlarına ve onu soysuzlaştıranlara karşı hoşgörülüğe sapmadan yürütülen ideolojik ve politik savaşın sonuçlarıdır.

Konkre devrimci politika yerine devrimci safsata

Çin Komünist Partisi yöneticilerinin, başka meselelerde olduğu gibi, devrim ve devlet meselesinde de bugün takındıkları tutum dikkatle incelenince, insanı şaşırtan nokta, Çinli yöneticilerin olaylara, bilimsel toplumsal incelemeye karşı gösterdikleri hayret verici küçümsemedir. Her şeyi peşin bildiklerini, gerçek ve uydurma Marksist klâsiklerinden (özellikle uyduramlarından) cümleler sıralamakla her şeyi çözebileceklerini sanıyorlar.

Bugün Çin basını, Mao-Tse tung'un 25 yıl önce yaptığı konuşmaların propagandasını yapıyor: «İktidar tüfeğin namlusundan çıkar... Yanan'da her şey tüfek sayesinde gerçekleşti ... her şey tüfekle elde edilir... Dünyanın yeniden kurulması ancak tüfeğin yardımıyla sağlanabilir...» (Mao-Tse tung: «Savaş ve strateji sorunları».) 1960'da yayınların «Yaşasın Leninizm» kitabında, ve *Jenmin Jibao*'nun 31 Mart 1964 tarihli makalesinde, devrimin, devrimci harp diye tanımlanması, bu düşüncelerin sonucudur. Hiç şüphesiz, 1930—1940 yıllarında, Çin Komünist Partisi meselelere doğru çözüm yolları buldu, Çin halkını silâhlı devrime götürdü, ve zaferi kazandı. Çinde edinilen devrimci tecrübenin önemi çok büyüktür; dünya komünist hareketi bu tecrübeden yararlanmalıdır; bundan hiç şüphemiz yoktur. Birçok ülkede, silâhlı savaş şekli uygulanabilir, hattâ uygulanmalıdır, kaçınılmazdır. Bununla beraber, 1930—40 yıllarında komünist basınında geniş yer alan bu formüller, bugün bize fazla keskin, fazla genel görünüyor. Geçmişteki olumlu tecrübeleri eleştirmeci bir gözle incelemeden, en ufak değişikliği yapmadan bu eskimiş formülleri olduğu gibi kabul etmek, iyi-kötü yönleriyle bugüne uygulamak doğru olur mu? Meselenin özü işte budur.

Hangi şartlarda, hangi ülkede olursa olsun, silâhlı devrime dogmatik şekilde yöneliş, burjuva devlete karşı tutumu tâyin eder. Bu dogmatik yöneliş ve tutum da şudur: Burjuva devleti nasıl olsa yıkılacağı için, gelişmesindeki yeni eğilimleri incelemek lüzumsuzdur. ÇKP yöneticilerinin yayınladıkları dokümanlar, çağdaş burjuva devletin fonksiyonlarındaki genişleme; bu yüzden emekçilere, işçilere,

komünistlere düşen yeni ödevler; kaçınılmaz proletarya diktatoryasının alacağı şekiller konusunda Çinli yöneticilerin ne düşündüklerini açıklamıyor. Bu dokümanlarda «Neyi yıkmalı? Neyi kullanmalı? Bu işleri ne zaman ve nasıl yapmalı?» sorularına hiçbir cevap bulunmuyor.

Çinli yöneticilerin, birçok komünist partisine, hiç savunmadıkları fikirleri yapıştırmaları, büyük anlam taşıyor. Komünistler, bugün, birçok ülkede, kitle savaşının, burjuva devletindeki bazı çarkların ve kaldıraçların halk yararına kullanılmasını sağladığını söyledikleri zaman, Çinli yöneticiler, onları, burjuvazinin ve tekellerin pozisyonlarından gönül rızası ile vazgeçmeğe hazır olduklarını söylemekle suçlandırırlar. Komünistler, kapitalist bir ülkede (örneğin İtalyada) demokratik Anayasadan faydalanmak istedikleri zaman, Çinli yöneticiler, onların, sosyalizme, burjuva demokrasisi çerçevesi içinde geçmek istediklerini, «kapitalizmi savunduklarını» iddia ediyorlar. ÇKP-nin yayınladığı dokümanlar, İtalyan, Fransız ve diğer komünist partilerine yöneltilmiş bu cinsten suçlamalarla doludur.

Çinli yöneticiler, burjuva devletinin sınıf niteliği prensipini saçmalığa kadar götürüyorlar. Onlara göre, Amerikada devlet mekanizması tekelci sermayenin egemenlik aracı olduğuna göre, Amerikan hükümeti (diğer bütün kapitalist hükümetleri gibi) daima ve her yerde gerici bir politika yürütecektir; Marksistler bu politikayı daima ve her yerde peşinen reddetmelidirler. (Bu fikirlere, Jenmin-Jibao'da yayınlanan, ve Amerikan Komünist Partisine karşı yöneltilmiş makalede rastlıyoruz.) Bu düşünceyi kendi ülkemize uygulasak, halkımızın elde ettiği büyük başarıdan; yani barışçı, demokratik ve sosyalist güçlerin baskısı ile Fin hükümetinin uygulamak zorunda kaldığı barış içinde yanyana yaşama politikasından hemen vazgeçmemiz gerekir.

Bu konuda, Rus komünistlerinin, Lenin'in uyguladığı politikayı gözümüzün önüne getirelim. Büyük Oktobr Sosyalist Devrimden sonra, bu devrimin sağladığı tecrübelerin bazı ülkelerde kaçınılmaz değişikliklere uğrıyacağı prensipini savunan, en başta Rus komünistleri olmuştur. Lenin, Enternasyonalin «ziyadesiyle Rus» kararlar almasına karşı daima savaşmıştır. Bazı yabancı yoldaşların kendi devrimlerini Rus Devriminden daha mükemmel surette gerçekleştirecekleri iddiası Lenin'in hoşuna giderdi, «Siz daha iyisini yapmalısınız» derdi. ÇKP yöneticilerinin istediği nedir? Çağımızın bütün temel meselelerinde, bütün komünist hareketine kendi görüşlerini neden bu kadar inatla kabul ettirmek istiyorlar? Diğer halkların, kendi milli ve sosyal kurtuluş meselelerine daha iyi, daha az sancılı çözüm yolları bulmak istemelerine neden sevinmiyorlar?

*Burjuva toplumundaki bağdaşmaz çelişmeler
ve liberal gevezelikler*

Solcu sekterlerden farklı olarak, sağcı oportünistler, bütün dikkatlerini burjuva devlet sisteminin gelişmesindeki yeni eğilimlerde topluyorlar. Ama bu eğilimleri değerlendirmeleri öylesine tek-yönlü ki, devletin *burjuva* niteliği, ve sosyalist *devrimin* zorunluğu prensipi kayboluyor. Bu eğilim, revizyonistlerde de görülmektedir.

Ülkemizdeki Sosyal Demokrat Partisinin programı, Finlândada «genel refah» ı göklere çıkarıyor. Çağdaş sağcı oportünistler, ancak XIX. yüzyılda ve XX. yüzyılın ilk yıllarındaki devlette sınıf niteliği bulunduğunu iddia ediyorlar. (Eski oportünistler de Marks ve Lenin'in eserlerinde incelenen sınıf niteliğini inkâr ediyorlardı.) Bugünkü oportünistler, geçmiş acı acı tenkit ederken, şimdiki durumu göklere çıkarıyorlar. Onlara göre, iktidar «yayılıyor», çeşitli «sosyal kurumlar» arasında «paylaşıyor», Bakanlar Kurulu bir hakem komitesi haline geliyor, demokrasi sınıf demokrasisi olmaktan «çıkıştır». Sınıf savaşı, yerini sınıflar arasındaki barışa terketmiştir.

Bütün bu iddialara karşı bir tek sorumuz var: Devlet çeşitli toplumsal gruplar arasında hakem vazifesini görüyorsa, «halkın ortak istekleri» ni dile getiriyorsa, neden örneğin Finlânda'da, parlâmento seçimlerinde oyların dörtte birini alan Halkçı-Demokratlar hükümete ve bütün devlet mekanizmasına aynı oranla katılamıyorlar? Dahası var: Meclisteki çeşitli gruplardan, mebus sayısına göre, radyo ve televizyon yönetim kurullarına temsilciler tâyin edilir. Ama Halkçı-Demokratların temsilcileri, radyo ve televizyon programlarında, seçmenlerinin isteklerini kabul ettiremiyorlar. Çünkü bütün radyo ve televizyon mekanizması tekelleşmelerin kontrolü altındadır. Neden polis grevcilere saldırıyor? Örneğin, Kemi şehrinde, grevcileri polis zorla dağıttı, gösteriye katılanlara ateş açtı; oysa işçileri grev yapmak, gösteri düzenlemek zorunda bırakanların, yani büyük fabrikatörlerin kılına bile dokunmadı! «Hakem» devlet, neden gelir dağıtımındaki korkunç adaletsizliğe göz yumar? Ülkemizde milli gelirin % 90-ı, nüfusun % 2-nin elinde toplanmıştır. Emekçiler ise, daima yarın endişesi içinde yaşamak zorundadırlar.

Sıralıyabileceğimiz sorular çoktur. Bu soruları saflık kabul edenler, bunlardan ürkenler, bu meselelerden zarar görmiyenlerdir. Ama bu «safca» sorular, yığınlarda, bugünkü devletin «kendi» devletleri olmadığı kanaatini uyandırıyor. Devlet, yığınlara karşı yabancı, bazan açıkça düşman toplumsal bir güç olarak davranıyor. Yığınlar şimdiden burjuva devlet yapısında değişiklikler yapabileceklerini, devlet mekanizmasının demokratlaştırılma sürecini etkileyebileceklerini, devletin bazı çarklarını kullanabileceklerini, kontrol edebilecek-

ceklerini, ve bütün bu olanakları ancak aktif savaşlarla gerçekleştirebileceklerini anladılar.

Hiç şüphesiz, bugün devlet burjuva toplumunda nispi bir «düzen» sağlamaktadır; sınıflar arasında *açık* çatışmaları hafifletmektedir.

Ama bunu ne şekilde yapıyor? Emekçiler kendilerini sömürenlere karşı kesin bir savaş yürütecek bütün olanaklara sahip değiller. Burjuva devleti şu anlamda sınıflar arasında bir «sakinleştirici» unsurdur: burjuvazi, kendi çıkarlarına uygun düşen «barış» şartlarını emekçilere zorla kabul ettiriyor.

Solcu sekterler, burjuva devletinde sadece dolaysız bir baskı mekanizması görüyorlar; devletin «üretimin yöneticisi» rolünü, ve diğer bazı fonksiyonlarını inkâr ediyorlar. Bunun tam aksine, dolaysız baskı mekanizmasının rolünü küçümseyen, hattâ hiç hesaba katmayan dogmacılar, devletin «üretim yöneticiliği» niteliğini, devletin «sınıfların üstünde» olduğunu ispatlamağa çalışıyorlar. Ama ekonomiye karışan, onu yöneten burjuva devleti, kapitalistlerin emekçiler üzerindeki ezgisini devam ettiriyor, bu ezgiyi toplumsal hayatın önemli yeni bir alanına geçiriyor, onu genişletiyor ve güçlendiriyor, sömürülenlerin sayısını arttırıyor. Tekelcilerin bu yeni baskı şekillerini ortaya vuracaklarına, burjuva devletinin baskı fonksiyonlarını kaybettiğini iddia eden sağcı sosyal-demokratlar hem kendilerini, ken de başkalarını aldatıyorlar.

Sağcı sosyal-demokratlar çağdaş devlet konusunda çok yazı yazdılar; birçok burjuva yazarı gibi, onlar da önemli ve faydalı materyal topladılar. Ama «refah devleti» konusunda yazdıkları onbinlerce sayfada asıl konuyu boşuna ararız. Bu yazılarda yığınları yöneltme, uyandırma, eğitme, harekete geçirme, isteklerini gerçekleştirmek için onları savaşa hazırlama isteği yok. Sağcı sosyal-demokratların umudu, kendiliğinden olacak organik bir evrimdedir. Bekledikleri şey «tepeden»gelecek bir lûtuftur. Korktukları şey ise, yığınların toplumsal ve politik faaliyeti, yani gerçek demokrasidir.

* * *

Bu yazıda gözden geçirilen meselelerin her biri derinlemesine bir inceleme konusu olmalıdır. Bu makalenin konusu ile ilgili başka birçok mesele daha vardır. Gelecekteki sosyalist devrim, birçok ülkede, sadece burjuva devlet cihazına karşı değil, yine bir devlet cihazı sayılan yeni milletler-üstü cihazlara karşı da yürütülecektir. Bütün bu sorunların cevabı henüz verilememiştir. Önemli olan nokta, bu sorunların komünistler tarafından ele alınması, süreli bir evrim halinde ve yeni şartlar içinde gelişen sınıf savaşının değişkenlerinin etkisiyle ortaya çıkmış olmasıdır.

Marksist teorinin ve komünist hareketinin canlı, yaratıcı yenileşme süreci devam etmektedir.

Reform ve devrim

Ernest B rnel

Dünya sosyalist devriminin bugünkü devresinin karakteristik özelliklerinden biri, kurtuluş savaş cephesinin g t lmemi  derecede, durmadan geni lemesidir. Sosyalizme götüren devrimci sürece, dünyanın yeni yeni ülkeleri ve bölgeleri gelip katılıyor. Sosyalizm hareketinin büyüyüp geliştiği durumlar gittikçe çeşitli olmaktadır. İnsanlığın ileri doğru attığı her adımla beraber, sosyalizme götüren şekiller, metodlar ve yolların çeşitliliği de gelişiyor.

Bu  artlar içinde, sosyalizm savaşı, her memlekette emekçilerin öncüsünün dünyanın  u veya bu bölgesinde, değişik şartlarda devrimin gelişmesinin objektif özelliklerini ne kadar doğru ve zamanında bilmesine önemli derecede bağlıdır. Bundan dolayı komünist partilerinin, özellikle geli mi  kapitalist ülkelerdeki komünist partilerinin bu meseleye büyük önem vermeleri gayet tabiidir.

Bel ikadaki durum, ilk sosyalist devrimlerinin zafer kazandığı, kapitalizmin orta seviyede ve az geli mi  olduğu ülkelerinkinden farklıdır. Bu, bir taraftan ülkemizde sosyalizm için gereken şartların çok daha fazla olgunla mi , diğer taraftan sosyalizm düşmanlarının çok daha güçlü ve becerikli olmasından ileri geliyor. Ülkemizde, politik hayatı etkiliyen çok çeşitli demokratik gelenekler vardır.

İ  i sınıfı, diğer ülkelere kıyasla, ahalinin nispeten büyük çoğunluğunu teşkil eder; te kil tlıdır ve tecrübelidir. Fakat aynı zamanda işçi sınıfının safları dağınıktır. Tabiatıyla, bu şartlar milletlerarası durumun özellikleriyle birle tirilince, sosyalist devriminin yollarını, şekillerini ve metodlarını tâyin eder.

Belçika komünistleri, ülkelerinde (toplumsal  artları Bel ikaya benzien ülkelerde de böyle olabilir) sosyalizm savaşının karakteristik taraflarından birinin, bu savaş sürecinde gerçekleştirilecek reformlara, yani toplumun mevcut ekonomik, politik ve sosyal kurumlarında  u veya bu yönde yapılacak yeniliklere verecekleri yeni öneme bağlı olduğunu hesap ediyorlar. Biz, bundan, mevcut düzenin yaralarını kapatarak onun temellerini sağlamla tıracak «reformcukları» değil, son amacı kapitalizmi temelinden yıkacak olan ve ülkemizde strüktür reformlar adını alan köklü — tedricen de olsa — sosyal, ekonomik ve politik yenilikleri anlıyoruz. Yığınların devrimci (bu sözün ilmi anlamında) faaliyetinin özel şekli olan bu

yeniliklerin gerçekleştirilmesi uğrundaki mücadele, bizce, mümkün ve zaruri olduğunu savunduğumuz sosyalist devriminin barışçı demokratik yoldan gelişmesinde kaldıraç olacaktır.

Bu makalede biz, reformlarla devrim arasındaki problemle ilgili bazı sorunları cevaplandırmaya çalışacağız.

1. Kısmi başarılar mücadelesini reformizm politikasına çeviren sağcı oportünistlerin uzun pratiklerinin tabii bir neticesi olarak reform ile devrim arasındaki çelişmenin mutlak olduğu fikri, kör inanç haline getirilerek yayılmıştır. («Aşırı solcu» dogmatik anlayışlar bu fikrin kökleşmesini etkilemiştir.) Oysa büyük diyalektisyen V. İ. Lenin reform ile devrim arasındaki çelişmenin mutlak olmadığını, «aralarındaki sınırın ölü değil, her konkre halde tâyin etmeyi becermemiz gereken canlı, hareketli bir sınır» olduğunu belirterek, reformlar için devrimci şekilde savaşmamız gerektiği imkânını ve zorunluğunu defalarca söylemiştir. Lenin'in de belirttiği gibi, «proleteryanın müstakil ekonomik, politik mücadelesi, yarım yamalak ve ikiyüzlü «reformları», belli bir düzende, proleteryanın tam kurtuluşu yolundaki işçi hareketinin dayanak noktaları haline getirebilir.»

Hakikaten XX. yüzyılın ilk on yıllarında, devrimin gelişmesi başlıca buhranlı kritik anların patlamasına bağlı olduğu sıralarda, toplumun sosyalistçe yenibaştan değiştirilmesi mücadelesinde reformların önemi nispeten mahduttu. Bununla beraber, o zamanlar proleteryanın başarı şansları, kapitalizmin orta ve ortanın altındaki seviyede gelişmiş olduğu ve Batı Avrupaya kıyasla devrimin daha kolay başlayacağı ülkelerde çok daha fazlaydı. Buna benzer şartlarda, işçi sınıfı için, onun baskısı altında gerçekleşen reformların (örneğin, seçim hakkının genişletilmesi, sosyal kanunların kabul edilmesi v. s.) esas önemi devrim hazırlığını kolaylaştırmaktan ibaretti.

Fakat şimdi Belçikada mevcut olan şartlarda reformlar yeni bir önem kazanabilir. Belçikada kapitalist düzenin henüz yeter derecede dayanıklı olmasına rağmen, işçi sınıfı, uzun mücadele yıllarında, sosyal alanda, demokrasi alanında reel başarılar elde etmiştir, etmektedir. Sözün bu anlamında, son on yıl içinde ülkemizde sosyalizme geçmek için yalnız maddi şartlar değil, aynı zamanda sosyal ve politik şartlar da önemli derecede gelişmiştir. Bu şartların gelişmesi — kapitalizmin temel çelişmesinin kesinleşmesi ve emekçilerin yürüttükleri mücadelenin yeniden hızlanması, dünyada güçler dengesinin kesin olarak değişmiş olması ve bugün iki sosyal sistem arasındaki yarışma — tekelci burjuvazinin mevzilerini zayıflatmaktadır; bütün bunlar yığınların her gün gelişen hareketinin etkisini artırarak işçi sınıfımıza doğrudan doğruya kapitalist mülkiyet münasebetleriyle ve iktidarla ilgili köklü yenilikler uğrunda başarıyla savaş-

ması imkânlarını sağlamaktadır. Bizim şartlarımızda, halk yığınlarının anti-kapitalist muhtevası durmadan derinleşen ve zenginleşen geniş, savaşçı ileri hareketi neticesinde gerçekleşen köklü reformlar, *devrimci karakter taşıyan* daimi yenilikler sürecinin bir kısmı olabilir.

Çağdaş durumda devrimci sürecin *tedrici yeniliklerle gelişmesi*, bizce imkân dahilinde olan ve hattâ toplumumuzun yapısının özellikleriyle bağlı en muhtemel objektif zorunluktur.

Tabitiyle, biz, devrimin barışçı olmıyan yoldan gelişmesi imkânlarını da reddetmiyoruz. Durumun derhal kesin olarak kötüleşmesi hallerinde vatandaş harbi günün meselesi olabilir. Fakat bu yol, bizce, bugünkü mevcut durumdan, bu durumun temel eğilimlerinden zaruri olarak çıkan yol değildir. Ama devrimin barışçı olmıyan yoldan gelişmesi ihtimalini azaltarak, tarih aynı zamanda sosyalizme giden başka yollar da açmaktadır. Partimizin gözönünde tuttuğu devrimin gelişme kanunlarının şekli, şunun veya bunun arzu ve sübjektif iradesine göre tâyin ve tesbit edilemez; bu şeklin belli objektif bir karakteri vardır.

Belçika gibi kapitalizmin yüksek seviyede gelişmiş olduğu ülkemizin şartlarında, bizim devrim ve reform meselesine genel yaklaşma tarzımız, milletlerarası yönden olduğu gibi iç yönden de çağımızın gerçeğinin tahliline dayanmaktadır. Aşağıda, devrimci sürecin gelişmesinde demokratik reformların yeni önemini belirten olayları ve süreçleri daha ayrıntılı olarak incelemeğe çalışacağız.

.II. Devrimci sürecin gelişmesinin bir şekli olarak, demokratik reformlar mücadelesini mümkün kılan etkenlerden başlıcası, her şeyden önce ülkemizin *çağdaş sosyal ekonomik gelişmesinin özellikleri ve ihtiyaçlarıdır*. Burada sözü geçen, kapitalizmin esas çelişmesi olan üretimin toplumsal karakteri ile benimsemenin özel şekli arasındaki çelişmedir; sosyalist çözümlerin artan objektif zorunluğu, özellikle bilimsel-teknik devrimin, tekelci devlet kapitalizminin gelişmesi ve bu sürecin arkasından sürüklediği bütün neticeleridir.

Maddi koşullar açısından, Belçika, sosyalizme geçme bakımından çoktan olgunlaşmış bir ülkedir. Bu her şeyden önce, yığılma ve üretimin toplumsallaştırılması sürecinde görülür. Üretimin bugünkü ölçüleri ve serimetodu, ekonominin yeni baştan kurulması, bilimsel teknik devrimle bağlı olarak, ekonomik hayatın enternasyonalize edilmesi neticesinde ekonominin tek koldan idaresi, plânlı ekonomiye geçilmesi gittikçe artan bir objektif ihtiyaç olmaktadır.

İktidarda bulunan tekelci burjuvazi, bu değişiklikler ihtiyacını ve bunun kaçınılmazlığını hissetmektedir. Pazar güçlerinin «serbest oyunu»nda, çağdaş kapitalizm için ciddi ekonomik ve sosyal sar-

sınıtlar gizlidir. Yığınların mücadeleleri ve sosyalist sistemle yarışma, kapitalizme durmadan bunu hatırlatmaktadır. Fakat tekeller, olgunlaşan yenilikleri, genel olarak kapitalist ekonomisinin faaliyetinin geleneksel şekillerini değiştirmekle sınırlandırmaya çalışmakta ve bu yeniliklerden, iktidarı ve mülkiyeti kendi ellerinde daha da toplamak için faydalanmaktadır. Çağdaş üretimin sosyalizme olan ihtiyacını köstekliyen kapitalist düzen, aynı zamanda ekonomik politika olarak tekелci devlet kapitalizmini teklif etmektedir.

Bugün burjuva toplumu, amacını gerçekleştirmek için devletin müdahalesine başvurarak, kapitalist ekonominin gelişmesine hâs olan gayrimuntazamlığın bazı belirtilerini hafifletmek, üretimin modernleştirilmesini kolaylaştırmak, nispi derecede yüksek gelişme tempolarıyla çalışmak, krize karşı tedbirler almak ve pazarda kontrol kurmak zorunda kalmıştır. Bilimsel teknik devrim ve otomatizasyon, kapitalist toplumunu yeni büyük meselelerle yüzyüze getirmektedir. Ülkemizde, çağdaş kapitalizm ekonomisinin devletin «desteğini» görmeden yaşıyamıyacağını gösteren birçok etkenleri görmekteyiz.

Kanaatimizce, devlet müdahalesi ve ayarlama, iktidarda bulunan hâkim sınıfın mevzilerini koruyan ve sağlamlaştıran yardımcı bir araç olmaktan çıkarak, gittikçe, kapitalist üretiminin ilerdeki çalışmasını sağlayan zaruri birer koşul haline gelmektedir.

Anlaşıldığı gibi, burada yalnız «teknik» meselelerden söz edilmediği, bütün sorunların sosyal politika ile bağlı olduğu görülmektedir. Aynı zamanda çağdaş üretimin kapitalizmin koşulları içinde gelişmesi, doğrudan doğruya işsizlik, sanayi ve köy ekonomisinin modernleştirilmesi masrafları, mesken ve taşıt araçları krizi, mevcut eğitim ve sağlık sistemlerinin asılsızlığı v. b. birçok sosyal meseleleri ortaya koymaktadır.

Böylece, ekonomik gelişme, yığınların mücadelesi ve milletlerarası durum, çağdaş kapitalist toplumunu değişiklikler yapmak zorunluğu ile karşı karşıya getirmektedir.

Tekelci burjuvazi bunları (reformları) kendi bildiği gibi, kendi çıkarına uygun *tekелci devlet reformları* olarak gerçekleştirmek istiyor. Burjuvazinin bu gayretlerinin «otomatikman» başarısızlığa uğrıyacağı fikrinden korunmamız gerektiği kanaatindeyiz. Tekellere karşı savaşılan sosyal güçler, eğer bugün, olgunlaşan sorunların devamlı olarak çözümünü için yapıcı, ilerici alternatifte bulunmaz ve amacın gerçekleştirilmesine yönelmiş çetin bir mücadele yürütmezlerse, **tekeller** kendi programlarını gerçekleştirebilir ve belli miktarda, belli bir zaman için bugünkü devrenin durgunluğunu bertaraf edebilirler. Tekelci burjuvazi, bu halde, belli bir zaman için, hâkimiyetini yeni şekillerde sağlamlaştıracaktır, ve bu durum işçi hareketi ve genel olarak uygarlık için ciddi bir tehlike sayılır.

«Herkesin refahını sağlayan devlet» sözleri arkasında gittikçe daha açık olarak tekelci devlet avantürizminin çizgileri belirir. Yığınların durumlarının belli bir zaman için düzelmesi imkânının yaratılması hali, yalnız sömürmenin şiddetlenmesiyle değil, esas itibariyle demokrasinin de yokedilmesiyle ödenmiş olur.

Bundan dolayı, *işçi sınıfı bugün tekelci devlet reformlarına, kendi köklü yenilikleriyle karşı koymaktadır*. Aynı süreçlerden, aynı problemlerden hareket eden işçi sınıfı, bu problemlere kendi çözüm yolunu, *kendi demokratik ve sosyal alternatifini* teklif eder ve böylece, teşebbüsü tekelci burjuvazinin elinden almağa ve burjuvaziyi emekçilerin çıkarlarına, milletin çoğunluğunun çıkarlarına uygun tedbirler almağa zorlar.

Bununla beraber, çağımızın reel gelişmesinin diyalektiği, «sosyalizmin çağdaş toplumun bütün pencerelerinden baktığı» zamanda, tekelci devlet reformları, işçi sınıfı ve onun köklü reformlar taraftarı müttefikleri için yalnız tehlike değil, aynı zamanda yeni şuurlu, örgütlü, birleşik mücadele imkânları yaratır. Bizce, yürütülen mücadelenin başarılı olabilmesi için devrimci güçlerin bu imkânlardan faydalanmaları mecburi şarttır.

Tabiatıyla, tekelci devlet kapitalizmi, hâkim sınıfın gücünü muazzam derecede yığmakta ve artırmaktadır. Bundan faydalanan tekel-ler ve burjuva devleti, birçok çarelere başvurarak, olgunlaşan reformları mümkün olduğu kadar iktidardaki sınıf için acısız yapmağa çalışmaktadır. Fakat şunu da belirtelim ki, işçi sınıfının kuvvetli olduğu yerde bunu kolayca gerçekleştirmek imkânlarından mahrumdur.

İşin önemli tarafı, devlet müdahalesinin, artan ve olgunlaşan yeniliklerin, kapitalist azınlığının yararına bile olsa, genel olarak şu veya bu halde hâkim sınıfın ayrı ayrı gruplarının çıkarlarına zarar getirmeden gerçekleştirilmesi imkânsızdır. Tekelci azınlık içindeki gelişmeleri ve mücadeleyi keskinleştiren bu tedbirler, gerçekleşme anında burjuvazi mevzilerinde kitle hareketi tarafından faydalanılabilecek «yaralar» açar.

Bundan başka, zamanımızda çok ciddi olmıyan reformlar bile kapitalizmin genel mevzilerini zayıflatır. Sosyalizm için objektif koşullar pek çok olgunlaşmıştır. Her dönüm noktasında, her bileşik pratik meselenin ortaya çıkmasında — ister işsizliğe karşı ve işçilerin yaşadığı kulübelerin (gecekondular) ortadan kaldırılması için alınacak tedbirler, isterse sağlığı kuruma kanunlarının mükemmelleştirilmesi, yüksek öğretim sisteminin yenileştirilmesi ve vergi kanununun yeniden gözden geçirilmesi, Hollândadan getirilen havagazından faydalanma şekillerinin düzeltilmesi olsun — her zaman bu problemle beraber meselenin «optimal» sosyalist çözümünün alternatifleri de ortaya çıkar. Denebilir ki, buna çok yaklaştık. Ülkemizde,

uzak olmıyan bir geçmişte, doktorların grevi günlerinde büyük bir kuvvetle kendini gösteren ve meselenin sosyalist çözümü, gelişen tartışmanın *leitmotifi* (temel fikir) olduğu zaman, iktidarda bulunan sınıfın manevra yapabileceği alan elbette daralmış olur. Aynı zamanda, bu durum, tarihî hizmeti sosyalizmi kurmak olan sınıfa, en ilerici fikirlerin taşıyıcısı olarak, en yaratıcı, en becerikli çözümlerin hayata geçirilmesinde faaliyet gösterme imkânları yaratır.

Bununla beraber, ekonomik idare problemlerinin, ayrı ayrı kapitalistlerin ya da tröstlerin özel işi olmaktan çıkarılıp, «ilâhi azizler» tarafından «res publica», devletin geniş faaliyet alanı haline getirilmesi, bu meseleleri günlük politik mücadele konusu yapmaktadır. Böylece, işçi hareketinin, doğrudan doğruya kapitalist ekonomisinin faaliyetiyle (kapital yatırımlarını, üretim programlarını, kredileri v. b. yöneltmek) bağlı hatlarda etki yapması için yeni reel imkânlar açılıyor.

Öyle ki, ülkemizde iktidarda bulunan sınıf, son on yılda, kendi hâkimiyetini takviye etmek için özel mülkiyet sistemini tehlikeye düşüren bazı reformlar yapmak, yığınların sosyalizm mücadelesini başarıyla geliştirebilecekleri sınıra çok yakın tehlikeli manevralarda bulunmak zorunda kalmıştır.

Ülkenin bugünkü sosyal ekonomik gelişmesinin yarattığı objektif imkânlar, bu gelişmenin objektif istemleri işte bunlardır. Fakat Belçikada işçi hareketi bu imkânları ve istemleri gerçekleştirecek durumda mıdır?

III. Batıda son yıllarda işçi ve demokrasi hareketlerinde (çeşitli ülkelerde değişik olarak) aynı güçte olmıyan süreçler cereyan etmektedir. Bunlar bize *sınıf mücadelesinin yeni bir safhaya girdiğini* söylememiz imkânını veriyor.

Belçikada son yıllar, (1960—61 yılı muazzam grevi ve o zamandan beri başarıyla biten ekonomik grevler, yığınların bölge muhtariyeti hareketi, komünistlerin, solcu sosyalistlerin, hristiyan sendikalarının ve diğer sendika üyelerinin gittikçe artan yardımlaşma hareketleri) genel olarak sola yönelme parolası altında geçmiştir. Aynı yıllarda diğer birçok gelişmiş kapitalist ülkelerde işçi ve demokrasi hareketlerinde muazzam olaylar başgöstermiştir: Fransada, İtalyada, Japonyada büyük grevler patlak verdi; İngilterede, Batı Almanyada, Norveçte, Hollândada işçilerin mücadelesi kızıştı; İtalyada, Fransada, Hollândada, İsviçrede şiddetli köylü ayaklanmaları oldu; Fransada, Japonyada, İtalyada kitlevi anti-faşist ve anti-emperyalist gösteriler yapıldı; Birleşik Amerikada zenciler enerjik bir mücadeleye geçtiler; İngilterede, İtalyada, ABD, AFC, Norveçte ve daha birçok ülkelerde barış hareketi gelişti, genişledi...

Tabaitiyle, biz bugün, geçmişte küçük grevlerde bile mecburi eleman olan jandarmalarla kanlı çarpışmalara şahit olmuyoruz. Bu geçmişe hayıflanarak tuhaf «devrimciler», ne yazık ki, hareketin yeni karakterini, onun genişliğini ve etkisini göremiyorlar. Çeşitli ülkelerde hareket seviyesinin farklı olmasına rağmen, genel olarak yığınlar mücadelesinin, özellikle grev savaşının hamleleri emekçilerin aktif hareketlere katılmaları ve bu mücadelenin teşkilâtlılığı, birliği ve politik kültürü bakımından, 1918—1923 ve 1945—1948 devreleri hesaba katılmazsa, çağımızın 50-nci yıllarının başlangıcı, bu ülkelerdeki işçi hareketi tarihinde eşi görülmemiş bir devredir.

Fakat 1918—1923 ve 1945—1948 devrim gelişmeleri zamanında mücadelenin kızışması, dünya harbinin neticeleri olan ekonomik ve politik krizlerle bağlı olduğu halde, bugün bu, kapitalist toplumunun gelişmesinde «olağanüstü» den ziyade «olağan»la bağlıdır. Bugün, harplerin ve yıkıcı krizlerin olmadığı her günlük ortamda, yığınlar yalnız günlük çıkarlarının değil, aynı zamanda emekçi ve vatandaş olarak temel ve en önemli çıkarlarının da zarara uğradığını hissetmektedirler.

Birçok Batı ülkelerinde günlük mücadelenin özünün derinleşmesi eğilimi gittikçe daha açık olarak belirmektedir. Bu mücadele sürecinde, en yakın, dolaysız istemler, ekonomik, sosyal ve politik münasebetlerin köklü devrimci yenilikler istemi halini almaktadır.

Mücadelele birçok başarılar elde eden, sefalet çekme korkusundan bir dereceye kadar kurtulan, gücünü ve şerefini anlıyan emekçiler, işsizlik ve enflasyon, emek randımanının gelişmesinden hayat seviyesinin geri kalması, bazı bölgelerdeki durgunluk ve gerileme, mesken güçlükleri, demokrasinin ve kişinin hür gelişme haklarının yokedilmesi korkusu gibi herhangi ciddi bir mesele ile karşılaşınca, esas itibariyle önceki durumlarını koruyan geçici «reformcuklar» la artık yetinmek istemiyorlar.

Bugün olgunlaşan, ve iktidardaki sınıfın gerçekleştirmek teşebbüsünde bulunduğu ya da tekeli devlet metodlarıyla oyalamağa çalıştığı yeniliklere, işçi sınıfı, öncü köylüler, küçük burjuvazi ve aydınlar, bazı hallerde gelişigüzel, bazı hallerde ise şuurlu olarak radikal, devamlı, anti-monopolist bir karakter vermeğe çalışıyorlar.

Bundan elli yıl evvel, iktidarın tam ele geçirilmesinden önce gerçekleştirilmesi imkânsız sayılan reformlar şimdi emekçilerin bayrağı olmaktadır.

Köklü sosyal-ekonomik ve politik reformlar şiarlarının şimdi büyük ve çekici bir önemi vardır. Özellikle şimdi tekellerin hâkimiyeti altında ezilen bütün emekçi tabakalarını köklü reformlar plâtformu etrafında birleştirmek mümkündür. Ülkemizde böyle geniş demokratik koalisyon esas itibariyle çeşitli yollardan gerçekleştirilmektedir.

Bütün bunlar, hareketin yalnız objektif değil, sübjektif etkenlerinin de büyük değişikliklere uğradığını gösterir. Belçika işçi sınıfı bugün, başlangıçta kapitalizmi zayıflatmak, sonra da yoketmek için devrinci reformlar uğrunda başarıyla savaşıyor durumdadır.

IV. Tabiatıyla, işçi sınıfının yapılan reformlar üzerindeki etkisinin epizodik değil, daimi ve derin olabilmesi için, işçi sınıfının belli yeni imkânlarla, yeni ve daha kuvvetli mevzilere sahip olması gerekir. Bununla ilgili olarak, Belçika gibi memleketlerde *iktidar meselesinin özellikleri* üzerinde durmamız lüzumludur.

Çağdaş burjuva devleti, bir bütün olarak hâkim sınıfın çıkarlarına hizmet eder. Fakat bu durumu, basitleştirerek, devletin her hareketinin otomatik olarak kapitalistlerin iradesine uygun geldiği mânasında anlamamalıdır. Belçika burjuva devletinin, bütün hâkim sınıfın genel menfaatlerine uygun hareketleri, birçok hallerde bazı tekellerin irade ve menfaatleriyle çelişme halindedir. Burjuva devleti tekелci azınlığın hâkimiyetini korumak maksadiyle, bazı hallerde, yığınların belli çıkarlarını gözönünde tutmak zorundadır.

İdarede bulunan sınıfın iradesi ile devletin hareketleri arasındaki dolaylı bağlantı, devletin «sınıflar üstü» karakter taşıdığı hayalinin kaynağıdır. Fakat belli şartlarda bütün bu etkenler, işçi ve demokrasi hareketinin devlet faaliyeti veya onun muhtelif organları üzerindeki etkisinin genişlemesi için elverişli imkânlar yaratır.

Bundan başka, ülkemizdeki bugünkü politik yapının bileşikliğini, dallı budaklı oluşunu, XIX. ve özellikle XX. yüzyılda işçi ve demokrasi hareketinin bu yapı üzerinde bıraktığı izi gözönünde tutmak gerekir. Kapitalizmin az veya orta seviyede gelişmiş olduğu ülkelerden farklı olarak (bu ülkelerde iktidarı almak söz konusu olunca, yalnız merkezi iktidarın, her şeyden önce idarenin diğer organlarına iradesini dikte eden icra kuvvetine sahip idarenin ele geçirilmesi anlaşılır) ülkemizin şartlarında «iktidar» mefhumuna daha ayrıntılı yanaşmak gerekir.

Böylece, burada da *kesin* rolü, tekелci azınlığın elindeki merkezi devlet idaresi oynar. Merkezi polis kuvvetleri, ezgi ve baskı fonksiyonlarıyla doğrudan doğruya bağlanan organlar yine bu azınlığın emrindedir. Bu organlar, yığınların etkisine çok zor eğilim gösterir, ve bu organlardan her zaman yığın hareketini bastırma kuvveti olarak faydalanılır. Fakat merkezi idare de tam bir bütün değildir. Merkezi idare, belli bir bağımsızlığı olan çeşitli halkalardan kurulmuştur. Bu halkalardan biri, parlâmento temsilciliğidir. Bu, aşağıdan gelen tazyike diğer idare organlarından daha kolay kapılır, ve yığın hareketinin yükselme devresinde, iktidardaki sınıfa karşı kullanılabilir. Bu durumun, solcu kuvvetlerle (komünistlerden solcu katoliklere kadar) geniş bir birlik, belli şartlarda parlâmentoda ağır

basan bir birlik kurulması bakımından reel imkânları olan ülkemiz için özel bir önemi vardır.

Bizde, iktidarın başka organ ve manivelâları da vardır. Bunlar «normal» durumda, yani büyük sermayenin kontrolü altında bulundukları zamanlarda merkezi idareyi tamamlar, onu takviye ederler (özel olarak bu durum, «cepheden» devrimci hücumu zorlaştırır); fakat başka durumlarda muhalefetteki sınıfın elinde belli bir çerçeve içinde merkezi idareye karşıkoymada araç olabilirler.

Bilindiği gibi, Belçikada, işçilerin çoğunlukta olduğu (özellikle sanayi bölgelerinde) başına buyruk birçok mahallî organlar, yalnız yığınların durumunu iyileştirmek ve önemli devrimci ajitasyon aracı olmakla kalmıyarak, aynı zamanda demokratik yenilikler uğrunda anti-monopolist güçlerin birleştirilmesi mücadelesinde önemli dayanak noktalarıdır.

Bu durum, emekçi yığınları tarafından gittikçe daha şuurlu bir şekilde anlaşılmaktadır. Bu, aşağıdaki olayda görülür. Belçikada, belediye seçimleri evvelden seçmenlerde büyük ilgi uyandırmıyordu. Seçmenler, seçimlere ancak seçimler arifesinde, o da yalnız mahallî mevzilerden ilgi gösteriyorlardı. Şimdi durum değişmiştir. Emekçiler, 11 Ekimde yapılacak belediye seçimleriyle daha ilkbahardan ilgilenmeğe başladılar. Seçimlere önemli bir politik olaya hazırlanır gibi hazırlanıyorlar. Bu başarı, belli derecede, Ekim seçimlerinde başına buyruk mahallî organların yığınların irade ve arzularına uygun olarak kurulmasını istiyen Partimizin çalışmaları neticesinde elde edilmiştir. Bu seçimler süresinde Valonya ve Flandriyada başına buyruk federal organların kurulması isteği birçok bölgede belki bir daha ileri sürülecektir. Tabiatıyla, bu organlar, kuruluş ve yetkileri halkın arzularını hayata geçirebilecek bir durumda oldukları zaman, ilerici rol oynayabileceklerdir.

Burjuva devletin ekonomik fonksiyonlarının genişlemesi, yeni idare organlarını ortaya çıkarmaktadır. Bunlar, birçok devlet ve yarı devlet komitelerini, millileştirilen sanayi kollarını, yatırım meselelerini, fiyatların ayarlanmasını idare eden, toplumsal işler gören, köy ekonomisi malları satın alma işleriyle v. b. uğraşan merkez ve mahallî idare organlarıdır. Tekeller bu organların faaliyetine temsilci müesseselerin kontrolüyle sed çekmeğe ve böylece halkın arkasından harekete geçmeğe yeltenmektedirler. Bunun arkasında, zorbalık eğilimlerini besliyen ciddi bir tehlike gizlenmektedir.

Şunu da belirtmek gerekir ki, ekonomik idare organlarının genel yönü, bugünkü durumda tekellerin çıkarlarına uygundur. Fakat işçi sınıfının, bu idare organlarından tekellere karşı faydalanmak yolundaki mücadelesi ümit vericidir.

Çağdaş burjuva devletin, toplumsal menfaatlere hizmet ettiği intibainı yaratmak üzere güttüğü politikanın zorunluğu için söyle-

nilen, bu organların çalışmaları için de çok önemlidir. Bu organların terkiibinde, kendi ihtisas kollarını korumak için çabalayan, meslekî vicdanlarına karşı koymak zorunluğundan büyük bir azap duyan namuslu uzmanlar vardır. İşçi sınıfı, bu gibi uzmanlara, tekellere hizmet etmekten kurtulmaları için yardım edecektir.

Nihayet, ülkemizde gözönünde tutulması gereken durum, yalnız idare sisteminin bileşik ve bölünmüş olması değildir. Devlet, bir zamanlar, Belçika az gelişmiş kapitalist bir ülke olduğu ve işçi hareketi ilk adımlarını attığı zamanlarda olduğu gibi, artık biricik ciddi teşkilâtlandırıcı kuvvet değildir.

Ülkemizde demokrasi uğrunda yürütülen mücadele, işçi hareketinin gelişmesi, zengin politik geleneklerin doğması neticesinde, partiler, sendikalar, karşılıklı yardımlaşma cemiyetleri, kooperatif teşekkülleri, çeşitli dernekler, gençlik, üniversiteliler, kadınlar, kültür-eğitim birlikleri gibi birçok bileşik ve parçalanmış toplumsal teşkilâtlar kurulmuştur. Yığınların kafasında kapitalizmin sosyalizmle yarışmak zorunda kaldığı zamanımızın şartlarında, burjuva devleti, yalnız mevcut demokratik kurum ve cemiyetlerin varlığına katlanmakla kalmıyarak, kendisi de yeni kitlevi teşkilâtlar meydana getirmek zorundadır.

Kitlevi teşkilâtlar, kendi alanlarında, ekseriyetle iktidarın özel bir kısmı olabilirler. Bu teşkilâtlar, burjuvazinin elinde emekçiler üzerinde ideolojik ve teşkilât kontrolü sağlayan birer âlet olarak kullanılabilir, rejimin kitlevi temelini sağlamlaştırabilirler. Halbuki, bu teşkilâtlar demokratik güçlerin idaresi altında, hâkim sınıfın iktidarına karşı koyan merkezler haline getirilebilir. Öyle ki, iktidar meselesi bugün bizde başka ülkelere kıyasla önemli özellikler göstermektedir.

İşçi sınıfı, bugün bile, devlet politikasının şu veya bu işleminin karakterini değiştirmek ve demokratik yenilikler yapmak mücadelesinde iktidarın bir sıra manivelâ ve mevzilerinden faydalanmak imkânlarına sahiptir. Bu mücadele süresinde daha birçok toplumsal teşekküller ve hattâ iktidar organları, örneğin belediyeler, zamanla tekelleşen burjuvazinin etkisinden çekilip alınabilir.

Uzun yıllar burjuvazinin kuvvet kaynağı olan devlet ve toplumsal cihazın esnekliği ve bölünüşü, bugün burjuvazi için zayıflık kaynağı olabilir ve emekçiler için bu cihazın birçok halkalarını zamanla «kuşatmak» ve sonra da yenileştirmek ve kendi etkileri altına almak imkânlarını yaratır. Daha 1881 yılında sömürülenlerin politik iktidar mücadelesinden söz eden Engels, «ezilen sınıf mevcut kanunları kendi çıkar ve ihtiyaçlarına uygun bir şekilde değiştirmek imkânlarına kavuşmak için, başlangıçta bu iktidarın bir kısmı, sonradan da tamamı için mücadele eder» diyordu.

Bugünkü şartlarda Belçika işçi sınıfı ve onun müttefikleri, «iktidarın bir kısmını» almak mücadelesinde başarı elde etmek, tedricen bu kısmı, bütün iktidarı ele geçirmek yolu ile genişletmek için elverişli imkânlarla sahiptirler.

Bu mücadele süresinde, devlet makinasının yalnız bir kısmı, ezgi ve baskı fonksiyonu ile doğrudan doğruya bağlı olan kısmı ilkönce yıkılacaktır. Devlet makinasının diğer kısımları, görüldüğü gibi, zamanla, yığınlar mücadelesi süresinde *yenileştirilir* ve sonunda sosyalist demokrasi sistemine katılır.

Bütün bunların devrim için ne kadar önemli olduğu açık olarak görülüyor. Yığınların kontrolü altında, özellikle yığınlar tarafından yapılan her büyük sosyal-ekonomik reform, gerçekte iktidar münasebetlerine hücum etmektir. İşçi sınıfı tarafından yönetilen ve burjuvaziye iktidardan uzaklaştırmak amacını güden sosyal güçlerin hâkim olduğu yeni bir blok kurma yolunda atılan her adım önemli bir reform demektir. Başka bir deyişle, bizim şartlarımızda işçi sınıfının ve onun müttefiklerinin kitlevi mücadelesinin, gerçekleştirilen reformların karakterini ve yönünü epizodik, olaydan olaya değil, daimi olarak etkileme imkânları vardır. Bu etkileme, iktidarın belli mevzileri ele geçirildikten sonra sağlamlaşır. Kitlevi hareketin gelişmesiyle bu etki durmadan artar ve önceleri kapitalist sınıfının iktidarını daraltacak, sonradan da yokedecek kesin bir etken olabilir.

V. Bütün bunlar, milletlerarası durum gözönünde tutulmadan anlaşılamaz. Yalnız sosyalizmin hâkim gelişme etkeni olduğu bir dünyada; bir zamanlar «uyuyan» lar hesap edilen halkların kurtuluşu bütün kıtaları kapsadığı bir dünyada; sosyalist cephenin gücü emperyalistleri barış içinde yanyana yaşamağa zorladığı ve tersdevrim ihracının suya düştüğü bir dünyada, evet ancak böyle bir dünyada halkların cesur istemlerinin, onların iç inançlarının belirtisi olan atom enerjisi ve sputnik yüzyılıının aynı zamanda insanlığın kurtuluş yüzyılı olması imkânları gerçekleşebilir. Ve yalnız, her dönemecinin arkasında tekerci oligarşinin karşısına sosyalizm görüntüsünün çıktığı, sosyalist cephe ile barışçı yarışmanın tekerci oligarşiyi durmadan halk kitlelerinden güven istemeğe zorladığı bir dünyada, iktidardaki sınıfın bugünkü ölçüde gerilemesi, bu sınıfın dolaysız, kaba ezgiye başvurmasında temkinli davranması mümkün olmuştur.

Öyle ki, partimizin strateji ve taktiğinde gözönünde tuttuğu devrimci sürecin gelişme şekil ve yollarının değiştirilmesi, *objektif ve sübjektif iç ve milletlerarası etkenlerin karşılıklı etkilemelerinden* doğmuştur. Belçikada emekçiler bugünkü şartlarda geniş bir demokratik koalisyonda birleşip, parlâmento içinde ve özellikle parlâmento dışında daimi ve gergin bir mücadele yürüterek, durumda olağanüstü

dönemeçler olmadan da, tedricen ciddi kazançlar, toplumun ekonomik ve politik yapısını değiştiren hakiki reformlar gerçekleştirebilirler. Bu reformların her biri, hareketin daha da ilerlemesinde, yeni yeni mevziler kazanılmasında, tekellerden koparılıp alınan iktidarın bir kısmının, işçi sınıfının önderlik ettiği demokrasi ve sosyalizm mücahitlerinin geniş koalisyonunun tam idaresine verilmesinde birer dayanak noktası olabilir.

Bugünkü mücadele, iktidarın ele geçirilmesi ve sosyalizmin tam zaferiyle bitmesi gereken süreçten ayrılmaz bir kısımdır. Başarı kazanan veya başarısızlığa uğrayan her hareket, bu yolda atılan ileri veya geri adımdır; daha ilerdeki mücadele imkânlarının genişletilmesi veya daralmasıdır.

Bu, işçi sınıfının partisine, emekçilerin teşkilâtına, demokratik koalisyona bugün katılanlara ve gelecekte katılacak olanlara büyük sorumluluk yükler.

VI. Reformlardan, toplumun devrimci dönüşümü için faydalanılması, tabiatıyla her reformun bizi sosyalizmin zaferine yakınlaştırdığı mânasına gelmez. Burada söz konusu olan, tekelci azınlığın elinde tuttuğu iktidarı sarsan, sosyal ve politik yapının mevcut dengesini bozan köklü reformlardır.

Partimiz, kurtuluştan hemen sonra geniş sosyal-ekonomik reformlar programı yaptı. Bundan sonra Belçika Komünist Partisinin XIII. ve XIV. Kongrelerinde köklü reformlar programı genişletilmiş ve *politik* kurumların dönüşümü de demokrasinin genişletilmesi istemiyle tamamlanmıştır.

Ülkemizde köklü ekonomik ve politik reformlar mücadelesinde esas yönler hangileridir? Her şeyden önce, emekçilerin *haklarının* genişletilmesi; işletmelerde ve parlâmentoda enformasyon mücadelesi gelir. Biz, yığınlar için, onların hareketlerinin semereli olması için objektif enformasyonun önemini birçok defalar belirten Lenin'in sözlerini her zaman hatırlıyoruz.

Büyük tekellerin mali hayatının ve kârlarının «gizliliğini» ortadan kaldırmak, fiyatları ayarlama komisyonunun çalışmalarına dair enformasyon almak, işletmelerdeki kurulların yetkilerini genişletmek ve bu yetkilerden tam olarak faydalanmak v. s. gibi hususlar, ekonomik istemler mücadelesinin verimli olması, işçi hareketinin aktifleşmesi, bu hareketin etki alanının genişlemesi için zaruridir. Bununla beraber, millete kontrol ve enformasyon hakkının verilmesi fikri bütün emekçilerin birliğini etkiler, demokrasi hareketinin genişlemesine imkân verir.

İkincisi, biz ekonomik hayatta düşüş tehlikesinin azaltılması için konkre ve yerinde tedbirlerin alınması ve ülke önünde duran bazı meselelerin çözülmesi zorunluğunu belirtiyoruz. Burada özel olarak

söz konusu olan bir milli sağlık koruma sisteminin kurulması, termo-enerjetik ve silâh üretimi sanayiinin millileştirilmesi, «Milli Envestisyon Cemiyeti»nin toplumsal menfaatleri özel menfaatlerin üstünde tutacak şekilde demokratikleştirilmesidir. Bundan başka, biz, bankalar ve holdingler üzerinde kontrol sağlanmasını ve kredi sisteminin ileride millileştirilmesini teklif ediyoruz. Taşıt araçlarında (demiryolları, havayolları v. s.) demokratik reformların yapılmasını teklif ediyoruz. Biz, öğretim sisteminde köklü reform yapılması ve ilmi araştırmalar sisteminin millileştirilmesi istemini ileri sürüyoruz. Bu teşebbüslerin (tedbirlerin) faydalı olabilmesi için yıllık gelişme plânlarının hazırlanması gerekir. Bu plânlar, emekçilere ve onların ailelerine milli gelirin büyük bir kısmını sağlamalı, daha fazla iş bulmayı garantilemeli, hayat seviyesini yükseltmeli ve köylüleri de içine almalıdır.

Biz, politik alanda, Anayasada federalizm yönünde reform yapılmasını teklif ediyoruz. Ancak federal kuruluş, ülkenin bütün bölgelerine, (Flandriya, Valonya ve Brüksel) mevcut şartlara hürmet ruhunda daha da kaynaşmak imkânlarını verecek ve ünitar devletin reddettiği yeni haklar sağlayacaktır. Biz Belçikada, emekçilerle parlamento arasındaki ayrılmanın ortadan kaldırılması ve 18 yaşını dolduran (ordudakiler de dahil) gençlere seçim hakkı verilmesi için mücadele ediyoruz. Biz bütün bu reformların ülkemizdeki durumu derinden derine değiştireceğine inanıyoruz. Bununla beraber, bugünkü şartlarda teklif edilen tedbirlerin gerçekleştirilmesi imkânları, geçmişte olduğundan çok daha geniştir. Demokratik güçlerin müdahalesi, çeşitli kitle hareketleri, kuvvetli grev hareketi, sokak gösterileri, toplumcu teşekküllerin birlikte hareketleri, yenilikleri iktidardaki sınıfın isteğine karşı yöneltir ve bununla (maddi şartlar bakımından) tekelci devlet yapısını sosyalizmden ayıran o ince duvarın yıkılmasına yardım edebilir.

Fakat iktidardaki sınıf tabiatıyla reformları tekelci devlet kapitalizminin çerçevesi içinde tutmağa çalışacaktır. İşte tipik bir örnek: Bundan bir müddet önce, Belçika hükümeti, «Milli Envestisyon Cemiyeti»ni kurdu. Bu cemiyetin kurulması fikrini demokratik çevreler ileri sürdüler. Fakat cemiyet kurulduktan sonra onun başlangıçtaki niyetle hiçbir ilgisi olmadığı anlaşıldı. Bugün bu cemiyet, esas itibariyle, tekellerin kontrolüne verilen zayıf bir teşkilâttır.

Diğer reform tasarılarının da sonucu böyle olabilir; çünkü muazzam ekonomik ve politik gücü olan tekelci kapital oldukça geniş manevra imkânlarına sahiptir.

Hâkim sınıf, her reformun kısmî bir kazanç olarak halk yığınlarında ümit doğurabileceği durumundan faydalanmağa çalışıyor. Belli şartlarda reform, yukardan yapılan «iyilik» olarak görünebilir ve ileri doğru başlıyan hareket bundan böyle de devam edeceğinden,

mücadele etmeğe lüzum kalmadığı intibamı yaratabilir. Tekelci devlet kapitalizmi, hattâ devletin «sınıflar üstünde», egoist kapitalistlerin «günahlarını gideren» bir araç olduğuna dair yeni bir hayal kaynağı yaratabilir. Sonunda — ve bu çok önemlidir — tekelci devlet metodlariyle, yığınların arkasından, «teknokrasyon»un eliyle ve iktidardaki azınlığın çıkarlarına uygun olarak gerçekleşen her reform, gerçekte demokrasinin daraltılması, emekçilerin devletin çalışmalarına ve başka reformlar yapılmasına etki yapma imkânlarının azalması demektir. Bu tehlikeye karşı, demokrasinin genişletilmesi uğrunda halk güçlerinin koalisyonu mücadele ediyor. Tekelci devlet metodlariyle gerçekleştirilen «reformcuklar»la, derin veya köklü dediğimiz reformlar arasındaki fark açıkça görülmektedir. Birinci neviden reformlar tekelci sermayenin hâkimiyetini sağlamlaştırır; proletaryanın müstakillliğini ve onun sınıfi teşkilâtlarının etkisini, toplumda yeni idari kuvvet olarak rolünü azaltır. İkinci neviden reformlar, işçi sınıfının ve müttefiklerinin ağırlığının, etkisinin ve mevzilerinin genişlemesini sağlar ve aynı zamanda tekellerin hâkimiyetini ve iktidarını, kapitalizmin sosyal ve politik temellerini daraltır, baltalar ve sonra da onu ortadan kaldırır.

Birinci neviden reformlar, eski kaliteyi koruyan *evolüsyon*'dur, ikincileri ise *devrimci sürecin* gelişme şekli olarak bu eski kaliteyi yıkan, yenisini yaratan ve yığınları *devrime* seferber eden önemli bir şekildir.

Öyle ki, komünistlerin gerçekleştirilmesi uğrunda mücadele ettikleri reform programları, karakteri ve yönü bakımından iktidardaki burjuva ve sağcı sosyal-demokrat partileri tarafından öne sürülen programların *tersidir*.

Fakat her meselenin demokratik çözümünü iktidardaki azınlığın kararları karşısına koymakla, hattâ yığınlara çağrıda bulunulsa bile, başarı kazanılamaz. Bununla yetinmek, reformun yapıcı, pratik gerçekleştirilmesine katılmaktan vazgeçmemiz demektir; iktidardaki sınıfın manevra yapması için belli bir alan vermiş olmamız demektir. Her hangi bir reforma «hayır» demek o kadar zor bir iş değildir. İşin daha bileşik, fakat verimli tarafı, burjuvazinin manevra yapmasına meydan vermeden, gerçekleştirilen reformun emekçilerin menfaatine uygun olması için parlâmentodaki ve parlâmento dışındaki mücadeleyi teşkilâtlandırmaktır. V. İ. Lenin, ne kadar sakat ve sınırlı olursa olsun reformdan kaçınmamamızı, bilâkis bu reformun hazırladığı temel üzerinde, «devrimci çözümlere» götüren şiarlarla mücadeleyi geliştirmemizi öğretiyordu. Burjuva devletini reformlara zorlayan objektif eğilimler için söylenileni gözönünde tutarak, bu eğilimlerde halk yığınlarının baskısı altında ilerici önem kazanabilecek elemanlar olduğunu unutmamak gerektir. Öyle konkrete teklifler yapmalıdır ki, bunların gerçekleştirilmesi reformu derinleştirsın,

onun olumlu yönlerini kuvvetlendirerek, tutucu ve gerici taraflarını körleştirsin; reformu işçi sınıfının istediği yeniliğe yaklaştırabilsin. Bu gibi tekliflerin hayata geçirilmesi için pratik mücadele şekli bulunmalıdır. Bu, hükümetin politikasına karışmamız, bize karşı olanların her adımını gölgelememiz, toplumun yeni idareci gücünün potansiyeli olarak hareket etmemiz demektir.

Bu politika, bazı insanlara, her günlük bir politika gibi görünür ve «reformizm» yolunda ithamlara yol açar. Halbuki gerçekte proletarya öncüsünün bu ağır çalışmasının, geleneksel reformist politika ile hiçbir ilgisi yoktur. Burada, mesele, reformların *özünde*, onların reel önemindedir. Bu da, reformların *gerçekleştirilmesi mücadelesinin nasıl* ve kimler tarafından yürütüleceği işine oldukça bağlıdır.

VII. Anti-monopolist köklü reformların gerçekleştirilmesi, her şeyden önce aktif, arası kesilmez kitlevi mücadele neticesinde mümkündür. İdarî karakter taşıyan her hangi bir yenilik memurlar tarafından gerçekleştiriliyorsa, iktidardaki sınıf buna yığınların savaşı neticesinde zorlansa bile, eninde sonunda bu yenilik tekellerin hâkimiyetinin sağlamlaşmasına hizmet eder.

Yığın hareketinin rolü, her hangi bir ilerici tedbirin gerçeklerilmesi kararı alındığı anda bitmez, ancak bu andan itibaren başlar. Emekçiler, kitlevi mücadelenin çeşitli araçlarından ellerinde bulunan bütün etki manivalâlarından faydalanarak reformların gerçekleştirilmesini kontrolleri altına almalı, reformların hayata geçirilmesine aktif olarak katılmalı ve bu reformları derinleştirmelidirler. Ancak böylece, devlet tarafından alınan tedbirlerin yukardakilerin «iyiliği» olduğu intıbai ortadan kalkmış olur. Diğer taraftan, özel olarak bu mücadele, esas itibariyle tekелci azınlığın hareketlerini daraltır, geniş demokratik koalisyonun reel iktidarının mevzilerini sağlamlaştırır.

Belirttiğimiz gibi, parlâmenter demokrasi, burjuva devleti politikasını aşağıdan etkilemek yolunda belli kanallar rolünü oynar. Fakat emekçilerin kudretli, birleşmiş ve teşkilâtlı hareketinde bu kanallar «yukardakilerin» hareketlerini, gerçekten ve her gün kontrol edebilmek için kâfi değildir. Bunun için her hangi bir konkrete reform uğrunda yürütülen pratik mücadele süresinde mevcut toplumsal teşkilât ve idarenin bazı halkaları demokratikleştirilmekle yetinilmiyerek, aynı zamanda çeşitli seviyelerde yeni teşkilât organları da meydana getirilebilir. Bu yeni organlar halk insiyatifinin dayanak noktaları olabilir ve olmaları da gerektir. Aşağıdan çeşitli meselelerle ilgili konkrete tekliflerin yapılmasında, bu teklifler etrafında güçlerin birleşmesinde, bu tekliflerin gerçekleştirilmesi için daimi olarak gözetleme ve kontrol sağlanmasında dayanak nokta-

ları, her mücadele alanında gericilerin manevralarına karşı yığınları seferber eden merkezler olmalıdır.

Reformların yönü, *yenilikler cephesinin* genişliğine çok bağlıdır. Tek, tecrit edilmiş reform, burjuvaziye uğradığı zararı başka alanlarda telâfi etmek ve güçlerini bir araya toplıyarak hücumla geçmek imkânlarını verir. Böyle bir reform, aynı zamanda yığınları ümitsizliğe düşürür ve kitle hareketinde pasiflik doğurur. Fakat bu reformlar bütün cephelerde aynı zamanda gerçekleştirildiği takdirde, amaca uygundur anlamına gelmez. Bu demektir ki, yığınların baskısı genel hareketin ilerlemesi için her çalışma alanında zaruridir, hattâ şu veya bu yenilik yapıldıktan sonra bir yerde durmak, inisiyatifi elimizden bırakmak olmaz. Öncü sınıfın şuurlu idaresi ve mücadelesinin ayrı ayrı taraflarının genel politik koordinasyonu bundan dolayı çok önemlidir.

Köklü reformlardan toplumun devrimci dönüşümünün çıkarlarına uygun bir şekilde faydalanılmasında çok önemli şart, *reformlar mücadelesi ile işçi sınıfının son amacı olan sömürücü sınıfları tamamen ortadan kaldırma ve sosyalizmi kurma mücadelesinin birbiriyle sıkı sıkıya bağlanmasıdır*. Bu bağı unutmak, mücadelede reformizme götürür. Ayrıca bu reformları da başlıca amaç edinmek, devrimi tecrit edilmiş bazı reformlarla değiştirmek demektir ki, bu da sağcı sosyal-demokratların karakteristik taraflarından biridir. Lenin «Reform mücadelesini son amaçtan koparın; Bernştayn'ın gerçekte vaazettiği de işte buydu.» diye yazmıştı. Bu reformist politikaya, Lenin, devrimin gelişmesine hizmet eden reformları da içine alan devrimci politika ile karşı koymuştu.

Engels'in sözlerini dile getiren Lenin şöyle diyordu: «Alman komünistleri, kendilerinin değil, tarihi gelişmenin yarattığı bütün ara istasyon ve kompromilerden, son amaçlarını, yani sınıfların ortadan kaldırılmasını, toprak ve bütün üretim araçları üzerinde özel mülkiyetin olmadığı toplumsal düzenin kurulmasını açık olarak gördükleri ve daimi olarak bu amacı izledikleri için komünistler.»

Şüphesiz ki, yığınların aktifliği ve reformlar cephesinin genişliği yeniliklere belli bir yön verir. Fakat yalnız doğru olarak başlamak değil, ilerde de doğru yönde yürümek gerektir. Bu durum, komünistlere, teşkilâtlı emekçiler hareketinin bütün yöneticilerine ağır ödevler yükler.

Bu ödevlerin en sorumlusu ve bileşiği, *taarruz hareketinin* geliştirilmesi, her reformun daha kesin olarak ilerlemek ve başka istemleri gerçekleştirmekte bir savaş alanı haline getirilmesidir. Taarruz hareketinin bu şekilde gelişmesi düşmana nefes aldirtmaz, güçlerini bir araya toplama imkânı vermez, inisiyatifi yeniden eline almasına engel olur, kapitalizmin manevra alanını daraltır, tekellerin ikti-

darını sarsar, bu iktidarın imkânlarını sınırlandırır, emekçilerin ve onların demokratik teşkilâtlarının gücünü ve etkisini genişletir.

Ülkemizde bu yoldan yürüyen halk yığınları yalnız tekellerin iktidarını, sermayenin iktidarını sarsmakla kalmıyarak, bugün idarede olan sınıfın hâkimiyetini de tamamen yıkabileceklerdir. Ülkemizde sosyalist devrim basit reformlar toplamı olmayacaktır ve olamaz. Bu devrim her şeyden önce bu reformlar etrafında şiddetlenen geniş yığınlar mücadelesinin tabii bir sonucu olacaktır. Bu mücadele, reformlar yolu ile işçi sınıfının öncülüğünde bütün demokratik güçlerin koalisyonunun kurulmasını ve bu temel üzerinde de mülkiyet münasebetlerinin kökten yenileşmesini sağlayacaktır. Böylece, sosyalizmi kuran yeni toplum yaratılacaktır.

*

Bütün bu söylenenler, kanaatimizce, dogmatiklerin, devrimin objektif gelişme süreçlerini basmakalıp şekle sokma deneylerinin bugün her zamandan daha teklikeli olduğunu gösteren yeni delillerdir. Bugün toplumsal gelişme, dünya devrimci hareketinin başarılarıyla beraber, sosyalizm mücadelesinin koşullarını çok değiştirdi ve ayırdı. Böylece, hayatın doğurduğu yeni imkânlarla, özel ve ciddi bir dikkat göstermek gerekiyor. Durum böyleyken, ÇKP yöneticileri, komünist partilerine, hareketsizliği, geçmişte yapılan hataların en kötüsünü hatırlatan ve milletlerarası komünist hareketi tarafından yerilerek reddedilen düşünce darlığını kabul ettirmek istiyorlar.

Belçikada veya çok gelişmiş diğer kapitalist ülkelerdeki devrimci güçlere, tamamen başka koşullarda gerçekleşen ilk sosyalist devrimlerinin şemalarını kabul ettirmek, kurtuluş mücadelesinin şu veya bu şekillerini, metodlarını, yollarını, tarihî örneklerle ve belli tekstlere uymadığı için reddetmek, gücünü gelişen gerçekten, ilmi, konkre yaşama tarzından alan Marksizmi gözden düşürmek değil midir?

Gelişmiş kapitalist ülkelerde sosyalist devrimlerin olgunlaşması, yalnız reform ile devrim dengesi meselesini değil, keza bununla ilgili problemlerin de yeni şekilde incelenmesini gerektirmektedir. Bu problemler şunlardır: Demokrasi ile sosyalizm arasındaki denge; sosyalist devrimin çeşitli tipleri ve gelişme yollarının birbirlerini karşılıklı etkilemesi; devrimci mücadelenin özel yolları, şekilleri ve metodlarının gelecekteki toplumun sosyalist teşkilâtının şekilleri üzerine etkisi v. s.

Her mücadele yılı bu meselelerin anlaşılmasına yeni elemanlar katan zengin bir tecrübe kaynağıdır.

Biz, bu makalede, kapitalist toplumun çerçevesi içinde her şeyden önce devrimci sürecin başlangıç gelişme devresinin kısmen köklü

reformlardan geçen sorunlarını daha ayrıntılı bir şekilde incelemek deneyinde bulunduk.

Fakat yarın, bu sürecin daha sonraki devrelerinde, burada yalnız genel bir şekilde ortaya koyduğumuz iktidar sorununun daha tam olarak özölmesi meselesinin konkre tahlili yapılabilir, yapılması da gerekli olacaktır. Biz buna eminiz.

İşçi hareketinin çıkarları, sosyalizm mücadelesinin menfaatleri, son yıllarda başarıyla gelişen Marksist-Leninist teorinin yaratıcı gelişmesi sürecinin bundan böyle de devam etmesini gerektirir.

Milli kurtuluş hareketinin bazı meseleleri

Halit Bağdaş

Milletlerarası işçi hareketinin başladığı günden beri, milli kurtuluş hareketi konusunda bugün yürütülen tartışmalar kadar şiddetli bir polemik olmamıştır. Geçmişte, fikir çatışmaları, bu hareketin karakteri üzerinde toplanıyordu.

Bugün milli kurtuluş hareketi, milyonlarca insanın hareketi olarak muazzam bir güç haline gelmişken, tartışmalar, bu hareketin kazandığı yeni öz, perspektifleri, ve dünyanın tarihsel gelişmesindeki yeri üzerinde oluyor.

Tarihte her zaman olduğu gibi, hangi tarafın haklı olduğunu zaman gösterecektir. Bununla beraber, Marksist-Leninistler, milli kurtuluş hareketinin karşısına çıkan en önemli sorunları hep beraber işlemek ve aydınlatmak zorundadırlar.

I

Milli kurtuluş hareketinin, milletlerarası hayat sahnesine çıkması ve onun güçlü gelişmesi, Marksizm-Leninizmin büyük bir zaferidir. I. Enternasyonal daha yeni kurulmuşken, kapitalist toplumun içindeki çelişmelerin bilimsel incelemesini yapan Marks'la Engels, milli kurtuluş hareketinin kaçınılmazlığını ilk olarak anlamış, gelişmesinin genel kanunlarını belirtmişlerdi. Yeni tarihsel şartlar içinde bulunan Lenin, bu hareketin teorik temellerini derinleştirdi; ezgi altında yaşayan halklarla, kapitalist devletlerdeki işçi sınıfının yürüttüğü ortak mücadelenin büyük önemini, emperyalizmin yok edilmesinde ve dünya sosyalist devriminin zaferinde milli kurtuluş hareketinin oynayacağı rolü belirtti.

Tarihsel deneyler bize şunu göstermiştir: Milli kurtuluş hareketinin kesin başarıları, ilkönce Rusyada, sonra birçok başka ülkede gerçekleşen sosyalist devrimin zaferine organik olarak bağlıdır. Bu gerçek de, bugün milletlerarası bir güç haline gelen milli kurtuluş hareketinin, dünya sosyalist sistemini objektif olarak kuvvetlendirdiği gerçeği ile gelişmiyor.

Milli kurtuluş hareketinin, dünya devrimi süreci içindeki yerini tâyin ve tesbit etmek, bütün komünist hareketi için büyük bir önem

taşır. Ama bu tâyin ve tesbit işini doğru yapabilmek için, bu meseleyi, bazı geçici taktik ve politik amaçların gerçekleşmesine tâbi kılmamak, başka politik amaçların gizlenmesinde bir araç olarak kullanmamak gerek. Örneğin, soruyu «Sosyalist dünya mı, milli kurtuluş hareketine daha çok yardım ediyor, yoksa milli kurtuluş hareketi mi sosyalist dünyaya daha büyük faydalar sağlıyor» ya da «Emperyalizmin yıkılışında en önemli rolü oynayan milli kurtuluş hareketi mi, yoksa gelişmiş kapitalist ülkelerdeki işçi hareketi mi?» şekline sokmak hata olur. Meseleyi bu şekle sokmak, sorunu ne açıklar, ne de çözer; tersine, mesele sonuçsuz tartışmalarda kaybolup gider.

Asıl önemli nokta, çağdaş dünyanın üç başlıca büyük devrimci gücünün — yani sosyalist dünya, milli kurtuluş hareketi, ve kapitalist ülkelerdeki işçi sınıfının yürüttüğü devrimci savaş — emperyalizm aleyhtarı güçlerin objektif birliği olmasıdır. Bu üç gücün karşılıklı etkisi, dayanışmaları objektif bir gerçektir. Tutumlarını tesbit ederken, taktiklerini, stratejilerini tâyin ederken, komünistlerin daima gözönünde tutacakları asıl mesele işte budur.

Her gücün oynadığı rolü incelemek çok önemli olmakla beraber, bu inceleme, birliği zayıflatmak, çökektmek için kullanılmamalıdır. Bundan yararlanacak olan sadece emperyalistlerle gerici güçlerdir.

Sosyalist dünyanın, bugün, dünya devrimci sürecinin en önemli ve başlıca gücü olduğunu herkes kabul ediyor. (Sovyetler Birliğinin yürüttüğü politikanın anlamını bilerek yanlış göstermeğe kalkışan dogmacıların iftiralarını hesaba katmıyorum.) Ama bazan, milli kurtuluş hareketiyle, gelişmiş kapitalist ülkelerdeki işçi hareketinin önemi ve rolü konularında, sonu gelmiyen tartışmalara girişiliyor. Milli kurtuluş hareketi daha ilk adımlarını atarken, önemli sonuçlara varmadığı devirde, komünist hareketi içinde, emperyalist ülkelerdeki proletarya hareketinin, emperyalizme karşı yürütülen mücadelede esas ve kesin güç olduğu kannatı hâkimdi. Milli kurtuluş hareketine, proletarya devriminin yedek bir kuvveti olarak bakılıyordu. Sömürge ve yarı-sömürgelerde ezgi altında yaşayan halkların, emperyalist ülkelerdeki işçi sınıfının zaferinden sonra kurtulabileceği sanılıyordu. İkinci Dünya Harbini takibeden olaylar, bu görüşün temelsizliğini ispatladı.

Bugün ise, milli kurtuluş hareketinin dev adımlarıyla gelişmesi etkisiyle, bu görüşün tam karşıtı olan şöyle bir kanaat beliriyor: Emperyalizme karşı yürütülen savaşta esas ve kesin güç, milli kurtuluş hareketidir; gelişmiş kapitalist ülkelerdeki proletarya hareketi, dünya devrimci sürecini, gidişatını artık pek az etkiliyor.

Sosyalist ülkeler halklarının bu ve buna benzer görüşleri desteklemeyeceği pek tabiidir. Gelişmiş kapitalist ülkelerdeki emekçi yığınları da bu görüşü benimsemiyor. Ama bu görüşü savunanlar, Asya ve Afrika ülkelerinde taraftar bulacaklarını umuyorlar. Onlara göre, bu görüş, ezgi altında yaşamış halkların milli duygularını tahrik edecek, şoven eğilimler uyandıracak, emperyalizme karşı eskiden beri duyulan ve kuşaktan kuşağa geçen nefreti, Avrupa işçi sınıfına karşı nefret haline getirecektir. Ama, toplumsal gelişmenin objektif kanunlarına karşı gelen bu fikirler, sonuçsuz kalmağa mahkûmdur.

Gelişmiş kapitalist ülkelerin işçi sınıfı, emperyalizmin yıkılışında büyük bir rol oynayacak olan muazzam bir devrimci güçtür. Sosyalist dünyanın zaferleri, milli kurtuluş hareketine nasıl yolu açıtıysa, bu hareketin hızlı gelişmesini nasıl sağladıysa, sosyalist sistemin gelecekteki zaferleri de, emperyalist ülkelerdeki işçi sınıfının devrimci hareketine yol açacak, sonuçlarının önemini şimdiden tahmin edemeyeceğimiz kadar büyük bir gelişme sağlayacaktır.

Dogmatikler, bugün dünyada meydana gelen köklü değişiklikleri görmemezlikten geliyorlar ve milli kurtuluş hareketi konusunda otuz — kırk yıl önce söylenenleri tekrarlamakla yetiniyorlar. Marksizmin klâsiklerinden bol bol cümleler tekrarlıyorlar. Oysa, bugün Lenin sağ olsaydı, susar mıydı, kırk yıl önce söylediklerini tekrarlamakla yetinir miydi, çağdaş dünyada beliren süreçler, başkalaşmalar için yeni bir söz söylemez miydi acaba?

Büyük, Lenin her zaman canlı olan Marksist diyalektik materyalizmde bir dogma değil, bir kılavuz görüyordu. Lenin, toplumda meydana gelen başkalaşmaları büyük bir dikkatle inceliyor, bu başkalaşmalardan doğan sorunlara daima yeni çözüm yolları buluyordu. Lenin, Marks'la Engels'in söylediklerini tekrarlamakla yetinmedi, yeni tarihsel şartlara uygun yeni tezlerle Marksizmi zenginleştirdi.

Marksizme-Leninizme sadakat, Marksist-Leninistlerden, bu son yıllarda toplumun içinde beliren başkalaşmaların doğurduğu yeni sorunlara yeni çözüm yolları bulmak üzere, bu başkalaşmaları dikkatle incelemelerini ister. Bu alanda, komünistler bir dizi başarılı kolektif çabalara giriştiler. Bunların en yenisi, 1960'da, Moskovada 81 komünist ve işçi partisinin temsilcilerini bir araya getiren konferansın toplanmasıdır. Bu kolektif çabaların sonucu olarak, komünistlerin vardıkları sonuçların doğruluğunu olaylar ispatlamıştır. Bu sonuçların en önemlisi, çağımızın şu başlıca özelliğinin tesbiti olmuştur: Dünya sosyalist sistemi, insan toplumunun gelişmesinde en kesin etken haline geldi; dünya sosyalist sistemi, ve emperyalizme karşı toplumun sosyalist yoldan yenileşmesi uğrunda savaşıyor güçler,

insan toplumunun gelişmesinin özünü, bu gelişmenin başlıca özelliklerini ve yönünü tâyin ederler.

Bunun sonucu olarak, emperyalizm var oldukça, üçüncü bir dünya harbi tehlikesi var demektir; ama emperyalizm artık dünyanın mutlak hâkimi olmadığı için, harp kaçınılmaz niteliğini kaybetmiştir. Saldırcı güçleri her gün yenilgiye uğratan barışçı güçler, barışı koruyacak ve kuvvetlendirecek güçtedir. Barış içinde yanyana yaşama prensipi, bir propaganda yolu, taktik bir parola değil, gerçek bir politikadır ve uygulanması için gereken bütün şartlar bugün mevcuttur. Barış içinde yanyana yaşama prensipi, büyük önem taşıyan stratejik bir parola, ve sosyalist ülkelerin yürüttüğü politikanın temelidir. Bugün, bütün dünya komünist hareketi, bu prensipin gerçekleşmesi için savaşmaktadır.

Dünyanın bugünkü durumunu dikkatle inceliyen komünistler şu sonuca varmışlardır: Birçok yeni meseleye — özellikle milli kurtuluş hareketiyle ilgili sorunlara — barış, demokrasi ve sosyalizme hizmet edecek yeni bir çözüm yolu bulunmalıdır.

II

Milli kurtuluş hareketinin özü, safhaları ve perspektifleri ile ilgili meseleler, çağımızın başlıca özünden, yani kapitalizmden sosyalizme geçiş özelliğinden; barış ve barış içinde yanyana yaşama prensipinden ayrı incelenemez. Sosyalist dünya sisteminin, bütün dünyada ve her ülkede olayları gittikçe daha fazla etkilediğini görmemezlikten gelirse, bu meselelere doğru çözüm yolları bulamayız.

Tarih, gerçekten, toplumsal bilimin lâboratuvarı ise, milli kurtuluş hareketinin, bu son on-yirmi yıl içinde, çeşitli ülkelerdeki gelişmesinin objektif tahlilini yapmalıyız. Bu hareketin özünde görülen başkalaşmaları, devrimin geçirdiği çeşitli safhaları, bu başkalaşmalara katılan, bunları yöneten toplumsal güçleri incelemeliyiz.

Çinde, Kuzey-Korede, Kuzey-Viyetnamda, bu ülkelere özgü şartların sonucu olarak, milli kurtuluş hareketi, işçi sınıfının ve öncüsü Komünist Partisinin yönetimi altında zafere ulaştı. İşçi sınıfının yönetimi altında birleşen işçilerle köylüler, devrimin hareket güçleri olmuştur. Böylece, emperyalizm ve feodalizme karşı yürütülen milli ve demokratik devrim yarıyolda durmadı, kısa bir süre içinde sosyalist devrim halini aldı. Proletarya diktatörlüğü kuruldu, sosyalizme geçiş devresi başladı.

Hindistan gibi ülkelerde ise, durum bambaşka şekilde gelişti. Bu ülkeler, sömürgecilik boyunduruğundan kurtuldular, politik bağımsızlığa kavuştular, amma devrimin gelişmesi durakladı. Emperyalizme karşı yürütülen savaş yöneten Hint milli burjuvazisi, devlet mekanizmasını ve orduyu kontrolü altına alabildi; böylece

ülkenin idaresini eline geçirdi, ve demokratik devrimin gelişmesini engelledi. Çin-Hint sınır anlaşmazlığı, Hindistandaki gerici unsurlara, şoven, milliyetçi bir kampanya yürütmek fırsatını sağladı. Bu gerici unsurlar, bu kampanyayı, durumlarını güçlendirmek, hükümete baskı yapmak, halk hareketine darbeler indirmek, devrimci gelişmeyi engellemek, Hindistan tekelci sermayesinin durumunu kuvvetlendirmek için kullandılar. Devam ettiği takdirde, bu mesele, neo-kolonyalistlerin durumunu kuvvetlendirebilir; böylece Hindistanın politik bağımsızlığını tehlikeye düşürebilir. Ama yine de, bu, Çinli dogmatiklerin iddia ettikleri gibi, Hindistan milli burjuvazisinin artık olumlu bir rol oynayamayacağı, ve tamamen emperyalistlerin kucağına düştüğü anlamına gelmez.

Asya ve Afrikanın başka ülkelerinde ise, milli kurtuluş hareketi, Hindistan, Kore, Viyetnam ve Çindeki gelişmelerden bambaşka biçimler aldı.

Cezayirde, milli kurtuluş devriminin gelişmesi ve zafere ulaşması işçi sınıfının yönetimi altında olmadı. Cezayir devrimi, halkın çok çeşitli kesimlerini — işçileri, köylüleri, aydınları, küçük burjuvaları, şehirde ve köyde yaşayan ve proleter olmıyan halk tabakalarını — milli bir cephenin içinde topladı. Milli üretim, özellikle milli sermaye, fazla gelişmemişti. Sanayi üretimi tekelci Fransız sermayesinin elindeydi; verimli toprakların en büyük kısmı, büyük Fransız toprak sahiplerinin malıydı.

Cezayir devrimi, yedi buçuk yıl süren uzun ve kanlı bir silâhlı savaşın sonunda zaferle sonuçlandı. Bu savaşta, Cezayir birbuçuk milyon kurban verdi. Bu şartlar, Cezayir devriminin gelişmesini, iktidar şeklini şiddetle etkiledi.

Kahramanca yürüttüğü çetin bir savaştan sonra milli bağımsızlığına kavuşan Cezayir halkı, iktisadi ve toplumsal meselelerine çözüm yolları bulmak isteyince, karşısında yine eski düşmanını, ülkenin bütün iktisadi hayatını kontrol eden Fransız emperyalizmini buldu. Halk yığınlarının çabaları sayesinde, anti-emperyalist devrim, milli kurtuluş hareketi çerçevesinden çıkmadan, sosyal devrim şeklini aldı. Milli servetlerin büyük bir kısmı halkın malı oldu; Cezayir, kapitalist olmıyan gelişme yoluna girdi. Bu yol ise, halk yığınlarının geniş inisiyatifleri sayesinde ve sosyal-ekonomik dönüşümlerin gerçekleşmesine işçilerin, köylülerin aktif şekilde katılmaları sayesinde, ülkeyi, sosyalizmin kuruluşu yoluna pek çabuk götürebilir.

Mısırdaki, milli kurtuluş hareketi, safhaları ve başkalaşmaları bakımından, değişik bir şekilde gelişti. 1952 hareketi, küçük-burjuva unsurlarının (subay ve aydınların) yönettiği bir burjuva milli devrimiydi. Başlangıçta, bu küçük-burjuva unsurlar, «Mısır Bankası»nın temsil ettiği milli sermaye ile işbirliği yaptılar. 1952 toprak reformu ile feodallere, Süveyş Kanalı'nın millileştirilmesiyle de (1956) emper-

yalistlere büyük darbeler indirdiler. Ama işçi sınıfına, öncülerine ve bütün demokratik harekete de saldırdılar. Bununla beraber, özellikle 1961'den bu yana, milli büyük sermayeyle de savaşımağa başladılar. Böylelikle, Mısırda, milli kurtuluş hareketinin özü yavaş yavaş değişti, daha köklü ve ilerici ekonomik ve sosyal dönüşümlere gidildi.

Bu gelişmeyi sağlayan etkenler, dünya sosyalist sisteminin gittikçe artan etkisi, ve ülkenin ekonomisini süratle geliştirmek zorunluluğu olmuştur. Büyük burjuvazi, ekonomik gelişmede kendisine düşen ödevi yerine getirmeğe yanaşmıyordu; sınıf niteliği nedeniyle, en kısa süre içinde kendisine azami kârı sağlayacak üretim kollarının gelişmesine taraftardı. Üçüncü etken ise, Arap komünist hareketi de dahil olmak üzere, halk hareketinin etkisi olmuştur.

Daha sonra, Mısırın sosyal ve ekonomik gelişmesi, karışık, çelişmeli bir seyir izledi. Tarım alanında, feodalizm kalıntıları hâlâ tamamiyle yok edilmemiştir. Feodal toprak sahipleri hâlâ büyük bir güç teşkil ediyor. Kulaklar (zengin köylüler) sınıfı, olağanüstü gelişti. Hâlâ yüzbinlerce köylünün toprağı yok. İşsizlik çok yaygın. Genellikle, Mısır köylerinde kapitalist münasebetler gelişmektedir.

Sanayi alanında, devlet sektörü fevkalâde gelişti, hâkim rolü oynamaya başladı. Özel sektör hâlâ iç ticarete hâkim ise de, dış ticaretin en büyük kısmı devletin elinde bulunuyor. Devlet sermayesiyle yabancı (özellikle Amerikan ve Batı Alman) sermayesinin katıldığı karma işletmeler de var.

Dış politika alanında, Birleşik Arap Cumhuriyeti, barış, olumlu tarafsızlık, Sovyetler Birliği ve diğer sosyalist ülkelerle dostluk güden bir politika uyguluyor, sömürgecilere karşı savaşıyor, yabancı üslere karşı cephe alıyor, emperyalist devletlerin kurduğu askeri bloklara katılmıyor vb. Diğer Arap ülkeleriyle münasebetlerinde, Birleşik Arap Cumhuriyeti, halk yığınlarının desteklediği Arap Birliği fikrini savunuyor. Ama Birleşik Arap Cumhuriyetinin uyguladığı Arap Birliği politikası, her Arap ülkesinin objektif şart ve özelliklerini hesaba katmak, halk yığınlarının istek ve iradesi, demokrasi, sosyalist ülkelerle dostluk ve emperyalizme karşı savaş temellerine uygun düşmek zorunluğundadır.

Birleşik Arap Cumhuriyetinin iç politikasına gelince, son zamanlarda bu alanda da olumlu adımlar atılmıştır. (Anayasanın kabulü, sıkıyönetimin kaldırılması, aralarında birçok komünistle demokrat bulunan siyasi hükümlülerin serbest bırakılması, Millet Meclisi seçimleri yapılması vb.) Ama kişisel yönetim metodlarının devam etmesi, demokrasinin gelişmesini frenlemektedir.

1952 devrimi, ufak bir subay grubunun yönetim çevrelerinde yaptığı hükümet darbesiyle başlamıştı. Halk yığınları, devrimden sonra alınan tedbirleri destekledi: Kral Faruk'un tahttan indirilmesi, İngiliz askerlerinin Mısırdan çıkarılması, toprak reformu, Süveyş

Kanalının millileştirilmesi, yabancı işletmelerin devletleştirilmesi vb. Ama halk yığınlarına, siyasi hayata, sosyal-ekonomik dönüşümlerin gerçekleşmesine katılma imkânı verilmedi. Bu ülkede halk kitlelerine daha geniş bir demokrasi vererek, kişisel yönetim kalın-tılarını ortadan kaldırma zamanı artık gelmiştir.

1961 Haziranından bu yana, ekonomik ve sosyal alanlarda bir dizi önemli ilerici tedbirlerin alındığını kabul etmeliyiz. Bugün Mısırın, kapitalist olmıyan gelişme yoluna girmesini sağlayacak bütün şartlar mevcuttur. Mısırın bu yola girmesini gerçekleştirmek için, demokrasiyi genişletmek, halk yığınlarına geniş özgürlükler tanımak ve yaratıcı yeteneklerini geliştirmek bir zorunluktur.

Böylece ülke, elde edilen olumlu sonuçları kuvvetlendirebilecek, emperyalistlerin desteklediği gerici tehlikeye karşı koyabilecek, ve daha da ileri adımlar atabilecektir. Lenin'in dediği gibi: «*Bankaları ele geçirmeden, üretim araçları alanında özel mülkiyeti kaldırmadan, kapitalizmi yenmek imkânsızdır; ama burjuvazinin elinden koparılan üretim araçlarının demokratik idaresini bütün halka vermeden, bütün emekçi-proleter, yarı-proleter ve ufak köylü yığınların saflarında güçlerin demokratik düzenlemesini, ve devlet mekanizmasına katılmalarını sağlamadan da, bu devrimci tedbirlerin uygulanması imkânsızdır.*»

Suriye, İkinci Dünya Harbinden sonra siyasi bağımsızlığına kavuşan ilk Arap ülkesidir. Milli kurtuluş hareketini yöneten Suriye milli burjuvazisi, ülke bağımsızlığa kavuştuktan sonra, halk hareketinin gelişmesini frenlemeğe, ülkeyi toplumsal ilerleyiş yoluna götürebilecek her tedbire engel olmağa çalıştı. Bu burjuvazinin o zamanki en büyük amacı — bugün de olduğu gibi — Batı tipinde bir burjuva demokratik devlet kurmaktı. Ama, birincisi, bütün devlet mekanizmasını, özellikle bu mekanizmanın en önemli aracı olan orduyu egemenliği altına alabilecek iktisadi güçten yoksundu. İkincisi, üstelik, Suriyenin milli kurtuluşu üst tabakaların yaptığı bir hükümet darbesinin sonucu değildi. Bu, yığınların da katıldığı uzun bir savaştan sonra gerçekleşmişti. Sömürgeciler aleyhine yürütülen savaşın çeşitli dönemlerinde, halkın elde ettiği demokratik özgürlükler, feodallerle büyük burjuvazinin direnişine rağmen, yığınlara ve ilerici güçlere hükümeti kontrol imkânlarını veriyordu. Bu durumda, demokratik fikirlerin yayılışını kolaylaştırdı. Başka deyimle, Suriyede milli kurtuluş uğrunda yürütülen savaşla, geniş bir demokrasi uğrunda yürütülen savaş, birbirine ayrılmaz bir şekilde bağlıydı. Üçüncüsü de şudur: Komünist ve ilerici güçler, çeşitli demokratik unsurlar, yıllar boyunca, sömürgecilere karşı yürütülen savaşa katıldılar. Emperyalistlerle İsrailin saldırgan entrikalarına karşı koyarak, Arapların Filistindeki haklarını gerçekleştirmek üzere savaşarak, milli bağımsızlığın gerçekleşmesine ve kuvvetlenmesine çalıştılar.

Geniş işçi ve köylü yığınları, siyaset alanına, kendi isteklerini savunan, bu istekleri gerçekleştirmek için savaşılan müstakil ve ayrı toplumsal bir güç olarak çıktılar. Milli burjuvazi, halk hareketine hegemonyasını kabul ettirecek, bu hareketi burjuva menfaatlerinin dar çerçevesi içinde sınırlandırabilecek kadar güçlü değildi. İktisadi istekler ve sosyal dönüşümler uğrunda yürütülen savaş, ülkenin siyasi hayatında gittikçe artan bir önem kazandı, gerici güçlerin çabaları ise bu savaşı boğamadı, durduramadı. Bununla beraber, Suriye işçi sınıfı, ülkedeki etkisi, teşkilâtlanma imkânları, şuurlanma derecesi, müteliklerini — özellikle köylüleri — etrafına toplamak uğrundaki girişimlerinde elde ettiğı sonuçlar bakımından, milli kurtuluş hareketini yönetecek, bu hareketi yeni bir safhaya geçirmeyi sağlayacak bir seviyeye varmamıştı.

Bu şartlar içinde, aydınlar, subaylar, ve küçük-burjuvazinin diğer çevreleri, politik hayatta önemi gittikçe artan bir rol oynamaya başladılar. Ama bu tabakalar, tabiatları bakımından daima kararsız olduklarından, kâh bir tarafa, kâh öbür tarafa, kâh sağa, kâh sola kayarak ülkede dengesiz bir durum yarattılar. Bu son onbeş yıl içinde, Suriyedeki durumun başlıca özelliğı, bu kararsızlık olmuştur. (Pek kısa süreler, örneğın milli burjuvazinin iktidara yeni geldiğı 1946—1949 yılları; ilerici ve demokratik güçlerin geniş bir milli cephe içinde birleşebildiğı 1954—1957 yılları müstesna.)

Bütün orta tabakalar içinde, ordunun kontrolünü ellerinde tutan subaylar, teşkilâtlanmış ve silâhlanmış tek kuvvettir. Ülkenin bu kararsız durumunda, en önemli, en aktif rolü oynamaları tabiidir. Suriye ordusu, halk hareketini ve ülkenin genel durumunu hemen yansıtır. Kamu oyununda beliren her değışiklik orduda şiddetli tepkiler yaratır, onu harekete geçirir. Hükümet darbesi alanında Suriye rekor kırmıştır. (1949 ile 1964 arasında 8 darbe.) Fakat bu darbeleri yaratan etkenler, çoğunca, ilerici veya vatansever nitelikte değildi. Ordu, uzun bir süre için, gerici faaliyetler yürüten unsurların eline geçti. Bununla beraber, bu son yıllar içinde, ordunun ülkenin gelişmesi üzerindeki etkisi çoğunca vatansever, ilerici bir nitelik taşıdı. İktidarı eline geçiren bir subay grubu, halktan uzaklaşıp, ilerici ve demokratik güçlerle işbirliğı yapmaktan kaçındığı zaman, ordu olumsuz bir tutum takınır. O zaman denge bozulur, ülkede anarşi başlar, askerî yöneticiler, demokrasiyi boğan, ekonomiyi sarsan bir cunta şeklini alır.

Bununla beraber, Suriye'nin geçirdiğı çeşitli denemeler bize şunu göstermiştir: Ordu, halkla birlik halinde olduğı, ilerici, demokratik güçlerle işbirliğı yaptığı zaman, milli kurtuluş hareketi, milli bağımsızlığı gerçekleştirme alanında konkrete başarılar elde etti, toplumsal ilerleyiş yolunda olumlu adımlar attı.

Çağımızın niteliğinden doğan bir noktaya işaret edelim: Suriye'nin geçirdiği bütün sarsıntılara rağmen, milli kurtuluş hareketi ilk döneminde duraklamadığı gibi, sosyal ve ekonomik dönüşümler yolunda da ilerledi. Yabancı sermayenin kontrolü altında bulunan, ülke çapında önem taşıyan bütün işletmeler (demiryolları, elektrik santralleri, tütün işletmeleri, emisyon bankası, limanlar vb.) millileştirildi. Bankalarla sanayi işletmelerinin çoğu millileştirildi. Sosyalist ülkelerin yardımıyla birçok yeni işletme ve kurum (petrol tasfiyhaneleri, barajlar vb.) kuruldu. Sovyetler Birliğinin yardımıyla, demiryolları, kimyevi gübre fabrikaları vb. inşa edildi. Böylelikle, devlet sektörü, ülkenin ekonomisinde büyük bir yer tutmağa başladı.

Toprak reformu, feodalizm kalıntılarına büyük bir darbe indirdi. Bu reform, köylülerin yararına uygulanırsa, halkın baskısıyla çeşitli dönemlerde ilâve edilen tashihler gözönünde tutulursa, toprak meselesinin çözümüne doğru büyük bir adım atılmış olacaktır. İşçi sınıfı bazı başarılar kaydetti. (Şirketlerin kârlarına ortak olmak, işverenlerin işçileri keyfi olarak işten çıkarmalarını yasaklayan kanunların çıkarılması, asgari ücret kanunları, vb.) Bütün bu ilerici tedbirler, gericilerin ve sağ-burjuva tabakalarının şiddetli direnmesine rağmen, kabul edildi. Kapitalist veya kapitalist olmıyan gelişme yollarının seçilmesi konusunda yürütülen savaş, bugün ülkede cereyan eden şiddetli politik savaşın başlıca özünü teşkil ediyor.

Bu inkâr edilmez gerçek, sosyal ve ekonomik dönüşümlerin bugün milli kurtuluş hareketinin en önemli özünü teşkil ettiğini gösteren Marksist-Leninist neticeyi kabul etmiyen Çinli dogmatiklere verilecek en iyi cevaptır.

Bugün Suriyede kapitalist olmıyan gelişme yolunun taraftarları: İşçi sınıfı, geniş köylü tabakaları, birçok aydın, *subay*, ve askerlerin büyük çoğunluğudur. Durumu daha da karışık bir hale getiren nokta şudur: Suriye-Mısır Birliği döneminde yapılan hatalardan, Baas Partisinin iktidara gelmesiyle ülkede beliren anarşiden, durgunluktan ve düzensizlikten yararlanan büyük burjuvazi, Suriye halkının önemli bir kısmını teşkil eden küçük-burjuvazinin, özellikle şehir küçük-burjuvazisinin geniş tabakalarında, kapitalist olmıyan yola karşı bir korku ve endişe havası yaratmayı bildi.

Üstelik, Nâsırcı olduklarını iddia eden, ilerici tedbirleri desteklemeleri gereken bazı unsurlar, prensip ve ahlâktan yoksun bir politika yürütüyorlar. Çeşitli feodal ve gerici unsurlarla Müslüman Kardeşler, Halk Partisinin sağ kanadı ile işbirliği yapıyorlar. Bunların amacı, Suriyeyi bağımsız bir Arap devleti olarak ortadan kaldırmaktır.

Suriye burjuvazisi, ülkenin kapitalist olmıyan gelişmesine karşı gelemeyecek kadar güçsüzleşti. Sosyalist dünyanın ve öncüsü Sovyetler Birliğinin varlığı, eski ve yeni moda sömürgecilerin, Suriyede kapitalist münasebetleri korumak ve kuvvetlendirmek için dıştan kuvvet kullanmalarını imkânsızlaştırıyor. Sosyalist dünya, bütün gücüyle, emperyalist saldırılara engel oluyor; her halkın istediği gelişme yolunu seçme hakkını savunuyor. Küba meselesi, bu savunmanın güzel bir örneği olmuştur.

Suriyenin kapitalist olmıyan yolu seçmesi için gereken bütün şartlar mevcuttur. Partimizin kanaatine göre, Suriyenin bu yola girmesine engel olan başlıca sebep, bu yönelişi destekliyen güçlerin dağınıklığıdır. Bu güçler, hâlâ bir tek milli ve demokratik cephe içinde birleşmiş değildir. Suriye Komünist Partisinin politikası, işçileri, köylüleri, aydınları, milli burjuvazinin ilerici tabakalarını, askerleri, namuslu vatansever subayları içine alacak geniş bir Milli Cephenin kurulmasına yönelmiştir. Bu Cephe, emperyalist komplo-larını ezecek, gericilerin ve gericilerle işbirliği yapanların direnişini etkisiz hale getirecek, Suriyeyi kapitalist olmıyan gelişme yoluna yöneltecek bir iktidar kurabilir. Çetin illegal şartlar içinde çalışan Suriyeli komünistler, yığınların isteklerini savunmak, bilimsel sosyalizmin fikirlerini yaymak için devamlı bir mücadele yürütüyorlar. Çok büyük çabalar sarfeden Partimiz, bu nitelikte bir cephe ve bir iktidar kurmak üzere, bütün vatanseverleri, demokratları, bütün ilerici unsurları, bütün sosyalizm taraftarlarını işbirliğine çağırıyor.

Son günlerde, Partimizde geniş bir tartışma yürütüldü. Suriyenin ve diğer Arap ülkelerin sosyalizm yolundaki gelişmesi, proletarya diktatörlüğü, işçi sınıfı ile komünist partisinin rolü, sosyalist eğilimli çeşitli akımlar ve milli burjuvazinin çeşitli tabakaları ile ilgili birçok mesele tartışıldı. Bu tartışmalarda, milli kurtuluş hareketinin bugünkü döneminde olsun, gelecekte olsun, işçi sınıfının oynadığı rolü küçümseme, aydınların, subayların, ve küçük-burjuvazinin sosyalist olduklarını iddia eden unsurlarının rolüne fazla önem verme eğilimi belirdi. Fakat milli kurtuluş hareketinin bugünkü döneminde, bu eğilime karşıt ikinci bir eğilim de belirdi: Sosyalist denilen eğilimlerin rolünü küçümseyen, milli burjuvazinin — ilerici tabakaları da dahil — rolünü inkâr eden eğilim. Bu ikinci eğilim, geniş bir milli cephe kurmak, emperyalizm ve feodalizm aleyhtarı demokratik milli devrimi sonuna kadar götürmek için yürütülen savaşın önemini küçümsemeğe kadar gidiyor.

Bu her iki eğilimi de önliyen Partimiz, şu sonuçlara varmıştır:

Dünya sosyalist sisteminin milletlerarası alanda elde ettiği başarılar, ve çeşitli iç etkenler sayesinde, sosyalist fikirlerin çekiciliği çok artmıştır. Bütün Arap dünyasında olduğu gibi, Suriyede de, geniş halk yığınları bu fikirleri benimsemiştir. Sosyalizmi samimi olarak

istiyenler, artık sadece komünistler değildir. Başka tabakalar da aynı amacı güdüyor. Bazı unsurlar, yığınları aldatmak ve bilimsel sosyalizmi yermek için, «milli» dedikleri bir sosyalizm savunuyorlar. Ama sosyalist doktrinleri hâlâ karışık ve belirsiz olmakla beraber, sosyalizm taraftarları çoğunlukla samimidir. Bunlar, bilimsel sosyalizmden alınmış fikirlere, milliyetçi ve dinsel inançlar, küçük-burjuva ütopyaları katıyorlar. Bununla beraber, ülkenin kalkınmasını, iktisadi gelişmesini samimiyetle isteyen bazı milliyetçiler, bu amaçlarına kapitalist yoldan varamıyacaklarını anlıyorlar.

Kapitalist münasebetlerin devam etmesi, bu ülkelerin geriliğini devam ettirir; yeni şekillere bürünen sömürgeciliğin ülkeye sokulmasını kolaylaştırır. Bunu anlıyan bu milliyetçi unsurlar, vatansever oldukları için sosyalizme doğru gidiyor. Bu durum tuhaf görünmesine, eski ölçülerle çelişme halinde olmasına rağmen, bir gerçektir: Çağımızın — yani kapitalizmden sosyalizme geçiş devresinin — diyalektik gelişmesinin sonucu olan bir gerçek.

Bu şartlar içinde, milli demokratik devrimde, sosyalist devrime geçiş meselesini, yepyeni bir gözle inceleme imkânı belirmiştir. Cezayirin, Mısırın, Birmanyanın geçirdiği tecrübeler bize şunu göstermiştir: Eskiden ancak demokratik milli devrimin proletarya devrimi haline gelmesinden sonra gerçekleşeceği sanılan birçok ekonomik ve sosyal dönüşümler (örneğin, yabancı ve yerli sermayenin malı olan işletmelerin millileştirilmesi, devlet sektörünün kuvvetlendirilmesi, vb.) proletarya diktatörlüğünün kurulmasından önce de gerçekleşebilir. Cezayirdeki gelişmeler bize şunu göstermiştir: Köylü yığınları ve diğer emekçilerle birleşen işçi sınıfının iktidarı olan proletarya diktatörlüğü kurulmadan da, geniş bir cepheye dayanan, hattâ sosyalist eğilimli çeşitli tabakaların temsilcilerini bir araya getiren *tek bir parti* şeklindeki milli halk iktidarı, sosyalizme giden yola girebilir.

Asyanın, Afrikanın her hangi başka bir ülkesi gibi, kapitalist olmıyan gelişme ve sosyalizmin kuruluşu alanlarında Suriyenin de kendine özgü bir yol izlemesi mümkündür. Bu yolun temeli, işçileri, köylüleri, askerleri, subayları, devrimci aydınları, kısacası toplumun sosyalist temeller üzerinde yeniden kurulmasını isteyenlerle, milli burjuvazinin sosyalizme karşı cephe almıyan ilerici tabakalarını temsil edenleri bir araya toplayacak çok geniş bir cephe olabilir. Ama bu cephenin alacağı şekil ne olursa olsun, işçi sınıfı ile onun Marksist-Leninist öncüleri, Suriyenin, sosyalizmin kuruluşuna götüren, kapitalist olmıyan yola girmesinde önemli rol oynayacaktır.

İşçi sınıfı, yönetimini eline aldığı bir halk cephesi kurmazdan önce ülkenin sosyalizme yönelmesi imkânları, işçi sınıfının ülkenin gelişmesinde önemli bir rol oynamıyacağı anlamına gelmez. Aksine, sanayiın gelişmesi, devlet sektörünün milli ekonomide daha geniş bir

alan kaplaması, şehir ve köylerde, küçük üretim alanlarında koope-
ratif şekillerin çoğalması, burjuvazinin önemini azaltacak, işçi sını-
fının önemini ise arttıracaktır. İşçi sınıfı, toplumun temel politik ve
sosyal gücü haline gelecektir. Bundan başka, sosyalizmin geliş-
mesiyle, dünya sosyalist sisteminin artan gücü ve etkisiyle, birçok
küçük-burjuva önderlerinde bugün beliren sözde sosyalist fikir ve
görüşler yok olacaktır. Bu gelişme bilimsel sosyalizmin zaferini
sağlayacak, Marksizm-Leninizm, toplumun hâkim ideolojisi haline
gelecektir.

Komünistler, kendilerini siyasi hayattan uzaklaştırmak, geniş bir
milli demokratik cephenin kurulmasını engellemek isteyen yeni-
sömürgecilerle iç gerici unsurların komplolarını etkisiz bırakabilmek
için, çok çevik bir politika uygulamak zorundadır. Her hangi bir
ülkenin kapitalist olmıyan yola koyulmasına engel olamayacaklarını
bilen yeni-sömürgecilerle gerici, bu gelişmeyi engellemek, tarihi
süreci geriletme umutlarını henüz yitirmemişlerdir. Onlar, bu
amaçlarını gerçekleştirmek için, bir yandan ülke ile aralarındaki
politik ve ekonomik bağları devam ettirmeğe, kuvvetlendirmeğe, bir
yandan da çeşitli baskı ve şantajlara başvurarak, komünistlerin de
katılacağı bir milli cephenin kurulmasına engel olmağa çabalyorlar.
Komünistlerin böyle bir cepheye katılmasıyla milli kurtuluş hare-
ketinin daha büyük politik, ideolojik ve milletlerarası bir güce vara-
cağını, yeni kurtulmuş ülkeler halklarını seçtikleri yoldan çevirme
girişimlerinin sonuçsuz kalacağını biliyorlar.

III

Dünya komünist hareketinde çeşitli meselelerde çeşitli görüşler
bulunması, gerçeğe varmak üzere Marksist-Leninist prensipler
temelinde tartışmalar yürütülmesi çok tabiidir. Tartışma başladığı
zaman, çeşitli komünist ve işçi partilerinde birçok yoldas, görüş
farklarının ideolojik bir tartışma çerçevesini aşmadığını, kolayca
çözüleceğini sandılar. Çünkü bütün komünistler, çağımızın kapita-
lizmden sosyalizme geçiş devresi olduğunu biliyorlar; çünkü emper-
yalizme karşı, barış, milli kurtuluş ve sosyalizmin zaferi uğrunda
yürütülen savaş bütün dünya komünistlerini birleştiriyor, saflarını
kuvvetlendiriyor. Suriye komünistleri bu çabalara kendi mütevazı
paylarını kattılar. Çinli yöneticilerin görüşlerini heyecana kapıl-
madan, iyi düşünerek, dostça reddettiler.

Fakat Çinli yöneticilerin, dünya komünist hareketinin birliğini
düşünmedikleri, gerçeğe varmak istemedikleri pek çabuk anlaşıldı.
Bu polemige girişmelerindeki amaçlar, bambaşka, çok tehlikeli
sonuçlara götürebilecek amaçlardı. Sayılamıyacak kadar çok olay,
bize şunu göstermiştir: Çinli yöneticiler, 1960 Moskova toplantısında,

kardeş partilerin ortaklaşa tâyin ve tesbit ettikleri dünya komünist hareketinin temel hat ve tutumundan gitgide uzaklaşıyorlar. Suriyede, Lübnanda, ve daha başka Arap ülkelerinde, Çinli önderler, on — onbeş yıl önce polisle işbirliği yaptıkları veya bozguncu faaliyetinde bulundukları için komünist partilerinden atılmış unsurları kullanarak, bölücü gruplar kurmaya çalışıyorlar. Çinli yöneticiler, Sovyetler Birliğinin ve dünya komünist hareketinin aleyhine propaganda yazılarını yayınlamak için, emperyalist taraftarı burjuva gazete ve dergilerine bol bol para yediriyorlar. Bu bölücü faaliyetlerini de, Marksizm-Leninizmin «saflığı»nı korumak bahanesiyle yürütüyorlar. Örneğin, büyük sermayenin ve yeni-sömürgecilerin gazetesi *El-Ceride*, *Jenmin-Jibao*'nun malûm yedinci makalesini yayınlamıştır.

Arap komünistleri, Çin Komünist Partisi tarafından yürütülen ve Marksizm-Leninizm'le ilgisi olmayan bu avantürist politikayı desteklemiyorlar. Bütün Arap Komünist Partileri, bu politikanın olumsuz niteliğini belirttiler, suçladılar. Bugün Çinli yöneticiler, Arap Komünist Partilerinin her alanda hatalar işlediğini ispatlamağa çalışıyorlar. Bazı ülkelerde devlet politikası haline gelmiş komünizm aleyhtarlığını — emperyalist baskının sonucu, veya milliyetçi burjuvazi ideolojisinin yankısı değil —, sadece bu ülkelerdeki komünist partilerinin işlediği hataların sonucu olarak göstermeğe çalışıyorlar.

Çinli yöneticilerin takındığı tutumu, yayınladıkları dokümanları tetkik ederek, dikkatle inceleyince, şu özelliği görüyoruz: Politik amaçlarını gerçekleştirmek için, icabında, taraftar olduklarını söyledikleri ideolojik görüş ve prensipleri bile feda ediyorlar. Örneğin, devrimin barışçı yollarla gelişmesi, milli burjuvazinin temsilcileriyle işbirliği imkânları konularında, bazı komünist yöneticilerin Çin tutumuna uymıyan tutumlarına göz yumuyorlar, amma bir şartla: Bu yöneticiler, Çinli yöneticilerin liderliğini kabul edecek, emirlerini yerine getirecek, Sovyetler Birliği Komünist Partisine ve diğer kardeş partilere iltiralar yağdıracaklardır. Çinli yöneticiler, dünya komünist hareketinin sorumlularına, onların hiçbir zaman söylemedikleri bazı sözleri de isnat ediyorlar. Örneğin, kendi görüşlerini kabul etmiyenleri, milli kurtuluş hareketinin bugünkü başarılarına barış içinde yanyana yaşama prensibinin sonucu olarak bakmakla suçlandırıyorlar. Oysa, kimsenin bu meseleyi bu şekilde koyduğu yok. Gerçekte, bu başarıların barış içinde yanyana yaşama şartları içinde *halkların yürüttüğü savaşın sonucu* olduğu kabul ediliyor. Bu ise, bir gerçektir. Çinli yöneticilerin iddiasına göre, Marksist-Leninistler politik savaştan vazgeçtikleri, emperyalizme karşı yürütülen savaş durdurmak istedikleri, milli kurtuluş hareketini inkâr ettikleri için, ekonomik

ödevlerin bugün milli kurtuluş hareketinin mihveri haline geldiğini söylüyorlar. Oysa, hiçbir Marksist-Leninist parti, meseleyi böyle koymadı, koyamaz da. Ekonomik ve sosyal ödevlerin, milli kurtuluş hareketinin en önemli özü haline geldiğini söylediğimiz zaman, bunun anlamı şudur: Yeni kurtulmuş ülkelerde halk kitlelerine, demokratik yurtsever güçlerin birliğine dayanan ilerici bir halk iktidarı kurmak için inatla savaşmak gerekiyor. Bu iktidarın güçlü (sömürgeciliğin yeni şekillerinin ülkeye sızmasını önleyecek, gerici unsurların, milli burjuvazinin sağ kanadının direnişini ezecek, toprak reformu, devlet sektörünün gelişmesi ve güçlenmesi, yabancı şirketlerin millileştirilmesi, işçilere daha geniş hakların sağlanması gibi, ülkenin ekonomik bağımsızlığını sağlayacak, kapitalist olmıyan gelişmenin şartlarını hazırlıyacak olumlu tedbirleri gerçekleştirebilecek güçte) olmasını sağlamak için yılmadan savaşmak gerekiyor.

Çinli yöneticilerin kullandığı metodları, her türlü prensipten yoksun olan bu metodları incelediğimiz zaman, bunların proletarya ahlâkından, komünistlere yakışacak namuslu tutumdan pek uzak olduğunu görüyoruz. Çinli yöneticilerin metodları, politik ve ideolojik tutumları, ne proleter, ne de enternasyonalist niteliktedir; bunların menşei doğrudan doğruya küçük-burjuva milliyetçiliğidir.

Milliyetçiliğin bu türü, hiçbir prensipe, hiçbir ideolojiye bağlılığı kabul etmez. Küçük-burjuva milliyetçilerine göre, çareleri mubah kılan sonuçlardır. Çinli yöneticilerin en önemli, belki de tek amacı, Asya, Afrika, Lâtin-Amerika halklarına, dünya komünist hareketine önderliklerini kabul ettirmektir. Bu amaçlarını gerçekleştirmek için de her çareye başvuracaklardır.

Çinli yöneticiler, küçük-burjuva milliyetçiliği batağına nasıl saplandılar? Bu olayın tarihsel nedeni nedir?

Lenin «Milli meselelerle ilgili eleştiri notları» başlıklı makalesinde şu noktayı belirtir: «Milliyet prensipi burjuva toplumunun kaçınılmaz tarihsel bir özelliğidir. Bu toplumun özelliklerini gözönünde tutan Marksistler, milli hareketlerin tarihsel meşruluğunu kabul ediyorlar. Ama bu meşruluğu kabul etmek, milliyetçiliği savunmak anlamına gelmez. Proletaryanın şuurunu burjuva ideolojisi ile zehirlememek için, bu hareketlerde ancak ileri unsurların meşruluğunu tanımak gerektir.»

Yabancı boyunduruğu altında bulunmuş diğer Asya ülkeleri gibi, Çin de emperyalizme karşı uzun ve çetin bir savaş yürüttü. Bu savaşta milliyetçiliğin olumlu, ilerici, kurtarıcı yönleri beliriyordu. Ülke yabancıların boyunduruğundan kurtulduktan sonra, milliyetçilikteki gerici, olumsuz yönlerin meydana çıkması tabiidir. Ufak ülkelerde, bu olumsuz yönler, yabancı olan her şeye karşı kuşku, kendi kendine kapanma şeklini alır. Büyük bir ülkede ise, bu tepki,

«tarihsel ödev», «milletin tarihsel görevi», geçmiş «şanlı devirlerin», «ünlü, şanlı bir tarihin» yeniden doğuşunu ögen parolalarda açıkça beliren hegemonya istekleri şeklini alabilir.

Ülke emperyalizmin hâkimiyetinden kurtulduktan sonra, milliyetçiliğin olumsuz yönleri daha da şiddetle belirir; küçük-burjuva yığınlarında, aydınlarda, ve ülkenin şartları işçi sınıfının enternasyonalist terbiye okulundan geçmesine imkân vermediği zaman, geri kalmış işçilerde bile görülür. Böyle bir süreç, sadece milli burjuvazinin iktidarda bulunduğu ülkelerde değil, proletaryanın ve onun Marksist-Leninist partisinin milli kurtuluş hareketini yönettiği ülkelerde de görülebilir. Fakat o zaman, milliyetçiliğin olumsuz yönleri o kadar şiddetle beliremez. Çin'de meselâ, milli kurtuluş savaşını yöneten Komünist Partisi, milliyetçiliğin gelişmesini önlemek, işçilerin, bütün emekçilerin enternasyonalist terbiyesini sağlamak imkânlarına malikti. Bunu sağlayacak bütün şartlar mevcuttu. Sovyetler Birliği ile diğer sosyalist ülkelerin varlığı bu imkânları sağlıyordu. Bu ülkeler, Çin milli kurtuluş devrimini sadece desteklemekle kalmamış, İkinci Dünya Harbinde faşizme karşı kazandıkları zaferlerle Çin milli kurtuluş devriminin zaferini sağlamış, Çine dostça el uzatmış, ekonomisini kurmasına, sosyalizm yolunda ilerlemesine gereken her yardımı da yapmışlardı.

Ama Çinli yöneticiler, milliyetçilikteki olumsuz yönlerin, küçük-burjuva çevrelerinde ve işçi sınıfının geri kalmış tabakalarında gelişmesini, yayılmasını engellemediler. Kendilerini bu olumsuz yönlerin etkisine kaptırdılar. Şoven tutumlarını doğru göstermeğe çablayan Çinli yöneticiler, bize şu gerçeği ispatlamış oluyorlar: Kapitalist devrede bütün imkânlarını tüketmiyen milliyetçilik, kapitalizmin yıkılışından sonra da bir süre devam ediyor.

Tarih, Çinli yöneticilerin davranışına, şuurlu olsun olmasın, yaptıkları objektif işe, kendilerini Marksist-Leninist sayan insanlara lâyık olmıyan bir iş olarak bakacaktır. Son sözü söyleyecek olan da tarihtir. Her tarihsel olay gibi, küçük-burjuva milliyetçiliğinin bir başlangıcı ve bir sonu vardır. Dünyadaki bütün devrimciler, bütün ilerici unsurlar, bu olayın Çinde de bir an evvel — insanlığa büyük zararlar vermeden — sona ereceğini umuyorlar.

Bu umudu haklı gösteren nedenler çoktur. En önemlisi de, çağımızın şovenlik, milliyetçilik çağı olmayışı, kapitalizmden sosyalizme geçiş, şuurlu yurtseverlik, ve proletarya enternasyonalizmi devri oluşudur.

Komünistler ve milli mesele *Fransız Kanada'sında* *milli ve demokratik devrim*

Leslie Morris

«Milletlerin ve dillerine eşitliğini tanımayan, savunmayan, her türlü milli baskı ve eşitsizliğe karşı savaşmayan, değil Marksist, demokrat bile değildir. İşçi sınıfının birliğinin menfaatleri, sınıf dayanışmasının menfaatleri, milletlerin ayrılabilme hakkının tanınmasını şart kılıyor.»

V. I. Lenin

Kanadada modern, kapitalist devlet 1867'de kuruldu. Bu kuruluşun 100-ncü yıldönümü arifesinde, bu devletin yapısı şiddetli bir buhran geçiriyor. Bu buhranın sebebi, işçi sınıfının yürüttüğü savaşlar değil, Fransız-Kanadasında milli hareketin tekrar canlanmasıdır. Buhranın en büyük özelliği şudur: Bu buhran, burjuva demokrasisi rejimli klâsik kapitalist devletlerin meydana geldiği devirde gelişmedi; modern emperyalist bir ülkede, ve kapitalizmin genel buhranı devrinde gelişmektedir. Bu özelliğin sonucu olarak da, Fransız-Kanadasında yürütülen kapitalizm ve tekel aleyhtarı savaşlarla, kendi kaderini tâyin etme, İngilizce konuşan Kanada ile mevcut federasyondan ayrılmaya karar verme hakkını isteyen milli devrim birbiriyle karışmaktadır.

Gecikmiş bir burjuva-demokratik devrimi

Gerçekte, Fransız Kanadasındaki milli hareket, gecikmiş bir demokratik burjuva devrimidir. Fransız-Kanadalılar bir millet teşkil eder; hâkimiyeti elinde tutan İngiliz-Kanada burjuvazisi, bu milletin kanuni, siyasi, iktisadi, kültürel muhtariyetini hiçbir zaman tanımadı. Fransız-Kanadalı milletin objektif gelişmesi, bugün, İngilizce konuşan Kanada ile federasyon şeklinde bağlı, veya ondan tamamiyle ayrı bir Fransız-Kanadası devletinin tanınması isteği şeklini aldı. Bu iddia ve istekleri gerçekleştirmek üzere yürütülen savaş, gerici unsurlara ve Katolik kilisesinin yüksek basamaklarının

nüfuzuna karşı yürütülen demokratik devrim hareketiyle atbaşı gitmektedir. Fransız-Kanadasındaki gerici unsurların ve Kilisenin kuvveti, Fransız-Kanada milletinin, burjuva medeniyetini hâlâ tam olarak elde edememesinden ileri geliyor.

Kanada halkı 19 milyondur; bunun üçte birini, çoğunlukla Kebek bölgesinde yaşayan Fransızlar teşkil eder. Bütün halkın % 40'ı İngiliz menşelidir. Kalanlar ise, çeşitli ülkelerden gelmiş Kanadalılardır.

Demek oluyor ki, Kanadada, iki millet var: Fransız milleti, ve İngilizce konuşan Kanada milleti. İngiliz-Kanada burjuvazisinin isteği üzerine, ve Fransız-Kanada burjuvazisinin desteği ile, İngiliz Parlâmentosunda 1867 yılında kabul edilen İngiliz Kuzey-Amerika Kanunu, Fransız-Kanada milletinin varlığını tanımamıştır. Bu kanun, Fransız-Kanadasına ancak bazı imtiyazlar tanıyordu: Örneğin, Fransızca — dar bir çerçeve içinde — resmi dil olarak kabul ediliyordu; milli eğitim, Katolik kilisesinin tekeline veriliyordu. Ama Fransız Kanadası, Kanadanın bir «vilâyeti» oluyordu; yani millet olarak değil, coğrafi bir bölge olarak kabul ediliyordu. Böylece, Anayasa, Fransız-Kanadasının ilhakını kanunlaştırıyor, İngiliz-Kanadalı burjuvazinin Fransız-Kanadası üzerindeki hâkimiyetini kuvvetlendiriyordu. Fransız-Kanadasındaki Katolik kilisesinin yüksek basamakları, ülkede yürüttükleri cehalet politikasını kolaylaştıran bu uzlaşmayı kabul etti. Sırf kendi çıkarlarını düşünen burjuvazinin en geniş tabakaları da, bu haysiyet kırıcı duruma katlandılar.

Bu uzlaşmanın kabulünü kolaylaştıran dış etkenlerden biri de, Amerikan devriminin İngiliz Kuzey-Amerikasına yayılma ihtimali karşısında duyulan korku olmuştur. Daha sonra da, Amerikan İç Harbi (1861—1865), 1867 İngiliz Kuzey-Amerika Kanunu ile Kanadanın dominyon haline gelmesine sebep oldu. Kanada devletinin meydana gelmesini kolaylaştıran diğer etkenler de, çok gelişen Amerikanın Kanadayı ilhak etmesi endişesi, ve İngiliz-Kanadalı burjuvazinin, hâkimiyetini Pasifik sahillerine, kendi tâbiriyle «bir denizden öbür denize» yaymak arzusu olmuştur.

Anavatanın «uzak bir parçası»

Hiç şüphesiz, İngiliz-Kanada burjuvazisi, kaderi İngiliz burjuvazisinin keyfine kalmış, baskı altında yaşayan bir milletin temsilcisi olamadı. Enternasyonalin programında belirtildiği ve Engels'in de dediği gibi, İngiliz dominyonları, Anavatanın uzak bir parçası, bir «ilâvesi» idi. Bu bakımdan Kanada, İngilterenin Asya ve Afrikadaki sömürgelerinden bambaşka şekilde gelişti. Ama tarihsel bakımdan, yerli halkın emperyalist bir Anavatanın hâkimiyet ve ezgisi altında

yaşadığı, yerli burjuvazinin de «normal» gelişme olanaklarından yoksun tutulduğu, klâsik anlamda bir sömürge sayılamaz. Bu çok geniş ülkede, asıl yerli halkların, yani Eskimoların ve Kızılderililerin sayısı pek önemsizdi. Bu yerli halk, Asya ve Afrikada ezgi altında tutulan milyonlar gibi sömürülme kaynağı değildi.

1920—30 yıllarında, İngiliz-Kanada burjuvazisi, İngiltere ile iktisadi bağlarını gevşetti, ama menfaatlerine uygun düşen sömürge münasebetlerinin kalıntılarını muhafaza etti. Bunu yaparken de, Fransız-Kanadalıların milli haklarını hiçbir zaman hesaba katmadı.

Birinci Dünya Harbinden önce ve sonra, Kanadada İngiliz kapitalizminin nüfuzu azaldı, Amerikan kapitalizminin nüfuzu büyüdü. Bunun sonucu olarak da, İngiliz-Kanadalı burjuvazi iktidarı elinde tuttuğu, (Kanada mali oligarşisi, ABD tekellerinin ikinci derecede ortağı olmakla beraber) Amerikan deviyile sık sık çarpıştığı halde, bugün Kanada iktisadının kilit noktalarının çoğu Amerikan tekellerinin elindedir.

Milli hareketin gelişmesi

Fransız-Kanadasında gelişen milli ve demokratik devrim, bu girift sorunlarla karşı karşıya bulunan İngiliz-Kanadalı burjuvazinin durumunu daha da güçleştirmiştir.

Birçok yeni etken, Fransız-Kanadasında uzun bir süreden beri mevcut milli hareketin gelişmesini hızlandırmıştır.

Bu son yıllarda, Fransız-Kanadası çok sanayileşmiştir. Bugün nüfusunun çoğunluğunu sanayi işçileri teşkil ediyor. (En büyük yoğunluk Montreal sanayi bölgesindedir.) Fransız-Kanadasının eski çiftlik sistemi yıkılmaktadır. Bu da, katoliklerin halkı cahil bırakma politikasının etkilerini azaltmıştır. Kilisenin nüfuzu süratle çöküyor, katoliklerle papazlar arasında solcu bir hareket meydana geliyor. Bütün ülkenin hızla sanayileşmesi, iktisat ve kültür alanlarında seviyenin yükselmesi, Fransız-Kanadası cemaatini şiddetle etkilemiştir. Dünyanın her tarafında kuvvetlenen milli kurtuluş hareketleri, özellikle Küba olayları ve Amerikan zencilerinin yürüttüğü kurtuluş hareketi, Fransız-Kanadasında kamu oyunu olumlu şekilde etkilemektedir.

Fransız-Kanadalı cemaatin içinde, çağdaş sanayiın gerektirdiği eğitimle, bizdeki eğitimin bugüne kadar, prensip olarak, teknik ve bilimsel olmıyan konular çerçevesi içinde kalması, şiddetli bir çelişme meydana getirdi. Fransız-Kanadasında yüksek öğretim, Katolik kilisesinin anladığı mânada felsefe dersleriyle yüklüdür. Böylelikle, genç Fransız-Kanadalılar, gelişen sanayideki imkânlardan yoksun kalıyorlar. Sanayi ve ticaret alanlarında, en önemli

mevkilerin İngilizce konuşan Kanadalıların elinde bulunması, genç Fransız-Kanadalılar arasında büyük infial uyandırıyor.

Federal memur kadrosunda, sanayide, ticarete, en önemli görevler İngilizce konuşan Kanadalıların tekelindedir. Fransız-Kanadasının büyük şehirlerinde, çalışanlar Fransız-Kanadalı işçilerdir, amma parsayı toplayan İngilizce konuşan Kanadalılardır. Bu durum, bazan, İngiliz-Kanadalı şovenliğinin bir ifadesi haline geliyor: Örneğin, Fransız-Kanadalıların işe alınabilmesi için İngilizce bilmeleri şart koşuluyor. Ama Fransız-Kanadasının göbeğinde, İngilizce konuşan Kanadalıların sadece İngilizce konuşması çok tabii bir olay olarak kabul ediliyor.

Kısacası: XVIII. yüzyılda İngiliz fethinin kalıntıları olan bütün bu geleneksel haksızlıklar, bütün bu geçimsizlikler, Kanadada bir Anayasa buhranı ile sonuçlandı.

Durumu şöyle özetliyebiliriz: 150 yıldan beri devam eden milli eşitsizlikle şoven milli baskı, çağdaş hayatın şartları içinde milli — demokratik bir devrime yol açtı.

Şimdiye kadar bu devrim, barışçı yollardan ayrılmıyan siyasi bir yığın galeyanı şeklini muhafaza ediyordu. Ama artık, gençler arasında, milli hakların ancak şiddet yolu ile gerçekleştirilebileceği fikri süratle yayılmaktadır. Bu kanaate göre hareket eden birçok genç de bugün hapistedir.

Fransız-Kanadalıların isteklerine karşı gösterilen direniş daha da sert şekiller aldığı için, bugün Fransız-Kanadasını İngilizce konuşan Kanadadan ayırmak isteyenlerin sayısı artmıştır. Bugünkü Federasyonu, barış içinde yanyana yaşama prensipi temeline dayanan, ve iki eşit milletten meydana gelmiş bir federal devlet şeklinde yeniden kurmak olanakları bulunmadığı takdirde, ayrılık taraftarlarının hareketi daha da gelişecek ve genişleyecektir.

Milli aydınların rolü

Bugüne dek, Fransız-Kanadasında yürütülen milli hareketin yönetimi aydınların elindedir. 1960 vilâyet seçimlerinde, gerici Duplessis hükümeti alaşağı edilince, Fransız-Kanadasında, hayatın her alanında, demokratik fikirler hızla gelişti. İki cemaat arasında eşitlik gözetmiyen kanuni bağlar konusu kadar, diğer bütün sosyal sorunlar tartışma konusu oldu.

Bu demokratlaşma süreci Katolik kilisesinde bile görülmeğe başlamıştır. Ufak rütbeli papazlar, kilisenin içinde ıslahat yapılmasını istiyorlar. Bu istekleri, Fransız-Kanadasındaki milli ve demokratik fikirlere sıkı sıkıya bağlıdır. Katolik Fransız-Kanadalılar arasında, lâik bir öğretim isteyenler çoğalmaktadır. Tarihimizde ilk defa olarak, Kebek vilâyet hükümeti bir Milli Eğitim Bakanı tâyin etti.

(1867 kanununa göre, Kebek vilâyet hükümeti, Kanadada mevcut 10 vilâyet hükümetinin biridir.)

Fransız-Kanadasındaki milli kaynaşma, Milli Sendikalar Konfederasyonunun (bir süre önce adından «katolik» kelimesini çıkaran Fransız-Kanadası işçi sendikaları merkezi) İngiliz-Kanadasındaki sendikalı işçilerin büyük çoğunluğunu toplıyan, ve Amerikan AFL-CIO sendikalar federasyonuna benziyen Kanada İş Kongresinin desteğini kazanmıştır.

Milli kaynaşmanın ölçüsünü ve şiddetini ayarlıyan, Fransız-Kanadalı aydınlardır. Bunlardan bazıları, aynı zamanda sendika hareketinin sözcüleri ve resmi temsilcileridir. Fransız-Kanadasiyle İngilizce konuşan Kanadadan meydana gelmiş federal bir devletin içinde, Fransız-Kanadasının ayrı bir devlet olarak tanınması isteğini en açık şekilde, belirten işçi hareketindeki unsurlardır; yani Komünist Partisi, sosyalistler ve birçok sendikacıdır.

Hiç şüphesiz, isteklerin tesbit ve ifadesi hâlâ pek açık değil; daha doğrusu, bu isteklerin gerçekleştirilme şekilleri konusunda tam karara varılmamıştır. Bununla beraber, Fransız-Kanadasında, ezici çoğunluğun ayrı bir devlet istediğini kesinlikle söyleyebiliriz.

Çok tabii olarak, Fransız-Kanadalı milli hareketin içinde egemen ideoloji, burjuva milliyetçiliğidir. Milliyetçilik olmadan milli devrim olamaz, her milliyetçiliğin içinde burjuva fikirleri vardır. Bununla beraber, durumu objektif olarak incelersek, bu milli hareketin — milliyetçiliği de dahil — ilerici bir hareket olduğunu görürüz. Bu milli hareket, ülkedeki düzene karşı ve özellikle tekelcilere ve Amerikanın ülke üzerindeki iktisadi egemenliğine karşı yönelerek ülkenin her tarafında görülen gelişmenin bir cephesidir.

Burjuva devletinde buhran

Tekelcilere ve kapitalist sömürücülüğe karşı, Kanadanın özel şartları içinde Amerikan tekellerininin başlıca iktisadi sektörlerimizi buyrukları altında tutmalarına karşı yürütülen sınıf savaşına, geniş bir milli hareket katılmış oldu. Hâkim sınıfı, yani İngiliz Kanadalı burjuvaziye meşgul eden çetin iç ve dış sorunların yanında burjuva devletini büyük bir buhran sarsmaktadır.

Bu buhran — bir emperyalist İngiliz Anayasasından başka bir şey olmıyan Kanada Anayasasından doğmuş — Kebek «vilâyet» hükümetinin bugünkü yapısını sarsmakla kalmıyor, bütün ülkenin devlet yapısını sarsıyor. İngilizce konuşan Kanadayı teşkil eden 9 vilâyet, Fransız-Kanadası yüzünden vilâyet olmuştur. Başka bir deyimle, İngiliz Kuzey Amerika Kanununda Fransız-Kanadasına eşit haklar tanımamak için kabul edilen vilâyet sistemi, 9 İngiliz-Kanada vilâyeti ile merkezî federal hükümet arasındaki ilişkilerin

temelidir. İngilizce konuşan 9 vilâyette de bugün daha geniş «vilâyet hakları»nın istenmesi, Fransız-Kanadasındaki hukuki durumun tarihsel sonucudur. Fransız-Kanadasının, yeni bir federal devlet çerçevesi içinde, milli bir devlet olarak tanınması için, Federal Birliğin hukuki durumunda değişiklik yapılması kabul edilirse, Federal hükümetle İngilizce konuşan 9 vilâyet arasındaki ilişkiler de değişikliğe uğrayacaktır. Fransız-Kanadalı devrimi, Kanada burjuva devletinin, İngiliz-Kanadalıların Fransız-Kanadası üzerindeki egemenliklerini devam ettirmek için kurnazca düzenlenmiş yapısını temelinden sarsmaktadır.

Bu durum, emperyalist bir ülkede, milli meselenin ülkenin bütün yapısından — iktisadi yapısından ve devlet yapısından — ayrı tutulamıyacağını gösterir. Bütün bu olaylar, kapitalist devletlerin meydana geldiği devirde değil, çökmeğe başladıkları bu devirde oluyor.

İngiliz-Kanada burjuvazisinin bu buhran karşısındaki tepkisi nedir? Lenin'in çok doğru olarak belirttiği gibi, burjuvazinin çare aramadığı durum yoktur. Kanadanın hâkim sınıfı olan İngiliz-Kanada burjuvazisi, devletin yapısını sarsan bu buhranı, bir dil ve kültür meselesi haline getirmeğe çabılıyor.

Federal hükümet, «iki dil ve iki kültürle ilgili komisyon» adını taşıyan bir komisyon kurdu. Bu komisyonun ödevi, Fransız-Kanadalılarla, İngilizce konuşan Kanadalılara, karşılıklı olarak, dillerini ve kültürlerini tanıtarak, «anlaşmazlık» lara çözüm yolları bulmaktır. Bu ise, problemi kurnazca, hattâ biraz namussuzca değiştirmek demektir. Çünkü mesele, İngilizce konuşan Kanadalıların Fransızca'yı, yahut da Fransız-Kanadalıların İngilizceyi öğrenmesi, her cemaatin, diğer cemaatin kültürünü tanıması değildir. Mesele, Fransız-Kanadası halkına kendi kaderini kendi eline alma, hattâ istediği takdirde federasyondan ayrılma haklarının verilmesi, ve Kanada hâkim sınıfının bu hakları tanımasıdır.

Kanadada milletler ve milli mesele

Geçen yüzyılda meydana gelmiş İngilizce konuşan Kanadalı milletin, Fransız-Kanadasında olup bitenlerin etkisiyle bugün kendi hüviyetini tahlil ve târif etmeğe başlaması meseleleri bir kat daha karıştırıyor. Orta Avrupadan Kanadaya gelmiş göçmenler, milli duygularını ve geleneklerini beraberlerinde getirmişlerdir. İkinci Dünya Harbinden sonra gelenler arasında, Avrupadaki sosyal savaşların etkisiyle gerici fikirleri benimsemiş unsurlar oldukça çoktur.

Bu unsurların bazı sözcüleri, Fransız-Kanadalıların «kültürel» haklarının tanınması gibi, «ırk bakımından» tanınmayı istiyor ve kendi durumlarını Fransız-Kanadalıların durumuyla bir tutuyorlar.

Kendilerini «milli azınlık» durumuna getirecek kültürel bir muhtariyet istiyorlar. Gerçekte milli azınlık teşkil etmiyen bu unsurlar İngilizce konuşan Kanadalılara, bazan da Fransız-Kanadalılara karışan çeşitli menşeli gruplardır. Onların, milli kültürlerini, dillerini devam ettirme ve koruma haklarını desteklemek elbet doğru olur. Ama bu mesele, bir devlet meselesi haline getirilemez, çünkü bu unsurlar, Fransız-Kanadalılar gibi, bir millet teşkil etmiyor.

Asıl meselenin çözümünü geciktirmek için, İngiliz-Kanada burjuvazisi Kanadalılar arasındaki bu anlaşmazlıkları ve çatışmaları daha da şiddetlendirmeğe çalışıyor.

Meselenin karışıklığı, bu yazımızda kullanılan terminolojide bile beliriyor. Fransız-Kanadasının adını tâyin etmek ve Fransız-Kanadalıları, bir millet olarak göstermek kolaydır. Oysa İngiliz dilini kullanan Kanada için tatmin edici bir ad bulmak güçtür. «İngilizce konuşanlar» deyimini şu anlama geliyor: Kanadada İngilizceyi konuşanların büyük bir kısmı İngiliz değildir. Bunlar, çeşitli milletlerden gelmiş unsurlardır. Ama özellikleri, kullandıkları ortak dilin İngilizce oluşu, ve öğretimlerinin İngilizce yapılmasıdır. Hâkim burjuva sınıfının menşei İngiliz-Kanadalıdır; ama halkın büyük çoğunluğu İngiliz-Kanadalı değildir. Öyleyse, «İngiliz-Kanadalı» deyimini, hâkim burjuvaziyi teşkil edenler için kullanabiliriz; ama — Fransız-Kanadalılar hariç — Kanada halkı için «İngilizce konuşan Kanadalılar» deyimini kullanmalıyız.

Kanadada yaşayan iki milleti birbirinden ayırdetmek için şimdiye kadar bulunan en uygun deyimler, İngilizce konuşan Kanadada yaşayanlar için «Canadian», Fransız-Kanadalılar için «Canadien» dir. İki cemaatin kullandığı deyimler bunlardır.

Fransız-Kanadalıların milli ve demokratik devrimi, milli İngiliz-Kanadalı burjuvazinin karşısına birçok mesele çıkarttığı gibi, Kanadalıların genel olarak birliği meselesini de ortaya koyuyor. En çok rastlanan şovenlik, İngiliz-Kanadalı burjuvazinin ve genellikle İngilizce konuşan Kanadalıların takındıkları «üstünlük»tür. Bu şovenlik, eğitim sistemi ve hâkim sınıfın telkin ettiği «psikoloji»nin sonucu, bütün İngilizce konuşan Kanadalılarda yer etmiş, ve «Fransız-Kanadalı aleyhtarlığı» şeklini almış bir duygunun ifadesidir. Bu şovenliği devam ettirmek isteyen İngiliz-Kanadalı burjuvazinin çabalarına karşı gelebilmek için, büyük bir eğitim kampanyası — özellikle, İngilizce konuşan Kanadada — gerekiyor.

Fransız-Kanadasında görülen dar görüşlü bölgecilikle «ayırıcılık» bu anda Kanada işçi sınıfının en önemli meselesini teşkil etmiyor. En âcil mesele, İngilizce konuşan Kanadalı işçilerin, Fransız-Kanadalı kardeşlerinin milli haklarını tanımalarıdır.

Bu buhranda, sınıfların takındıkları tutumlar nedir, sınıf münasebetleri nedir?

İngiliz-Kanadalı burjuvazinin politikası

Hâkim İngiliz-Kanada burjuvazisi, Fransız-Kanadalıların milli meselesine, haklı ve demokratik bir çözüm yolunun bulunmasına engel oluyor. Fransız-Kanadasına ikinci derecede, aşağı bir cemaat diye bakmağa devam ediyor. Hâkim burjuvazi, Fransız-Kanadalı halkının iktisadi eşitsizliğinden çok büyük faydalar gördü. Fransız-Kanadasının iktisadi eşitlik istemesi, Fransız-Kanadalı milliyetçiliğinin psikolojisinden ayrı tutulamaz. Fransız-Kanadalı halkının isteklerini sadece iktisadi meselelerle izaha kalkışmak çok yanlış olur. Böyle bir izah, milli meseleler konusunda Marksist tutumunun basit bir yorumlanması olur.

Hâkim İngiliz-Kanadalı sınıf, Fransız-Kanadalının milli meselesini Fransız-Kanada halkının ve neticede bütün Kanada halkının zararına çözüme çalışacaktır. Fransız-Kanada meselesinin haklı ve demokratik çözümü, yani bu bölgenin kendi kaderini tâyin etme hakkına sahip olması, icabında eşitliğini tanımayan 1867 Federal Birliğinden ayrılabilmesi, burjuva devletin yapısı meselesini ortaya koyar. İngiliz-Kanada burjuvazisi buna katiyen razı gelmiyor. Tek köklü çözüm yolunun bulunmasına engel olmak için her çeşit demagojiye başvuracağı anlaşılıyor. Hâkim sınıf, İngilizce konuşan vilâyetlerde hükümet mekanizmasını ellerinde tutan bütün İngiliz-Kanadalı burjuva ve küçük-burjuva unsurların, hiçbir şeyi hallede-miyecek olan sözde çözüm yollarını destekliyeceğini biliyor. Köklü çözüm yolunun kabulünü engellemek için, İngilizce konuşan Kanadalı işçi sınıfının içinde, Fransız-Kanadasının sömürülmesinden şimdiye kadar büyük menfaatler sağlamış geniş tabakaların desteğinden faydalanacağını umuyor.

Ama olayların objektif gelişmesi, Fransız-Kanada halkının kendi kaderini kendi eline alması için yürüttüğü savaşı şiddetlendirecektir. Asıl İngiliz-Kanadalı hâkim sınıfa karşı yönelecek olan bu savaş, barışçı şekiller alabilir. Ama İngiliz-Kanadalı burjuvazinin bu haklı isteklere karşı koymasıyla, bu savaş şiddet kullanılan şekiller de alabilir.

İngiliz-Kanadalı burjuvazi, milletlerarası durumu da gözönünde tutmalıdır: Bugün, dünyanın her yerinde, demokrasi ve milli bağımsızlık uğrunda, ve Amerikan emperyalizmine karşı yürütülen kitle savaşlarında milli kurtuluş devrimlerinin sosyalist devrimle birleşmesi, Fransız-Kanadalıların yürüttüğü milli savaş hızlandıracak, kuvvetlendirecektir. Milletlerarası durum, İngiliz-Kanadalı burjuvazinin olanaklarını daraltmaktadır, amma yine de bu sınıfın elindeki imkânların hepsini kullanacağı tahmin edilebilir.

Fransız-Kanadasının orta sınıfı, milli hareketin öncüleri arasındadır. İngilizce konuşan Kanadada ise, orta sınıf, genellikle, Kon-

federasyonun bugünkü tutumunu destekliyor. Fransız-Kanadalı aydınlarla, İngilizce konuşan Kanadalı aydınlar arasında ortak görüşler ve münasebetler pek azdır. Bu da büyük bir zaaftır.

Fransız-Kanada burjuvazisinin menfaatleri

Yeni yeni sanayileşen Fransız-Kanadasında, sınıf emellerini gerçekleştirmek isteyen, ve «kaybolan vakti» telâfi etmeğe can atan Fransız-Kanadalı burjuvazi, Fransız-Kanadalı millete asgari milli özgürlüklerin tanınmasına taraftardır. Ama (1867de, 1867den önce ve sonra olduğu gibi) bütün buhran anlarında, bu burjuvazi, İngiliz-Kanadalı burjuvazinin safına geçiveriyor. Onu en çok korkutan Fransız-Kanadalı işçilerdir. Bununla beraber, İngiliz-Kanadalı burjuvazinin içinde «milliyetçi» ve Amerikan aleyhtarı bir eğilim başladı. Bu eğilimi temsil eden unsurlar, Amerikanın hâkimeyetine açıktan açığa muhalefet ediyor. Böylece, bu gruplarla Fransız-Kanadalı milliyetçi burjuvazisi arasında menfaat birliği olanakları beliriyor. Bu da, Fransız-Kanadasına karşı takınılacak «tutum» konusunda, burjuvazinin içinde çatışmalara yol açabilir.

Fransız-Kanadalı burjuvazi ile Kanadalı burjuvazinin Amerikan aleyhtarı kanadı arasında anlaşma belirtileri görünmeğe başladı. Bu eğilimler siyasi bir hareket şeklini alabilir mi? Bunu şimdiden cevaplandırmak mümkün değildir. Ama hiç şüphesiz, Fransız-Kanadasındaki milliyetçi hareketin başlıca etkenlerinden biri, Fransız-Kanadalı burjuvazide gitgide genişliyen tabakaların, işçi sınıfının sömürülmesinden kendilerine düşecek «payı» almak isteğidir.

İki milletin işçileri arasında gerekli dayanışma

Fransız-Kanadalı işçi sınıfı ile İngilizce konuşan Kanadalı işçi sınıfı arasında bugüne dek gerçek ve konkre bir anlaşma yapılmamıştır. Fransız-Kanadalı sendikalarının ve Kanada İş Kongresi sendikalarının karar ve bildirilerindeki bazı belirtilerden, böyle bir anlaşmaya doğru yöneldikleri anlaşılıyor. Ama bugüne dek, iki milletin işçileri, eşitlik temeline dayanacak yeni bir Anayasa uğrunda savaşmak üzere çaba sarfetmiyor, ortak bir hareket yürütmüyorlar.

Yeni Demokrat Partisi (Kolektif eğilimli bir işçi ve köylü partisi şeklini alan Kanada Sosyal-Demokrat Partisi) idarecilerinin oynadığı rol, Fransız-Kanadasının milli haklarını desteklemekten kaçınmak oldu. Lâfazanlıkla yetinen Yeni Demokrat Partisi (N. D. P.) nin yöneticileri, «kooperatif bir federalizm»den, başka bir deyimle Fransız-Kanadasının milli haklarının resmen tanınması prensipine

değil, bugünkü deferal birlik temeline dayanan belirsiz, müphem bir işbirliğinden bahsediyor. Bu tutumu (ve daha başka nedenler), Yeni Demokrat Partisinin, Fransız-Kanadalı yığınları az etkilemesine sebep oluyor. Netekim, Fransız-Kanadasının milli özgürlüklerini savunmadığı için, Fransız-Kanadasında yeni bir demokratik yığın partisi kurmak için sarfettiği çabalar sonuçsuz kaldı. Yeni Demokrat Partisinin İngiliz-Kanadalı yöneticileri oldukça şovendir. Fransız-Kanadalı hareketin tarihsel mahiyetini anlayan partililer bile, partilerinin şovenliğinden çekindikleri için, gereken sonuçları çıkarmaktan kaçınıyorlar.

Fransız-Kanadasında, sosyalist görüşlere yönelen eğilimler gelişmektedir. Geçenlerde, Kebek'e (Kebek, Fransız-Kanadasında hükümet merkezi ve başşehirdir) bir yürüyüş düzenliyen Fransız-Kanadası Üniversitesi öğrencilerinin taşıdıkları devizlerde şu parolalar okunuyordu: «Burjuva politikasına paydos! Yaşasın sosyal politika!» Yeni kurulan bir Fransız-Kanada Sosyalist Partisi, sosyalist reformların gerçekleştirilmesini ve kendi kaderini kendi eline alma prensipinin kabulünü istemektedir.

Milli meselede komünistlerin programı

Enternasyonalist ve demokratik bir program tanımlamak, ve Fransız-Kanada halkının yürüttüğü savaş karşısında işçi sınıfının tutumunu belirtmek sorumluluğu Komünist Partisine yükleniyor. Komünist Partisi, Fransız-Kanadalıların milli haklarını otuz yıldır destekliyor. Bununla beraber, son zamanlara kadar, demokratik bir çözüm yolunun temel şartı olan yeni bir Anayasa isteğini Programına koymamıştı.

Komünist Partisinin programı, Fransız-Kanada halkına uygulanan milli eşitsizliklerin kaldırılmasını istiyordu; amma bütün sonuçlarıyla kendi kaderini kendi eline alma prensipini ileri sürmüyordu. Fransız-Kanadası halkının giriştiği yığın hareketi karşısında, Komünist Partisi, Fransız-Kanadasında mevcut milli işitsizlikleri kaldırmak isteğinden başka, yığınların kendi kendilerini idare etme isteğini de anlıyabildi. Bu istek, artık bugün, Parti hattının mihveridir.

Partinin bu konudaki tekliflerini özetliyelim: Fransız-Kanada milletin kendi devleti olmalıdır. Kendi işlerini kendisi görmelidir. İki Kanada arasındaki federal birliğin şartlarını incelemek ve karşılıklı tartışmak, en iyi, en barışçı yoldur. İngilizce konuşan Kanada ile Fransız-Kanadasını temsil eden bir Kurucu Meclis toplanmalıdır. İki milletin temsilcilerine aynı yetkiler verilmelidir. İngilizce konuşan Kanadalılar çoğunluk oldukları için, isteklerini zorla kabul ettirmelerini önlemek üzere, temel meselelerde kararlar oybirliği ile alınmalıdır.

Fransız-Kanada devletinin milli hakları, halkın anlayış ve isteklerine uygun olarak açıklanıp tartışılmalıdır. Demokratik bir anlaşma gerçekten istenilirse, ve iki millete federal birlikten çekilebilme hakkı tanınırsa, böyle bir anlaşma gerçekleşebilir. Dış münasebetler, dış ticaret gibi alanlarda, belirli hak ve yetkileri olan, iki tarafın temsilcilerini toplayacak federal bir örgüt kurulabilir.

Fransız-Kanadası, federal birlikte, şimdiye kadar ikinci plânda bırakıldığı için, yılların doğurduğu gövensizlik gözönünde tutulursa, anlaşmaya pek kolay varılamıyacağını anlarız. Ama iki milleti bir araya getiren bir Kanada devletinin yaşayabilmesi için, Anayasayı tartışacak bir Kurucu Meclisin toplanması artık bir zorunluk haline gelmiştir.

XIX. yüzyılda, iç münasebetlerde görülmemekle beraber, dış münasebetlerde ve dış ticaret alanında, bir «Kanada kimliği» nin belirmeğe başlaması önemli bir olaydır. Bugünkü federal birlik kurulduğundan beri, yani yüz yıldır, iki halkın arasında şiddetli bir çatışma olmayışı da, iki milletin demokratik anlayışını gösteriyor. Bu olumlu sonuçların korunabilmesi ve devam ettirilmesi, Fransız-Kanadasının millet olarak tanınmasına bağlıdır.

İngiliz-Kanadalı burjuvazi, Kanada devletinin daha âdil bir temel üzerinde yeniden kurulmasına katlanmazsa, İngilizce konuşan Kanadalıların büyük çoğunluğu bu çözüm yolunu desteklemezse, Fransız-Kanadasının yürüttüğü milli hareket daha savaştı bir hal alır, ve Kanada ikiye bölünür. Bu ise, büyük bir başarısızlık olur.

Kanada devletinin ve halkının ikiye ayrılması, ancak Amerikalıların yararına olur. Amerikalılar bu karışık durumdan çok faydalananır. Bununla beraber, Amerikanın Kanada üzerindeki plânlarını engellemek için, Fransız-Kanadalılara milli isteklerinden vazgeçmelerini tavsiye etmek olanak dışıdır. Komünistlerin belirttiği gibi, iki Kanadanın yeni bir federal anlaşma ile bağlanması, Amerikan baskısına set çekmeyi kolaylaştırır. Kanadalı cemaatin zayıf düşmesi, Amerikan menfaatlerine ve emellerine hizmet eder. Oysa, iki halkın yeni bir federal yapı içinde birleşmesi, bütün Kanadanın, Amerikalılara karşı direnişini kuvvetlendirir.

Fransız-Kanadalıların, Kanada devletinin demokratik bir şekilde yeniden örgütlenmesi yolunda yürüttükleri savaş, temelde sosyal bir meseledir. Dünyanın bugünkü şartları içinde, ve Kanada gibi çok gelişmiş kapitalist bir ülkede, bu milli hareketi, burjuva hukuki bağları meselesi haline getirmek imkânsızdır. Barışın korunmasını büyük sermayenin kontrol altına alınmasını, bilimsel ve teknik devrimlerden yararlanılmasını, yeni bir ticaret politikasının uygulanmasını isteyen Kanada halkının, tekel aleyhtarı sosyal istekleri, Fransız-Kanadalıların milli özgürlük yolunda yürüttükleri savaşla birleşiyor.

Komünist Partisinin XXVIII. Kongresi, yürütülecek bir işçi sınıfı politikasıyla demokratik ve milli bir politikanın temel isteklerini üç maddelik programında birleştirmiştir: Barış ve silâhsızlanma. Yeni bir Anayasa. Tekellerin gücünü yoketme amacı güden yeni bir iktisadi politika...

«Emperyalizm devrinde, milli hareketler mutlaka anti-emperyalist bir karakter taşır, ve sosyalizme yol açan akıma katılır.» Bu Marksist-Leninist prensipin doğrulugunu demokratik ve milli Fransız-Kanada devriminin Kanada gibi emperyalist bir devletin içinde gelişmesi ispatlamış oluyor.

KAPİTALİST ÜLKELERDE İŞÇİ SINIFININ BİRLİĞİ MESELELERİ

Yunan işçi hareketinde birliğin kilit noktası sendikaların birliğidir

Ülkemiz, NATO emperyalistlerinin ekonomik, politik ve askerî plânlarında önemli bir yer tutuyor. Emperyalistler — özellikle Amerikan emperyalistleri — yerli büyük burjuvazi ile birleşerek, anti-faşist, anti-hitlerist savaşlar sırasında çok gelişen ve bugünedek ülkemizde köklü bir hareket olan halk hareketini yok etmek için ellerinden geleni yapıyorlar.

Başlıca amaçları, halkın güçlerini bölmek, işçi sınıfıyla bütün yurtsever kuvvetler arasında İkinci Dünya Harbi sıralarında Alman ve İtalyan faşizmine karşı savaşta doğan tek cephenin yeniden kurulmasına engel olmaktır. Bu amaçlarına varmak için, esas silâhları antikomünizm olan ideolojik saldırılardan tutun, açık teröre kadar her çareye başvuruyorlar.

Yunan Komünist Partisinin kanun dışı oluşu komünistlerin çalışmalarını zorlaştırıyor. Beşyüzden fazla vatansever mücahit onbeş yıldır hapislerde çürüyor. Gericilerin elindeki çok iyi örgütlenmiş yalan, rüşvet, şantaj ve geniş para imkânları da, birlik ve demokrasi yolunda yürütülen savaş güçleştiriyor.

Fakat bütün bu güçlüklerle rağmen, birçok çalışma imkânları da mevcuttur. Toplumumuzun başlıca çelişmesi — büyük burjuvazi ve yabancı emperyalistlerle, içine milli burjuvaziyi de alan diğer bütün sosyal sınıf ve gruplar arasındaki çelişme — çok keskin bir hale geldi. Güçler dengesinde sosyalizm yararına olan değişiklikler, Sovyetler Birliği ile diğer sosyalist ülkelerde sağlanan ekonomik, teknik ve bilimsel gelişmeler, ülkemizin işçi sınıfını şiddetle etkiledi. Sosyalist ülkelerin barış içinde yanyana yaşama politikasını uygulamalarının sonucu olarak politik gerginliğin azalması, ülkemizde demokratik hareketin gelişmesini kolaylaştırdı; çünkü gericileri iktidara getiren harp isterisi ve soğuk harp olmuştu.

Memleketimizde işçi hareketinin başlıca özelliği, politik bakımdan komünist partisinin ve solcu güçlerin işçi sınıfının çoğunluğu arasındaki etkileridir. Bu etki, geçen yıl yapılan seçimlerde görüldü. Şehirlerde, özellikle işçi bölgelerinde, seçmenlerin yarısı, bazı yerlerde % 70-i EDA⁽¹⁾ ya, yani Birleşik Solcu Demokratlar Partisi'ne oy verdi. Fakat memleketimizde sendika hareketi ve yönetimi reformist ve açık gerici unsurların büyük etkisi altında bulunmaktadır.

Yunan burjuvazisinin ve yabancı efendilerinin zayıf taraflarından biri şudur: Sosyal-demokrat tipte hiçbir parti Yunanistanda tutunamadı. Bu alanda teşebbüsler yapıldı. Bugün Sosyalist Enternasyonalin yardımı ve Alman sosyal-demokratlarının desteği ile böyle bir parti kurmak için çabalar sarfediliyor. Yunanistanda işçi sınıfının bir tek partisi var, o da Yunan Komünist Partisi'dir. İllegal olmasına rağmen, bu partinin işçi sınıfı üzerindeki ideolojik ve politik etkileri çok büyüktür. Komünistler, halkımızın legal demokratik partisi olan EDA'nın içinde, sosyalistlerle ve diğer demokratlarla işbirliği yapıyorlar. Öyle ki, politik teşkilât bakımından, ülkemizdeki işçi hareketinde birliğin varlığını rahatça söyleyebiliriz.

Sendika hareketinde ise durum bambaşkadır Yunan Genel İş Konfederasyonundan başka, Yunanistanda «Yeni Genel İş Konfederasyonu», Milletlerarası Hristyan Sendikalar Konfederasyonuna bağlı «Yunan İşçileri Konfederasyonu», ayrı bir teşekkül olarak çalışan ve yeni genel bir konfederasyon kurmak isteyen «Demokratik Teşkilâtlar Komitesi» var. Bütün bu teşkilâtlar, sağcı-reformistlerin yönetiminde bulunuyor. Saflarındaki ayrılıklar, Milletlerarası Hür Sendikalar Konfederasyonunun içindeki karşıt akımların sonucudur. Bu milli birliklerden başka, sanayi işletmelerinde, şehir ve vilâyet çapında kurulmuş işçi sendikaları da var.

Sendikacılık alanında son yıllardaki ilerlemeye rağmen, Yunan işçilerinin çoğu sendikasızdır.

Sendika hareketinde bu karışık durumun nedenleri şunlardır: Polis ve patronların terörü ve sendikaların işlerine karışmaları; reformist liderler tarafından gerçekleştirilen sınıfi uzlaşma politikasının önemli derecede işçi kitlelerinin sendikalardan soğuyup uzaklaşmasına yardım etmiş olması ve halen de etmesi; bu arada yönetimleri tamamen sağcı liderlerin elinde bulunan sendika sayısının az olması; 1946—49 silâhlı savaşın yenilgi ile sonuçlanması... Partimizin 1956 ya kadar yürüttüğü sekte politikası, reformistlerin işçi sınıfı üzerindeki etkilerini çok arttırdı. Nihayet, son yıllarda, köyden gelenlerle, şehir orta tabakalarının her gün artan miktarda proleterleşmesi sonucunda, işçi sınıfının yapısı çok değişti.

(1) (EDA) Birleşik Solcu Demokratlar Partisi.

Bu durum, kısmen alınan birçok tedbirlere rağmen, solcuların politik etkisi ile onların güçlerinin işletmelerde politik bakımdan nispeten az teşkilâtlı olmaları arasındaki büyük farkla açıklanabilir. Bu farkı kapatmak için sarfedilen çabalara rağmen, bugün hâlâ sendika üyesi olmıyan, sendikalarda çalışmıyan parti üyeleri ve sempatizanlar bulunuyor.

İşte bundan dolayıdır ki, memleketimizde, sendikalar arasında birlik meselesi ve sendikaların teşkilât birliği, işçi hareketinin birliği için birinci derecede önemlidir. Birlik, işçi sınıfının politik hayattaki rolünü arttırır, başarılı bir savaş yürütmesini sağlar.

Bu birliği engelliyen sebepler, hükümetle büyük burjuvazinin en basit demokratik haklara ve sendika haklarına saldırımları; sağcı sendika liderlerinin komünist düşmanlığı propagandası ve sınıfı uzlaşma politikasını hayata geçirmeleri, sendikaların demokratik çalışmalarının ve bağımsızlığının çiğnenmesidir.

Yunanistanda, polis teşkilâtının çok kuvvetli olduğunu unutmıyalım. Bu poliste, sendikalar ve sendika hareketleri ile uğraşan ayrı ayrı şubeler vardır. Polis, sendikaları kapattırır, en aktif sendika teşkilâtlarına (özellikle büyük işletmelerde) baskı yapar; grevlere karışır, sendikaları böler, liderlerinin bütün yaptıklarını izler, sendika birliğini engellemek için zorbalığa bile başvurur.

Komünizm düşmanlığını bir numaralı ideolojik silâh olarak kullanan reformist yöneticiler, sendikaların içinde son derece anti-demokratik bir rejim kurdular. «Birlik» perdesi arkasında, Yunan Sendikaları Genel Konfederasyonuna bağlı bütün sendikalar ve üyeler «sınıflar arasında işbirliği» teorisini (uzlaşma politikası) yürütmeğe zorlanıyorlar. Bütün sendika yöneticileri, bütün sendikalar, sınıflar arasında uzlaşma (işbirliği) prensiplerine, «hür ve demokratik sendikalizm»e bir «sadakat yemini» imzalamaya ve sınıf savaşı prensipine dayanan ve bu prensipi gerçekleştiren herhangi bir teşkilâta girmeyi reddetmeye mecbur tutuluyorlar. Bu şantaja boyun eğmiyen sendika yöneticileri sendikalardan atılıyor ve mahallî sendika birliklerine bile kabul edilmiyorlar.

Sendikalar Konfederasyonunun hükümetle ve büyük burjuvazi ile bağlarını belirten bir örnek verelim: XIII. Kongresi ile XIV. Kongresi arasındaki süre içinde Konfederasyonun masrafları 8 milyon 800 bin drahmiye yükselmiştir. Bu masrafları karşılayabilmek için, Konfederasyon, Çalışma Bakanlığından 7 milyon 400 bin drahmi; patronlardan (daha doğrusu işçilerden mecburi kesintiyle) 550 bin drahmi ve Milletlerarası Hür Sendikalar Konfederasyonu'ndan 200 bin drahmi almıştır. Üyelik aidatı tutarı ancak 450 bin drahmiye çıkıyordu. Böylelikle, Konfederasyon masraflarının % 95 i, Hazineden, ve işçi ücretlerinden kesilen paralarla kapatılmaktadır.

Bütün bunlar, memleketimizde, işçi sınıfı birliği ile sendikalar birliğinin, demokrasi uğrunda yürütülen savaşa ne kadar çok bağlı olduğunu gösteriyor. İşçi hareketini, tek cephede birleştirme temeli üzerinde örgütleme ve yönetme işi, sürekli ve sistemli çalışmalara bağlıdır. İşçilerin ve memurların ekonomik yararlarını korumak uğrunda yürüttükleri hergünkü savaşla sendikaları devletin ve patronların boyunduruğundan kurtarmak ve demokratlaştırmak için sarfedilecek çabalar, demokratik haklarla, sendika hakları yolunda yürütülen savaşla sıkı sıkıya bağlı olmalıdır. Aynı zamanda, anti-komünist propagandaya ve sınıflar arasında uzlaşma propagandasına karşı savaş da hızlandırmak gerekiyor.

•

Kitle hareketini örgütlemeye ve bu hareketi demokratik haklar uğrundaki savaşla bağlamaya çalışırken, iki yanlış görüşe rastladık. Birincisi, Yunanistanda sendika haklarıyla demokratik haklar çığnendikçe, Genel Sendika Konfederasyonu reformist yöneticilerin elinde kaldıkça, etkili bir kitle hareketi yaratmanın ve örgütlemenin imkânsız olduğu görüşüdür. İkincisi de, işçi hareketlerinde sadece ekonomik isteklerle yetinmek isteyen, böylelikle emekçilerin demokratik hakların elde edilmesi için yürüttükleri savaşla ekonomik istekler hareketini birleştirmenin faydalarını küçümseyen görüştür.

Tecrübeler, bu görüşlerin temelsizliğini göstermiştir. Son zamanlarda, kitle hareketleri, özellikle işçi sınıfı savaşları çok gelişmiştir.

1963 yılında grevlere katılan işçilerin ve memurların sayısı 1 milyona yaklaşmıştır. (1962 de sadece 450 bini buluyordu). Şunu da belirtmek gerektir ki, önceki seçim kampanyaları süresinde azalan grev hareketleri 1963 seçimlerinde hızlandı. 1963-ün ilk ayında, grevlere katılan 500 bin işçinin 300 bini Karamanlis hükümetinin devrilmesinden sonra grev yapmıştır (Temmuz—Eylül 1963).

Bu savaşın konkre sonuçları görüldü. İşçiler ve memurlar, ücretlerini, maaşlarını, tekaüdiyelerini arttırdılar; sendika haklarını, demokratik haklarını savundular. İşçi sınıfı hareketinin en önemli sonuçları, 1963 de sağcı hükümetin düşmesi, ve Kasım seçimlerinde gericilerin uğradığı yenilgi olmuştur.

Sermayenin sürekli şekilde belirli alanlarda ve belirli ellerde toplanması, emekçilerin gittikçe daha çok sömürülmesi, emekçilerin birliğini kuvvetlendirecek ve sağlamlaştıracak önemli etkilerdir. Sendikaların mahalli teşkilâtlarında bu akım gitgide kuvvetleniyor. Fakat reformist yöneticilerin, işçi sınıfını parçalama ve «sınıflar arasında uzlaşma» politikası, Sendikalar Konfederasyonundaki işçi merkezlerini, Konfederasyonun kontrolü altında bulunan sendika federasyonlarını ve bütün Konfederasyonu asıl ödevini yerine getire-

mez hale sokuyor. Bu ödev, kapitalist sınıfa karşı işçi sınıfını birleştirmektir.

Bu şartlar içinde, gerek işçiler, gerekse mahalli sendika teşkilât-ları, sendika merkezlerine bağlı kalarak, üst kademe yöneticelerinin çeşitli ayırma ve dondurma çabalarına karşı savaş yürüterek hareketleri koordine etmeğe çalışıyorlar. Çeşitli üretim kollarında, işçilerin menfaatlerinin ortak olduğu çeşitli iş kolları arasında, şehirlerde, mahalli işçi teşkilât-ları arasında, koordinasyon komiteleri kuruyorlar. Örneğin: Atina, Pire ve Elevsin yapı işçileri koordinasyon komitesi ile diğer şehirlerdeki (Volos, Patrai, Selânik v. s.) yapı işçileri sendikaları arasında sıkı bir işbirliği vardır.

Sosyal sigorta aidatını arttırma yoluna gitmeden, ihtiyarlık sigortasındaki süreyi beş yıl kısaltmak için yürütülen savaşta, iş şart-larının en ağır ve sağlığa zararlı olduğu sanayi kollarında geniş bir örgütlenme cephesi kuruldu. Şehir otobüs işçileri bir koordinasyon komitesi kurdular. Bütün taşıt işçilerinin sendika hareketlerini birleştirmek fikri her gün daha çok taraftar kazanıyor. Daha yüksek ücret sağlamak için, ve Karamanlis hükümetinin işçiler aleyhinde çıkarmak istediği kanunlara karşı yürütülen savaş, Atinada, Patrai'daki mahalli sendika teşkilât-ları arasında işbirliğinin kurulmasına yol açtı. Bu işbirliğinin sonucu olarak «115'ler Hareketi Koordinasyon Komitesi» kuruldu. Demokratik güçlerin 1963 seçimlerindeki büyük zaferinden sonra, 108 mahalli sendika teşkilâtı bu harekete katıldı. Üç şehirdeki işçilerin ve memurların yarısını toplıyan bu hareket, sendika hareketinin büyük bir başarısıdır.

Yunanistanın Ortak Pazara girmesi, sendikaların karşısına yeni meseleler çıkarttı. Batı Avrupa ülkelerinde tekalcilerin ekonomik, politik, sosyal baskılarına karşı koyabilmek için, Ortak Pazar ülkelerindeki sendikalar arasında işbirliğinin ve ortak bir asgari program hazırlamanın lüzumunu işçilerimiz anlamağa başladılar. Yunanistan işçi hareketi için ilk ödev, başka ülkelerdeki sendikalarla işbirliği yaparak, Federal Almanya ve Belçikada çalışan Yunanlı işçilere karşı uygulanan ayırım politikasına son verdirme-dir.

★

Yukarıda saydığımız meseleler, birliği sağlayacak savaşta, Yunanistan işçi sınıfının önünde duran özel sorunlar, güçlüklerdir. On yıl ikidarda kalmış aşırı gerici bir hükümetin devrilmesiyle, ülkemizdeki durum süratle değişmektedir. Bugün Yunanistandaki durumun özelliği dengesizliktir. Fakat durum ne olursa olsun, işçi sınıfının birliği ve demokratik güçlerin kaynaşması, barışın ve milli bağımsızlığın savunulması, demokrasinin kurulması ve gelişmesi, sosyalizm yolunda ilerlemenin ilk ve temel şartlarıdır.

N. KALUDİS

Almanlar arasında açık konuşma

(Alman Demokratik Cumhuriyetinden mektup)

Geçen yılın sonlarına doğru, Batı Almayada çıkan «Stern» burjuva haftalık dergisi, Alman Birleşik Sosyalist Partisi Merkez Komitesi Birinci Sekreteri ve Demokratik Alman Cumhuriyetinin Devlet Başkanı Walter Ulbricht'in bir mülâkatını yayınladı.

Bu mülâkatta, Almanyanın birliği meselesine bulunacak çözüm yolları konusunda, çeşitli görüşlerin karşılaştırılması fikri ortaya atılıyordu. Bu mülâkatında Walter Ulbricht, Almanyanın bölünmesine son vermek yolunda ilk adımların atılabilmesi için, Federal Almanya hükümetini biraz iyiniyet göstermeğe davet ediyordu. İki Alman devleti arasında, akıl, iyiniyet, objektiflik temeline dayanan münasebetlerin kurulmasını isteyen Ulbricht şöyle diyordu: «*Bir-birinden temelde farklı iki sosyal sistemin birleşmesi imkân dışıdır. Bunu iki taraf iyi anlamalıdır. Demek oluyor ki, evvelâ normal münasebetler kurarak gerginliği azaltmak, silâhsızlanma yoluyla Almanyada barışı gerçekleştirmek gerektir.*»

Kamu oyunun büyük bir ilgiyle karşıladığı bu teklif, çeşitli yorumlara yol açtı. Son günlerde Doğu-Berline gelen bir Batı-Alman gazetecisi, DAC temsilcileriyle yaptığı bir tartışmada şunları söyledi: «Şu son onbeş yıl zarfında, sizler-yani Doğu Almanyalıları, Batı Almanyaya 150 teklifte bulundunuz. Ama Almanya hâlâ ikiye bölünmüştür. Batı Almanyada iktidarda bulunanlar hâlâ eski unsurlardır. DAC'nin yeniden teşebbüse geçip, Almanlar arasında açık bir konuşma teklif etmesinin ne faydası olabilir?»

Almanyanın dışında da rastlanan bu görüş doğru mudur? Kanaatimize göre, bütün dünyada olduğu gibi, Almanyada da bugünkü durum, iki üç yıl evvelki durumdan çok farklıdır. Demek oluyor ki, DAC'nin bu yeni teşebbüsü, sadece bundan evvelki 150 teklife ilâve edilen bir teklif değildir. Yeni bir dönemin başlangıcıdır.

1964 Mayısında, Walter Ulbricht bu konuda şunları yazıyordu: «Harp sonrası devrenin sonuna yaklaştığımız açıktır. Tarihsel bir dönüm noktasına gelmekteyiz.» Gerçekten, İkinci Dünya Harbinden sonra ortaya çıkan durum oldukça durulmuştur. Kitleler gerginliğin azaltılmasını her gün daha büyük bir istekle arzulamaktadır. Bütün dünya halkları barış içinde yanyana yaşamayı, termonükleer harp tehlikesini ortadan kaldıracak çözüm yolları bulunmasını isti-

yorlar. Atom denemelerini kısmen yasaklayan Moskova Anlaşmaları, milletlerarası münasebetler alanında kabul edilen ve dünya barışını sağlama amacını güden tedbirler bu istekleri dile getirmiştir.

Biz komünistler, milletlerarası alanda gerginliği azaltan bu olumlu teşebbüslerin, komünist ve işçi partilerinin 1957 ve 1960 Moskova toplantılarında kabul edilen tarihsel dokümanlarda çizilen doğru politika hattının sonucu olduğunu görmekte iftihar ederiz.

Özellikle bugün Almanya'da, yani sosyal rejimleri ayrı olan iki devletin yaşadığı eski tek devletin topraklarında; Berlinde, yani sosyalizmle emperyalizmin karşı karşıya bulunduğu şehirde barış içinde yanyana yaşama politikasının, barışı teminat altına alarak sosyalizmin kuruluşunu sağlayan, sosyalizmin çekici gücünü arttıran, emperyalizmin entrika imkânlarını sınırlandıran tek realist politika olduğu daha iyi anlaşılmaktadır.

İki Alman devleti arasında yürütülecek açık, gerçek, yararlı bir konuşma fikri, DAC'nin iki devlet arasındaki münasebetleri daha olumlu bir yola sokmak amacını güden konkre teşebbüsleri, teklifleri Alman kamu oyunu şiddetle ilgilendirdi.

Yıllar boyunca, Adenauer hükümeti, DAC'nin bütün tekliflerini duymazlıktan geldi, gülünç göstermeğe çalıştı. Ama bu tekliflerin karşısında, Batı Alman halkında, değerleri yeniden gözden geçirme sürecinin meydana gelmesini engelliyemedi. Bugün Batı Almanya'da, sağduyu ve iyiniyet temeli üzerinde kurulacak yeni bir politikanın yürütülmesini, ve iki Alman devleti arasındaki münasebetlerin normal bir hale getirilmesini isteyenlerin, soğuk harbe karşı cephe alanların sayısı gittikçe çoğalmaktadır.

Bugün artık Adenauer politikası iflâs etmiştir. Sosyalist DAC'ini «yutmak» umutları boşa çıkmıştır. Batı Almanyanın büyük burjuvazisini temsil eden «*Die Welt*» gazetesinin bir başmakalesinde şu soru sorulmaktadır: «Bizde bir kaynaşma başlamış mıdır?»

Gerçekte, Federal Almanya'da bir kaynaşma başlamıştır. Bugün, Federal Almanya'da, politik tartışmaların başlıca konusu, Demokratik Alman Cumhuriyetinin, Almanlar arasında karşılıklı anlayışı sağlamak amacıyla ileri sürdüğü tekliflerdir. Buna ne hükümetin aldığı tedbirler, ne de polis baskısı engel olabilir. DAC'nin ileri sürdüğü teklifler, iki Almanya'da da, milyonlarca insan için hayati bir önem taşıyan sorunlarla ilgilidir. Batı Almanyanın emperyalist hükümetinin bu teklifleri duymazlıktan gelmesi günden güne güçleşmektedir. Bu teklifler, FAC'de, intikam isteyenlerle militarisleri müşkül bir duruma düşürmüştür.

Geçen yılın sonlarına doğru, hükümetimiz Batı Berlin Senatosuna, Batı Berlinlilerin Noel ve Yılbaşı münasebetiyle, Doğu Almanya'da yaşayan akrabalarını ziyaret edebilmelerini sağlayacak bir anlaşma

teklif etti. Bonn hükümetinin muhalefetine rağmen, konuşmalar bir anlaşma ile sonuçlandı: 1.200.000 Batı Berlinli, DAC başkenti Berlini ziyaret etti.

1964 Ocagında, Walter Ulbricht önemli birkaç teklifte bulundu: İki Alman devleti arasında bir saldırmazlık anlaşmasının imzalanması (3 Ocak 1964); atom silâhlarından karşılıklı vazgeçme (6 Ocak 1964). (Devlet Başkanımız, Federal Almanya Başbakanı Erhard'a Mayıs ayında gönderdiği mesajda bu son teklifini tekrarlamıştır.)

Batı Almanyada halk oyu, Walter Ulbricht'in 25 Nisanda yaptığı teklifi de — gazete değışdokuşu teklifi — büyük bir ilgiyle karşıladı. Oysa, Federal Almanyadaki basın özörlüğünü göklere çıkaran Bonn hükümeti, Federal Almanya vatandaşlarına, sosyalist Almanyanın gazetelerini okuma hakkını bugüne kadar tanımamıştır.

Konkre, olumlu tekliflerde bulunan sadece Demokrat Alman hükümetinin Başkanı değildir; ölkemizin kitle örgütleri de birçok teklifte bulunmuştur. Örneğın, DAC Sendikalar Konfederasyonu Başkanı Warnke, 4 Haziran tarihinde, Batı Almanya Sendikalar Konfederasyonu Başkanı Rosenberg'e, karşılıklı delegasyonlar göndermeyi, ve sendika gazetelerini mübadele etmeyi teklif etmiştir. Lâypzig'te 1964 ilkbaharında toplanan Alman İşçiler Konferansına 1000 Batılı delege katıldı. Bu delegeler, Demokratik Almanya işçileriyle, FAC ve DAC işçi teşkilâtları arasında bir anlaşma sağlama ve atom silâhlarına karşı ortak bir savaş yürütme konularını görüştüler, ve: «Karşılıklı anlaşma yolunu biz işçiler açmalıyız» kararına vardılar.

Mayıs ayında Doğı-Berlinde iki Alman gençliğini bir araya getiren büyük bir toplantı yapıldı. Demokratik Almanyadan ve Federal Almanyadan gelmiş gençlerin katıldıkları yüzlerce tartışmanın mihverini Walter Ulbricht'in ileri sürdüğü teklifler teşkil ediyordu: İki Alman devletinin genç delegelerini bir araya getirecek bir komisyonun kurulması; çağımızın ihtiyaçlarını karşılayacak ve gençlerin hak ve menfaatlerini koruyacak kanunların Federal Almanyada da kabul edilmesi; çok-taraflı nükleer güçten vazgeçerek silâhlanma yarışının durdurulması, gençliğe harbsiz bir gelecek sağlayabilecek tedbirlerin alınması vb. . . .

Haziranın son günlerinde toplanan Alman Kadınları Konferansında da, iki devletin delegelerini bir araya getirecek ortak komisyonların kurulması teklif edildi. Özellikle, iki devletin ve Batı Berlin parlâmentolarındaki kadın milletvekillerini toplayacak bir komisyonun kurulması teklifi büyük önem taşımaktadır. Bu komisyonun ödevi, kadının sosyal ve siyasi durumunu incelemek; bu konuda çeşitli görüşleri toplamak ve karşılaştırmak; DAC, FAC hükümetlerine ve Batı-Berlin Senatosuna konkrete tekliflerde bulunmak olacaktır.

Bundan iki üç yıl önce, milli meseleye çözüm yolları bulmak üzere Almanlar arasında tertiplenen olumlu konuşmalar istisnai olaylardı. Ama bugün, bu konuşmalar yığinsal bir nitelik kazanmıştır. Batı Almanya halkının geniş tabakalarında, yeni, ilginç bir istek belirmiştir: Alman topraklarında kurulmuş ilk sosyalist devleti görmek, yakından tanımak isteği. 1963 yılında, Batı Almanyadan Doğu Almanyaya ziyarete gelenlerin sayısı her ay 100.000-den fazladır. Bonn hükümetinin bütün propagandalarına rağmen, Batı Almanya'da emekçi yığınları, Demokratik Alman Cumhuriyeti konusunda gerçekleri görebilmekte, anlıyabilmektedir.

Federal Almanyada, Almanya meselesinde Bonn hükümetinin yürüttüğü politikayı yeniden gözden geçirmesini açıkça istiyen tanınmış siyaset adamlarının, kamu oyunu temsil eden şahsiyetlerin sayısı gittikçe artıyor. Örneğin, koalisyon hükümetindeki partilerden biri olan Hür Demokrat Partisi milletvekillerinden Dr. Achenbach, DAC hükümetiyle görüşmelere taraftar olduğunu açıklamıştır. Bundestag milletvekillerinden Dr. Kohut, hükümetin DAC'ye karşı yeni bir tutum takınmasını birkaç kere istemiştir. Hamburg Belediye Başkanı, DAC Sosyalist Gençlik Birliğinin bir delegasyonunu kabul etti. Marburg üniversitesi, siyasi bir konferans vermek üzere bir profesörümüzü davet etti. Batı Almanya sendikalarının resmi gazetesinde, «Yeni bir politika gerekmektedir» başlığını taşıyan ve iki Alman devleti arasında normal münasebetlerin kurulmasını isteyen bir makale yayınlandı.

Batı Almanyadaki gerici güçler, barış içinde yanyana yaşama prensibinin yayılmasını son bir gayretle engellemeğe çabalyor. İntikamcı gayretlerini gerçekleştirmek umuduyla, Polonya ve Çekoslovakya topraklarının ilhakını istiyor, Batı-Berlinde siyasi provokasyonlarda bulunuyor, DAC-ini tanımama prensipine dört elle sarılıyorlar. Dulles'in soğuk harp politikasına dönmeleri için Amerikan müttefiklerine âdeta yalvarıyorlar. Erhard'ın New-York'ta dediği gibi, «gerginliği azaltmayı amaç tutan her teşebbüse karşı dikkatli davranma» larını istiyorlar. İntikamdan başka bir şey düşünemiyen bu unsurlar, Avrupada harp sonrası devresini «harp öncesi»ne çevirmeye çabalyor, böylece milyonlarca insanın — özellikle Federal Almanya halkının — hayatını tehlikeye atıyorlar.

Ama, kanaatimizce, Almanyanın geleceği, emekçi halkın, Alman milletinin bütün ilerici unsurlarının elindedir. Hiç şüphe yok ki, Almanyada köklü bir değişikliğin gerçekleşmesi, birçok gayretin sarfedilmesine bağlıdır. Bizim teşebbüsümüzle Almanlar arasında açılmış bulunan olumlu ve yararlı konuşmalar, DAC'de sosyalizmin kuruluşunda elde edilen ve edilecek başarılar bu değişikliği hızlandıracaktır.

H. ŞTADLER

Karl Marks'ın evi

Andrew Rothstein

Karl Marks'ın evi, Londrada, Clerkenwell Green'de bulunuyor. Bu evin mevkii, mahallenin devrimci gelenekleri ve binanın şanlı tarihi ile sıkı sıkıya bağlıdır.

Milletlerarası İşçiler Cemiyetine giren İngiliz işçilerinin politik görüşlerini genişletmek amacıyla, Marks'la Engels'in İngilterede teşvik ettikleri ilk savaşlardan biri, genel seçim hakkı uğrunda yürütülen mücadele olmuştur. Gerçekten, bu savaşa konkre bir ihtiyaç vardı. İki büyük önder, İngiliz sendikalarının ancak böyle bir savaşta, geniş işçi yığınlarını politik savaşlar uğrunda saflarında toplayabileceğini anlamışlardı.

Seçim reformunu gerçekleştirmek üzere, sendikalistlerle (Tredün-yönlar) burjuva radikallerin 1850 yıllarının sonuna doğru giriştikleri büyük hareket, 1862—63 yıllarında bir dönüm noktasına gelmişti. Londra Sendikaları Konseyi yöneticilerinin teşebbüsüyle, «Bütün yaşlı erkeklere seçim hakları gerçekleştirme birliği» kurulmuştu. 1865'te, bu Birlik, Enternasyonalin teşebbüsüyle kurulan «Reformu Gerçekleştirme Cemiyeti» ile birleşti. Genel Konsey, Cemiyetin İcra Komitesindeki yerlerin yarısına işçi sınıfının temsilcilerini getirtti: Odger (kunduracı) Howell (duvarcı); Kremer (marangoz); Eccarius (terzi); Leno (basımevi işçisi); Nieass (sıvacı) .. Marks ve Engels'in birçok mektubu, makalesi, çeşitli dokümanları, Genel Konseyin tutanakları, binlerce işçinin katıldığı bu kampanyanın İngilterede uyandırdığı büyük yankıları dile getiriyor. Marks, Kügelmann'a yazdığı bir mektupta (9 Ekim 1866), bu hareket için «artık muazzam, karşı gelinmez ölçülere vardı» diyor. Bu dokümanlar aynı zamanda sert bir çatışmanın geliştiğini gösteriyor: Genel oy hakkını isteyen işçi sınıfını destekliyenlerle, Liberallerin lideri Gladstone'un teklif ettiği ve mülkiyet esasına dayanan seçim kanunu projesini savunan liberal yöneticiler arasındaki çatışma. Nihayet, 1867'de Muhafazakâr lider Disraeli'nin teklifi üzerine Parlâmentoda kabul edilen Reform Kanunu, Gladstone'un çok az değişikliğe uğramış projesidir.

Bu kampanya sürdüğü müddetçe, dokümanlarda en çok rastlanan isim Clerkenwell'dir. Clerkenwell, Londranın göbeğinde bulunan eski bir işçi mahallesidir. Bu da tesadüf değildir: İlk fabrikaların kurul-

duğu günden beri, Clerkenwell fakir sınıfın siyasi kaynaşmalarına sahne olmuştur. Londralı büyük ıslahatçı Wilkes lehine Clerkenwell'de 1768 yılında bir ayaklanma olmuştu. 1780'de, halk yine Clerkenwell'deki meşhur Bridewell hapisanesini işgal etmiş, mahpusları serbest bırakmıştı. Yine Clerkenwell'de, halk «İngiliz Jakobenleri» diye anılan ve sorguya çekilmek üzere Clerkenwell Green mahkemesine getirilen Thomas Hardy, Horne Tooke, ve John Thewall'ın lehine nümayişte bulunmuştu.

Clerkenwell'de, seçim reformu lehine büyük toplantılar düzenlendi: Demokrat gazeteci William Cobbet'in de söz aldığı 1826 mitingi bunların en meşhurdur. 1842'de Lancashire grevleri zamanında, Clerkenwell, Peel hükümetince nümayişlerin yasaklandığı mahallelerden biri olmuştu. 1848'de Clerkenwell'de tertiplenen büyük mitinglerde söz alan Chartistler (reform taraftarları) arasında, Feargus O'Connor'la Ernest Jones da bulunuyordu. Birçok Chartist Clerkenwell mahkemesinde yargılandı. Dokumacı Thomas Mottershead, koltukçu Benjamin Lucraft, George Howell gibi Enternasyonalin ünlü önderleri ve reform hareketinin ilk yöneticileri, Clerkenwell mahallesinde tanınan ve sevilen kişilerdi.

1886 Nisanında «Reformu Gerçekleştirme Cemiyeti» yöneticileri, Gladstone'un teklif ettiği «ıslah edilmiş» ve mülkiyet esasına dayanan seçim sistemini savunmağa başlayınca, bu yöneticileri destekliyen tek şube, Clerkenwell şubesi olmuştur. Ama üç ay sonra, işçilerin hiddetini dile getiren Clerkenwell şubesinin teşebbüsü üzerine Lucraft'ın başkanlığında toplanan ve genel oy hakkını istiyen 20.000 kişilik bir miting Trafalgar Meydanında toplandı. Ertesi hafta (2 Temmuz), Clerkenwell şubesi, yine Trafalgar Meydanında toplanan büyük bir mitingin düzenlenmesine katıldı. Bu mitingte söz alanlar arasında I. Enternasyonalin Genel Konsey üyesi, Clerkenwell'de sevilen simalardan John Osborne bulunuyordu. Bu toplantıdan sonra, Marks, Engels'e yazdığı 7 Temmuz tarihli mektupta «Bu mitingler, yalnız ve yalnız *Enternasyonalin* eseridir» diyordu. 20 Mart 1869 tarihinde, yine Engels'e yazdığı bir mektupta, Marks şöyle diyordu: «Ernest Jones'u anmak üzere, yakında bir nümayiş düzenlenecek. Bu nümayiş sabık «Reformu Gerçekleştirme Cemiyeti» nin Clerkenwell şubesinin teşebbüsüyle yapılacak. Yöneticileri Weston, Lucraft v. s bizim Genel Konsey üyelerindendir.»

1867'de, «Reformu Gerçekleştirme Cemiyeti»nin düzenlediği ve 25 yıl önceki Chartist hareketinin en şiddetli devresini hatırlatan geniş işçi nümayişleri karşısında, Disraeli hükümeti ikinci Seçim Reformu Kanununu kabul etti. Bu kanun, erkek seçmenlerin üçte ikisine oy hakkı tanımıyordu. Bu kadar çaba sarfeden işçi yığınları, yine siyasi partiler tarafından aldatılmışlardı. Seçim Reformunu Gerçekleştirme Cemiyeti'nin liberal sendikacı yöneticilerinin bu

kanunu kabul etmeleri, işçi yığınlarını çok kızdırdı. En faal unsurlar Cemiyetten ayrıldı; liberaller de ilgilerini kesince, Cemiyet 1869 yılının başında lağvedildi.

Cemiyetin eski Holborn şubesi, hemen bağımsız bir teşkilât kurdu: «Londra Vatanseverler Cemiyeti». Amacı, seçim hakkını gerçekleştirme kampanyasını devam ettirmektir. Bu yeni teşkilât, Clerkenwell'de St-John sokağında, bir meyhanede toplanıyordu. (Holborn ile Clerkenwell komşu mahallelerdir). Eski Clerkenwell şubesinin birçok üyesi bu yeni teşkilâta katıldı. John Stuart Mill gibi birçok burjuva reform taraftarları bu teşkilâtın faaliyetini destekliyordu. Toplantı haberleri, ateist ve cumhuriyetçi Charles Branslaugh'un gazetesini olan «*National Reformer*» de yayınlanıyordu. Ama bu teşkilâtın izlediği siyasi hat «normal» bir burjuva hattı olmaktan uzaktı. 1871'de, teşkilât, Paris Komünü lehine Clerkenwell Green'de düzenlenen büyük nümayişlere katıldı. Devrimin sembolü olan Frijya başlığı ile süslenmiş kızıl bayrakların altında Weston gibi cumhuriyet taraftarları söz aldılar. (*Daily News* gazetesi, 10 ve 17 Nisan 1871.)

Paris Komünü yenilgiye uğradıktan sonra, «Londra Vatanseverler Cemiyeti», İngiltereye iltica etmiş Komüncü'lere yapılan kötü muameleyi protesto amacıyla Clerkenwell'de düzenlenen birçok mitinge katıldı. (*Daily News* gazetesi, 31 Mayıs, 12 ve 19 Haziran 1871). Burjuva gazetelerinin Komün'e karşı yaptığı hayâsız saldırılarda, Clerkenwell'i de suçlamaları bundandır. 17 Nisan 1871 tarihli *Morning Post* gazetesi şöyle yazıyordu: «Bütün büyük şehirler gibi, bizim de Belleville'imiz var. Bizimki Clerkenwell'dir.» Yine 17 Nisan tarihli *Daily Telegraph* gazetesi, aynı konuyu ele alıyor, «Clerkenwell Green'de barikatlar kurma ve Belleville'i taklide kalkışma» ihtimaline karşı, İngilterede Paris Komününe karşı sempati duyanları ürkütmeğe çalışıyordu. Büyük iş adamlarının gazetesi *City Press* ise, 2 Eylül 1871'de, Clerkenwell'den «cumhuriyet taraftarlarının, devrimcilerin, ve kilisemizin müfrit düşmanlarının genel karargâhı» diye bahsediyordu. (Her halde, gazeteci «ateizm» kelimesini ağzına alamamıştı.)

«Londra Vatanseverler Klübü» adını alan Cemiyet, «yargıçların keyfi muamelesinden ve baskı gören meyhanecilerin derdinden kurtulmak için» (bu gerekçe Klübe 20 İng. lirası bağış gönderen Stuart Mill'indi) 1872 Temmuzunda Clerkenwell Green'in 37 numaralı binasını kiraladı. Cemiyet, böylece, ilerici işçi sınıfının faaliyet merkezlerinin birine yerleşmiş oluyordu. Genel Konseyin eski radikal üyelerinin çoğu Klübe girdi. «Reynolds» haftalık demokrat dergisinin sahibi Reynolds, radikal Sir Charles Dilke, Thomas Paine'in hayatını yazan Moncure D. Conway, ve diğer birçok burjuva reform taraftarları, Klübü daima desteklemişlerdir.

O devirde İngilterede sosyalist hareketi daha başlamadığı için, siyasi faaliyette bulunmak isteyen işçiler, bu gibi klüplere — yani solcu liberal klüplere — üye oluyorlardı. Klüpler, genellikle (ve özellikle Clerkenwell Klübü), Mottershead ve Odger gibi oportünist, kariyerist sendika yöneticilerinin etkisi altında bulunuyordu. Ama, İngiliz işçi sınıfının tarihinde çok kere görüldüğü gibi, bu teşkilâtlardaki taban unsurları, daha savaştı bir politikanın uygulanmasını kabul ettirecek güçteydiler. Londra Vatanseverler Klübü, böylece, yirmi yıl boyunca, en ileri demokratik fikirleri dile getirdi.

Örneğin, 1872 Nisanında, Klübe kadın öyeler kabul edildi; aynı yılın Mayısında, Klüp, kadınlara oy hakkı verilmesine taraftar olduğunu açıkladı; 1872 güzünde, İrlandanın bağımsızlığını savunan Fenian'ların hapse atılmalarını protesto etti; Paris Komününü anma törenlerinin hepsine katıldı; toprağı devletleştirme prensipini kabul etti; Northampton seçim bölgesinde üstüste seçildiği halde Parlâmentodan çıkarılan Brandlaugh'u savunmak üzere bir miting düzenledi; liberal hükümetin kararıyle İngilizlerin 1882'de Mısır, 1885'de Sudana saldırmasını protesto etti. 1892 Ağustosunda, Klüp, Dada-bayi Naoroci'nin seçilmesinde önemli rol oynadı. Naoroci, Avam Kamarasına giren ilk Hintlidir. Kendisi, Hindistan Milli Kongresini «kuran», ve yoldaş R. Palure-Dutt'un dediği gibi: «O devirde Hindistan cemiyetinin en ilerici gücünü» temsil eden milli burjuvazinin önderlerinden biriydi.

Bütün bu faaliyetler, işçi sınıfının Liberal Partisiyle olan bağlarını daha da kuvvetlendiriyordu; ama yine de, sosyalist ve sendikalist harekete yol açıyordu. Lavrov'a yazdığı bir mektupta (23 Ocak 1882), Marks, «Londrada, daha ziyade İngiliz ve İrlandalı işçileri tophyan, Büyük Liberal Partisi'ne ve *resmi* sendikacılara karşı faaliyet yürüten radikal klüplerin kurulmasındaki büyük anlamı» belirtiyordu. Londra Vatanseverler Klübü, Hyndman'ın teşebbüsüyle 1881'de «Demokratik Federasyon» halinde birleşen örgütlerden biridir. Klübün yöneticilerinden H. A. Fuller, 1882'de Federasyonun İcra Komitesine seçildi. Ertesi yıl, Federasyonun sosyalist bir program kabul etmesi üzerine, radikal klüplerin çoğu gibi, Londra Vatanseverler Klübü de Federasyondan çekildi. Ama bütün ilerici dâvalarda, yeni kurulan Sosyal-Demokrat Federasyonla işbirliğine devam etti.

1892 Ekiminde, Klüp, Clerkenwell Green'deki binadan ayrıldı. Binaya 1893 Haziranında, Sosyal-Demokrat Federasyon öyelerinin 1891'de kurduğu «Twentieth Century Press» adlı basım ve yayın cemiyeti yerleşti. Haftalık «Justice» dergisini; aylık «Social-Demokrat» dergisini ve 1906'dan 1914'e kadar «Socialist Annual» yıllıkını yayınlayan bu Cemiyet, Leninin 1913'te Harry Quelch'in ölümü münasebetiyle yazdığı gibi, «bazan sekter olmakla beraber... yıllar

boyunca Marksist düşünceye uygun sistemli bir propaganda yürütmüş olan» İngiliz sosyal-demokratlarının fikirlerini yayıyordu.

Marks'ın *Felsefenin Sefaleti* (çeviren Quelch); Plehanov'un *Anarşizm ve Sosyalizm* (çeviren Eleanor Marx); Kautski'nin *Erfurt Programı*'nı (çeviren Florence Baldwin) İngilizceye çeviren ve basan bu Cemiyettir. Bu eserlerden başka, İngiliz sosyal-demokratlarının, Marksizmi halka anlatmak amacıyla kaleme aldığı kıymetli kıymetsiz bir yığın broşür de yayınladı. *Justice* ve *Social-Demokrat* dergilerinin müdürü Harry Quelch, cemiyetin idare müdürlüğünü de yapıyordu. Quelch büyük bir devrimciydi. Glascow Sendikalar Kongresindeki (Eylül 1892) davranışı Engelsin büyük takdirini kazanmıştı. Engels'in Quelch'e yazdığı son mektuplarından birinde (2 Nisan 1895) şu cümleyi okuyoruz: «...hareketin İngiltere ve diğer ülkelerdeki gelişmesini ve bugünkü durumunu, sizinle, özel olarak, dostça görüşmek isterim.»

Alman polisinin kontrol ve baskısı karşısında, *İskra* dergisinin yazı komitesi, önceleri Lâypzig'te ve Münih'te basılan bu dergiyi Londrada basmağa karar verince, Quelch'le anlaştı. 22—38-inci nüshaları (1902—1903) böylece Twentieth Century Press Matbaasında basıldı. Lenin tashihlerini Quelch'in ufacık «Redaksiyon» odasında yapardı. O devirde matbaada müretiplik yapan Quelch'in oğlu Tom, 1920'de Moskovaya, Enternasyonalin 2-nci Kongresine gittiği zaman, Lenin'in şu sorusu ile karşılaşmıştı: «Clerkenwell'de işler nasıl gidiyor?»

1916'da işler kötü gitmişti: O yıl, Easter'de toplanan İngiliz Sosyalist Partisi kongresinde (bu parti, Sosyal-Demokrat Federasyonunun yerini almıştı), çoğunluk, Hyndmann'ın başkanlığında bulunan şoven «eskiler»le bütün ilgisini kesmişti. Kanunen şovenlerin malı olan yayın şirketiyle *Justice* dergisi, partiden ayrılan azınlığın elinde kalmıştı. Böylece, Clerkenwell Green'deki bina ile Marksistlerin ve I. Enternasyonalin bağları bir müddet için kesilmişti. Yayın şirketi binadan ancak 1922 yılında ayrıldı.

Ama Marks'ın ölümünün 50-nci yıldönümü (Mart 1933) bu eski bağlara yeni bir şekil verdi. Nazilerin, meydanlarda, sokaklarda, Marksist kitapları ateşe verdikleri yıllardı. Hitlercilerin bu vahşetine karşı, İşçi Partisinin, Komünist Partisinin ve İngiliz sendikalarının katıldığı bir konferansta, işçi sınıfı için sosyal bilimlere mahsus bir kütüphanenin kurulmasına karar verildi. Para toplamak üzere geniş bir kampanya yürütüldü. İnşaat İşçileri Birleşik Sendikasında ilmi inceleme işlerinde çalışan Tom Quelch, kurulacak kütüphanenin, Clerkenwell Green'deki eski binaya yerleşmesini teklif etti; maddi ve tarihsel bakımdan, bundan daha uygun bir binanın bulunamayacağını söyledi. Karl Marks Kütüphanesi böylece kuruldu. Bugün bina «Marx House» (Marks'ın evi) adıyla anılır.

İkinci Dünya Harbinden önce, Kütüphaneye «İşçiler için okul ve eğitim merkezi» adı veriliyordu. Tanınmış Marksistler akşamları burada ders veriyordu. 30 Ekim 1933'de başlayan kurslarda, siyasal bilgiler, devlet teorisi, işçi sınıfı hareketi tarihi, Rus devrimi, ve sömürgelerde yürütülen sınıf savaşları okutuluyordu. Sonraları, bu konulardan başka, Marksist felsefe ve sosyalizmin tarihi dersleri de verildi. Pazar sabahları ve akşamları, günün sorunlarıyla ilgili konferanslar da veriliyordu. Bu kursların özetleri basılıyordu. Politik-ekonomi, sosyal bilgiler, Marksizme giriş gibi konular için, mektupla verilen dersler de düzenlenmişti.

Bugün ise, Kütüphanenin asıl ödevi, kitap kiralamak, araştırma çalışmaları, Paris Komünü, Oktobr Devriminin 40-ncı yıldönümü, Robert Owon'un, Thomas Paine'in hayatı ve eserleri ile ilgili sergiler gibi önemli sergiler düzenlemektir. Bununla beraber, her yıl, güzün ve kışın, kapitalizmin politik-ekonomisi, sosyalizmin politik-ekonomisi, diyalektik materyalizm ve ahlâk, Afrika, Asya, ve Lâtin Amerikada milli kurtuluş hareketleri, Marksizm ve sanat gibi konuları inceliyen kurslar düzenlenmektedir. Kütüphanenin kurulduğu yıldan bu yana, her yıl, 14 Martta, Karl Marks'ın Highgate'deki mezarında bir tören yapılıyor, nutuklar söyleniyor, çelenkler konuluyor. Âbidenin bakımı ve sorumluluğu, Komünist Partisi ile Marks Kütüphanesine aittir. Yine aynı günlerde, Marks'ı anmak üzere bir konferans düzenleniyor. Kütüphanede çalışanlar hiçbir ücret almıyorlar.

Kütüphanenin en önemli işi ve rolü, Marksist bir temel üzerinde sosyal bilimler öğretimini sağlamaktır. Tahsil etmek, kitap okumak isteyen, çeşitli politik eğilimli bütün emekçiler bu olanaklardan faydalanabilir. Kütüphanenin sekterlikten uzak olan bu tutumu, bugün büyük bir önem taşıyor: Gerçekten, 1945-de iktidara gelen İşçi Partisine umutlarını bağlayan milyonlarca insanın hayal kırıklığına uğramaları; Muhafazakârların on üç yıldır iktidarda bulunması, İngilterede sınıflı toplumun acı gerçeklerini ortaya çıkarmıştır.

1964 Eylülünde, Dünya Genel İşçiler Cemiyetinin 100-ncü yıldönümü münasebetiyle, büyük bir sergi düzenledik. Bu sergiyle, Kütüphanenin kendi imkânları çerçevesi içinde, I. Enternasyonalin tüzüğündeki «İşçi sınıfının kurtuluşu, işçi sınıfının eseri olmalıdır» ölmez prensibinin gerçekleştirilmesine yardım ettiğini gösterdiğimizi umuyoruz. İngilterede 50 yıl yaşıyan Engels'in 1 Ocak 1885'de, Schlüter'e yazdığı gibi: «... (İngilterede) işçiler ne istediklerini açıkca, iyice anlayınca, devlet de, toprak da, sanayii de, her şey ellerine geçecektir.»

Buna biz de inanıyoruz.

Mücadelede hayatlarını verenler

(Kömlünist kahramanlara dair hikâyeler)

(geçen sayıdan devam)

Keti Zevgu: HALK DÂVASININ UZLAŞMAZ SAVAŞÇISI

Zevgos'un bir savaşçı, bir insan olarak çok yönlü kişiliğini burada kısaca anlatabilmek bana epeyce zor görünüyor. Bu sebeple, onun karakterini kannatımce en iyi belirtecek ve onu kaybetmenin benim için ne demek olduğunu anlatacak bazı hususları söylemekle yetineceğim.

Yanis ile 1926 sonbaharında tanıştık. Daha o zamanlar ben her bakımdan partiye yardım etmeğe çalışıyor, fakat partinin üyesi olmanın alabildiğine sorumlu bir iş olduğunu hesap ettiğimden, bu yönde bir adım atmağa karar veremiyordum. Bu kararsızlığı yenede bana yardım eden Yanis oldu. Bana, bir köylü çocuğu olarak çektiği sıkıntıları anlatıyor, köylülerin yoksulluğunun sebeplerini açıklıyor, sosyal değişikliklerin tarihî bir kaçınılmazlık olduğunu kavratmağa çalışıyordu. Hele Tsankof diktatorasına karşı koyuş yıllarında Bulgar kadınlarının, çoğu benim gibi öğretmen olan kadınların gösterdikleri kahramanlığı büyük bir heyecanla anlatıyordu. Ben de, bütün günlük ihtiyaçların, kaygıların ve sevinç kırıntılarının üstünde yüce bir amaç uğrunda savaşan bu partiye girmem gerektiğini yavaş yavaş anlamağa başladım.

1927 yılı baharında, Yanis beni partiye tavsiye etti. Okulun parti hücresi beni oybirliği ile öyeliğe kabul etti. O gün, hayatımda daha önce hiç duymadığım bir heyecanla dolup taşım. Yanis bu münasebetle bana ilk hediyesini verdi. Bu, Lenin'in bazı eserlerini derliyen bir kitaptı. Ben daha sonra hayatımızı sarsan bütün fırtınalar içinde bu kitabı koruyabildim.

O yıllarda, parti, bütün kuvvetlerini likidatörlüğe karşı mücadeleye yöneltmişti. Bu sapık akımın taraftarları, parti yönetim kadrosuna sokulmuş, partiye ve sol harekete Pangalos diktatorası tarafından indirilen darbelerden ve karşılaşılan güçlüklerden ürkmüş küçük burjuva elemanlarıydı. Bu olayla ilgili tartışmalar, Yanis'le prensip meseleleri üzerindeki konuşmalarımız, onu en çetin şartlar içinde boğuşan bir savaşçı olarak da daha iyi tanımama yardım etti.

Daha partideki ilk adımlarımda Yanis'ten bir şeyler öğrenebildiğim için bahtiyardım. Ben partide yoldaşlarıma karşı dikkatli davranma ile, prensip bozgunculuğuna karşı, birliğe aykırı hareketlere, parti kararlarına sırt çevirmeğe karşı uzlaşmazlığı, amansızlığı bağdaştırmayı Yanis'ten öğrendim.

Biz 1929-da evlendik. 1930-da biricik çocuğumuz dünyaya geldi. Bundan sonra, Yanis'i şefkatli bir baba, çetin yaşantımızda sevinci ve kederi, güçlüğü ve tehlikeleri de paylaştığımız hayat arkadaşım olarak da tanıdım. Çok geçmeden illegal çalışma hayatımız başladı. Yanis, o zaman, çok az beraber bulunabildiğimiz küçücük kızımızın her adımını birbiri ardınca hatırlıyordu (kızımızdan, o henüz 2,5 yaşındayken ayrılmak zorunda kalmıştık).

18 yıl beraber yaşadık («beraber» de sözgelisi; bu süre içinde aynı çatı altında bulunabildiğimiz kısım 6—7 yılı geçmez). Bu yıllar içinde, onu bir insan, mücahit, iyi bir aile babası olarak günden güne daha yakından tanıyor, kendime örnek ediniyordum.

Yanis fikir adamıydı. Başından aşkın parti işine rağmen, okumayı ihmal etmiyordu. Marksizmi daha gençlik yıllarında okumağa başlamıştı. Millî problemler, özellikle memleketimizin tarihi onu çok ilgilendiriyordu. 1932-de, milli kurtuluş devrimi (1821) tarihini yazmağa başladı. 1943-de ilk defa basılan bu eserini üç kere yazdı. Çünkü yazdığı orijinal her defasında ortadan kaybolmuştu. Hattâ ölümünden bir müddet önce tamamladığı «Yunanistanda milli mesele» adlı eserinin orijinali de aynı şekilde kayboldu.

Yanis çok güç şartlar içinde yazıyordu. Ona lâzım yardımcı eserler sağliyabilmek için her şeyden, hattâ bazan ekmeğimizden bile yoksun kalıyorduk. Bu yoksunluklar pahasına edindiğimiz şeyleri kaç kere kaybettik, bir bilseniz! 1938-de, Metaksas diktatorası devrinde bizi tutsak ettikleri zaman, kocamın çalışması için dışten arttırarak sağladığımız kitapları polisler yaprak yaprak yırttılar. Bu bizi bir yakınımız ölmüş kadar sarstı. 1944-de Yanis bakan oldu. O zaman merak sardığı biricik «lüks» gerektiği kadar kitap edinmek oldu. Bu onun hazinesiydi. Kitaplığına çocuk gibi seviniyordu. Ama bu sevinci de kursağında kaldı. 1946-da terör başlayınca, kitapların hepsini toprağa gömdük. 1963-de ben hapisten çıktım. İlk işim, o kitaplarımızı «gömü»den çıkarmak oldu. Ama ne göreyim: çürümüş, hurdahaş olmuş bir yığın kâğıt!

Ne var ki, yokluğunu hissettiğimiz şey yalnız materyal değildi. Olağanüstü ağır şartlar içinde çalışıyorduk. Yunan Komünist Partisi gizli veya yarı gizli durumdaydı. Yanis, sobasız, buz gibi soğuk bir odada, sırtına paltosunu alır, eldivenlerini giyer, divana oturur, dizleri üzerinde bir tahta, öylece yazar veya okurdu. Yazması ve okuması zaten hiç eksik olmazdı. Onun makaleleri ve inceleme yazı-

ları, solcu gazetelerde ve parti basınında, sağ görüşlü kimseler tarafından bile büyük bir ilgiyle okunurdu.

1933-de, parti bizi Patras şehri teşkilâtına gönderdi. Yanis orada (her yerde ve hele taşrada olduğu gibi) etrafına topladığı bir grupta mahallî meseleleri incelemeğe koyuldu. Merkez basını için müşterek bir makale yazdık. Gizlilik gerekçesiyle bu makaleye kendi adlarımızı koyamıyacağımıza göre, onu hangi imza altında göndereceğimizi düşündük. Yanis bana: «Keti, haydi «Zevgos» takma adıyla çıkalım; bunun biz olduğumuzu yoldaşlar da anlar.» dedi («Zevgos» yunanca çift demektir). Öyle de yaptık. O günden itibaren Yanis hep «Zevgos» imzasını kullandı ve günümüze kadar da bu isimle bilinir.

1936-da Kral II. Georgios'un lûtfu ile general Metaksas Yunanistanda diktatora kurdu. Parti kadrosu olan birçok işçi tutsak edildi. Ayrılmamız gerekiyordu. Ben Yanis için işçi mahallesinde bir oda buldum; biz de annemle beraber ona yakın başka bir yere taşındık. Zevgos o zaman MK. Politbüro üyesi ve YKP-nin politik-teorik dergisi olan «Komunističeska etiteorisi»nin sorumlu redaktörü idi. Ben ise partinin bölge komitesi sekreteriydim. Daima binbir korunma tedbiri alarak, Yanis'e geceleri yemek, gazete, kitap ve bulabildiğim diğer lüzumlu şeyleri götürüyordum. Fakat zamanla, sık sık sokağa çıkmak benim kendim için de daha tehlikeli olmağa başladı. 1937—38 döneminde parti yöneticilerini tutsak etmeğe girişmişlerdi. Etrafımızdaki çember gittikçe daralıyordu. Zevgos'un o odada kalmasını tehlikeli bulduk, yeniden bir arada oturmayı kararlaştırdık. 1938 baharında bizi, ihtiyar annemle beraber tutsak ettiler ve Asfalya'da — Yunan Emniyet Müdürlüğünde — annemin gözü önünde ikimize de işkence yaptılar. Yanis'i 3 yıl hapis ve 1 yıl sürgün cezasına çarptırdılar; bana da 2 yıl hapis, 1 yıl sürgün verdiler. Emniyet Müdürlüğünde ayrılacağımız sırada Yanis, bugünkü gibi hatırlıyorum, şöyle dedi: «Keti, ebediyet belki bu dakikalarımızın içindedir. Bundan ötürü sana söylemek istediğim şu: Bu yolu seçtiğim ve hayatımı seninkiyle bağladığım için bahtiyarım.» 1941-de ben sürgünden kaçtım. 1943 yılı başında, artık MK. üyesi olduğum partimizin talimatı üzerine, çifte işgal şartları içinde Yanis'in kaçmasını da organize edebildim.

Gerek işgal şartları içinde, gerekse daha sonra kurtuluş kertesinde, Zevgos partinin bütün çalışmalarına aktif olarak katılıyordu. Hem MK. Sekretaryası'nın, hem de Politbüronun üyesiydi. Kurtuluş devresinin Millî Birlik Hükümetinde onu Köy Ekonomisi Bakanı yaptılar. Fakat o hep o bildiğim âlicenap insan olarak, hep aynı sevimli yoldaş olarak kalıyordu.

Ünlü kadın yazarımız Eli Aleksiya, yazdığı bir kitapta kullanmak üzere, benden uğradığımız takibat hakkında bilgi istedi. Kendisine, 1946-da Korent şehrinde Yanis'e karşı tertiplenen suikasti anlat-

tiğim zaman, kadıncağız sormaktan kendini alamadı: «Zevgos'a karşı bu kadar çılgın öfke nedendir?» Ve sualine kendisi cevap verdi: «Adam öylesine iyilik ve insanîyetçilik saçıyor, konuştuğu kimseleri öylesine etkiliyordu ki, bütün bunlar onun ideolojik muarızlarını deli ediyordu. O örnek bir komünistti, ve bundan ötürü sol hareketin düşmanları için hayli tehlikeliydi.»

1947 Ocak ayında, Zevgos, Birleşmiş Milletler Tahkikat Komisyonu içinde EAM-nin temsilcisi olarak Selânik şehrine gitti. Ve 20 Mart 1947-de, onu, tam 16 yıl sonra barış ve demokrasi savaşçısı Grigorios Lâmbraakis'i öldükleri yerde kurşunladılar. Zevgos'un katili Yunan Askerî Emniyeti (ESA) tarafından gönderilmişti. Onu polisler değil, Selânikli vatandaşlar yakaladılar. Bilindiği gibi, Lâmbraakis'in katili de böyle yakalandı.

Ben o zaman Atınada idim. Acı haber elimi ayağımı kesmişti. Buna rağmen, hemen kızımı alarak Selânik'e gittim. Savcılığa başvurdum, ordan Polis Müdürlüğüne gittim, sonra Bölge Âmirliğine koştum, Zevgos'u Atınada toprağa vermek için izin istedim. Vermediler. Selânik mezarlığı tanklarla kuşatılmıştı. Mezarlar arasında gizli polisler dolaşıyordu. Tek sözle, Zevgos'un ölüsünden bile korkuyorlardı. Biz, kızım ile ikimiz, onu âdeta kendi başımıza gömdük. Başucunda eğildik. O anda kalbim kısaca şöyle diyordu: «Daima, bütün hayatımız boyunca seni örnek tutacağız, babamız! Biz bundan sonraki çalışmamızla, senin barış, demokrasi dâvası ve yurdumuzun gelişip yükselmesi için yapabileceğinin hiç değilse bir parçacığını yerine getirebilirsek ne mutlu...»

Ve biz bu sözümüzü tuttuk. Mücadelemize daha büyük bir atılganlıkla devam ettik. Ben de, kızım da, 1949-da tutsak edildik. Bizi Harp Divanı'na verdiler. Ne iblisçe dolaplar çevirmediler ki! Sizce sadece şu olayı anlatayım: Bir gün hücreme bir Amerikalı geldi. Onların yurdumuzda ev sahibi kesildiklerini bilsem de, bu ziyaret beni hayrete düşürdü. Ve bu «misafir», bana, Amerikalıların Yunanistanda «komünist partisi» bulunmasına hiç de karşı olmadıklarını, yalnız... bu partinin «Ruslara bağlı olmamasını» istediklerini söyledi. Adam, bana, eğer böyle bir «bağımsız» partinin kurulmasına razı olursam, beni de, kızımı da tezelden serbest bırakacaklarını ihsas etmeğe çalıştı... Eninde sonunda, kızımı, henüz reşit olmadığı ve aleyhinde her hangi bir mahkûmiyet delili bulamadıkları için beraet ettirdiler. Bana ise, işgal zamanında ve vatandaş harbi devresindeki faaliyetimden ötürü dört ölüm kararı okudular.

Eğer, halkımızın savaşçı evlâtları olan nice erkek ve kadınlarımız gibi beni de öldüremedilerse, yaşıyor ve çalışıyorsam, bunu, halkımızın protesto çıkışlarına, dünya halklarının gösterdiği dayanışmaya, Yunanistanda devrimcilere karşı ölüm kararları meselesini Birleşmiş Milletlere aksettiren Sovyetler Birliği ile diğer sosyalist

memleketlere borçluyum. Ben de, diğer binlerce siyasi mahpus vatandaşlarım gibi, toplam olarak 17 yıl kaldığım hapisaneden serbest bırakılışımı, halkımızın mücadelesine ve dünya komünist hareketinin desteğine medyunum.

Gericiler, tehlikeli bir muarızdan kurtulmak için Zevgos'u öldürdüler. Fakat onun öldürülmesi, keza onun ardından 16 yıl sonra Lâmbraakis'in öldürülmesi, bu cinayetleri işleten katillerin aleyhine döndü. Bu olaylar, kendi muarızlarına karşı mücadelede teröre, zorbalığa, cinayetlere başvuran sağcı reaksiyonierlerin politikasına karşı, siyasi görüş farklarına rağmen bütün Yunanistan halkını ayağa kaldırdı. Yunanistanda da, hele Lâmbraakis'in öldürülmesinden sonra, demokrasi ve barış savaşı saflarına binlerce yeni yurtsever katılıyor. Şehirlerde, her mahallede ve bütün köylerde, Yunan gençleri, Lâmbraakis'in uğrunda savaştığı için öldürüldüğü idealleri gerçekleştirme azmiyle, onun adını taşıyan gençlik teşkilâtına giriyorlar. O büyük halk savaşçısının dediği gibi: İstikbal, gençliği peşinden götürebilen devrimcilerindir.

Âfak Ruzbeh: *O GERÇEK İNSANDI — İNSANLARI SEVİYORDU*

1915-de Melayer şehrinde doğan Hosrov Ruzbeh, ortahalli bir ailenin çocuğudur. İlk öğrenimini doğduğu şehirde bitirdi. O sıralarda ailesi büyük maddi sıkıntı içindeydi. Bu yüzden, Ruzbeh, orta öğrenimini Hamadan'da yoksulluk içinde tamamlayabildi. Buna rağmen, sınıfının en iyi öğrencisiydi, özellikle matematikteki başarısı bütün öğretmenlerin dikkatini çekmişti. Fakat, ailesinin geçim sıkıntıları yüzünden, milyonlarca fakir İranlı gibi Ruzbeh de üniversiteye gidemedi ve askerlik yolunu seçti. Subay okulunu üstün bir dereceyle bitirdi. İlk kıta hizmetini Muhafız Topçu Alayında yaptı. Bu sıralarda optik âletler üstüne bir kitap yazdı. Bunu, çoğu askeri konularda, bazıları da edebiyata, politikaya ve satranca dair 35 kitabı takip etti. Hosrov Ruzbeh pırlanta yürekli dürüst bir gençti. Askerlikteki ezici şartlar, alıp yürüyen rüşvetçilik ve adaletsizlik, genç Ruzbeh'i bütün bunları protesto mücadelesine sevketti. Ama Ruzbeh bu mücadelede tek başına başarı sağlanamayacağını da anladı.

O devrede, işçi sınıfının politik teşkilâtı — İran Halk Partisi (Tudeh) aktif bir siyasî mücadele yürütüyordu. Bu parti İranın bütün emeçi sınıflarını ve yurtsever kuvvetlerini etrafında birleştirmeğe çalışıyordu. Hosrov Ruzbeh de bu partinin saflarına girdi. İşte o zamandan, ta son nefesine kadar aynı saflarda mücadeleye devam etti ve «Yaşasın İran Halk Partisi!» diye haykırarak ölüme gitti.

1945 yılı yaz aylarında ben kızkardeşimin yanında misafirdim. Beni orada, yüksek alınlı, düşünceli gözlerinde iyilik okunan sempatik bir gençle tanıştırdılar. Bu Hosrov Ruzbeh'ti. Bir yıl geçmeden, gazetede şunları okudum: «Hosrov Ruzbeh hapisaneden kaçtı!»

1945-de on ay kadar gizli çalışmıştı. Bu arada «Körükörüne itaat» adlı kitabını yazdı. Bu kitapta, orduda hüküm süren alçaklık ve adaletsizliğin bütün içyüzünü açıklıyor, bunun sorumlusunun da başında Şah'ın bulunduğu egemen sınıfın rejimi olduğunu ileri sürüyordu. Kitap askerler ve subaylar arasına gizli olarak yayıldı ve kapışıldı.

Polisin Ruzbeh'i yakalama çabaları boşa çıktı. Bunun üzerine bir kurnazlığa başvurdular. Genelkurmay Başkanı, ordudan koparak illegal çalışan subayların kıtalarına dönebileceklerini ve bu ayrı kaldıkları devreye ait bütün aylıklarının ödeneceğini ilân etti. Hosrov Ruzbeh de Subay Okulundaki öğretmenlik görevine döndü. 16 gün sonra da onu tutsak ettiler. Bir ay geçmeden, onu Ordu Mahkemesine vermeyi ve kurşuna dizdirmeyi kararlaştırdılar. Ruzbeh bunu haber alınca, bir gece hapisaneden kaçtı. Kızkardeşimin evine sığındı.

1946 yazında ben yine ablama misafir oldum. Daha içeri girer girmez, sağlam görünüşü, boylu posu, sık kostümü, uzamış saçları ve üst dudağını örten bıyıklariyle yabancı bir adam dikkatimi çekti. Bizi tanıştırdılar. «Mütaahhit Manuçehr Cafarî» diyerek elimi sıktı.

Dikkatle bakınca, galiba evvelce tanışmış olduğumuzu, hiç değilse bana öyle geldiğini söylemekten kendimi alamadım. Sakindi. «Mümkündür.» dedi ve sordu: «Siz Mazenderan'dan değil misiniz?» Cevap verdim: «Evet.» «Öyleyse...» dedi, «orda otelde görüşmüşüzdür, çünkü işim icabı sık sık uğradığım yerdir...»

Sorularım Hosrov Ruzbeh'i biraz etkilemiş olacak ki, baktım, konuyu değiştiriverdi; bana işlerinden, mukavelelerden bahsetmeye başladı. Bu çıkarıcılık ve kazanç konusu beni çabuk bıktırdı. Dayanamadım. Kalktım, ve: «Haklısınız, kesenizi, kasanızı savunuyorsunuz!» diyerek odadan çıktım. O memnundu. Çünkü ben, şimdi, bu adamla, birçok defa sözünü işittiğim Ruzbeh arasında şu kadarcık ilişki bulamamıştım.

Yiğit olmalıyız

Üç ay boyunca bir daha yüzyüze gelmedik. İstemedim bunu. Çünkü onu gerici sanıyordum. O sırada Tahran yakınında bir köye gitmiştim. Derken, ablam ile «Bay Cafarî» de çıkageldiler. Üç gün sonra, bu adamın Ruzbeh olduğunu öğrendim. Tabii, daha önce kendisine karşı sert davrandığım için, hemen özür diledim. Kendisine karşı derin bir saygı beslemeğe, ve hayatını halk dâvasına hasreden

bu adamı koruma ödevinin bana da düştüğünü hissetmeğe başladım.

O köyde bir gün bana şunları söyledi: «Biz politik bir mücadele yürütüyoruz. Bu mücadelede askerler gibi yiğit olmalıyız. Silâhımız Marksizm-Leninizm. Amacımız, emekçileri sömürge boyunduruğundan kurtarmak, sosyalizmi ve komünizmi kurmak... Bunun için, yiğit savaşçının şiarı şu: Marksizm-Leninizm silâhı ile amaca doğru, ileri!»

Hosrov Ruzbeh benim özel öğretmenim oldu. Bana matematik ve sosyal ilimlerden ders veriyordu. O daima da öğretmenim olarak kalacak. 1948-de, İran Halk Partisinin kanun dışı ilânından bir yıl önce, Hosrov Ruzbeh bana da bu partiye girmemi tavsiye etti.

Hosrov Ruzbeh'e özgü dikkate değer ahlâkî vasıflar yiğitlik, sebarkârlık, insaniyetçilik, enternasyonalizm idi. Bundan ötürü kendisine karşı saygım, bağlılığım günden güne artıyordu. Sevgimiz karşılıklı olsa da, o içinde bulunduğu şartları gözönüne alarak, hislerini açıklamaktan kaçınıyordu.

Polis ve emperyalistlerin ajanları her yerde Ruzbeh'i arıyorlardı. Ruzbeh ise sükûnetle işine devam ediyordu. Ama etrafındaki polis çemberi gittikçe daralıyordu. Nihayet onu yakaladılar.

Hosrov Ruzbeh'in tutsak edilişi titizlikle gizli tutuluyordu. Ege-men çevreler onu gizlice yargılamayı ve öldürmeyi tasarlıyorlardı. Fakat milli ve anti-emperyalist partilerin müşterek etkisi, onun açık yargılanmasını sağladı. Ruzbeh'in mahkemedeki erkekçe savunması ve İran halkının gösterdiği dayanışma ve destek onu mutlak bir ölümden kurtardı. Mahkeme heyeti, Şah'ın talimatına rağmen, cezayı hafifletti ve Ruzbeh'i 15 yıla mahkûm etti. Bu kararı veren yargıçlar, sonradan, Şah tarafından sürgüne gönderildi.

Cezaya çarptırıldığından bir ay sonra Ruzbeh babama şunları yazdı: «... ömrümün en güzel olması gereken 15 yılını hapiste geçireceğim. Ama ben hür olmak ve hayatımı Âfak'la beraber yaşamak isterdim. Unutmayın ki, iki ay sonra, belki bir yıl sonra, ya da daha geç, Âfak kocasız kalabilir. Onun kocası olmak, benim için büyük bir bahtiyarlık olurdu...» Babamın cevabı şöyleydi: «Hosrov Ruzbeh gibi bir damadım olması beni de bahtiyar eder. Ama bu meselede önce Âfak'ın kendisinin ne düşündüğünü anlamak daha iyi olur.» Ben de şu cevabı verdim: «Madem Hosrov Ruzbeh beni hayat arkadaşlığına lâyık görüyor, o halde ben de ona lâyık eş olmayı vaadediyorum.» Ertesi gün, Hapisane Müdürünün önünde nişan yüzüklerimizi taktık. Böylece, Hosrov Ruzbeh'in karısı oldum.

Halk için çarpan yüreğe saygım var

İran Halk Partisi 1949-da kanun dışı ilân edildi. Partinin bazı Merkez Komitesi üyeleri ve militanları tutsak edilerek hapse atıldı.

lar. Ruzbeh, hapiste üç yıl kaldıktan sonra, parti yöneticilerinden 10 arkadaşı ile beraber cesaret isteyen bir kaçış planını uygulamayı başardı. Bütün polis teşkilâtı ayağa kalktı. Ama aramalar sonuç vermedi. Kaçışından üç ay sonrasına kadar ben de bir şey bilmiyordum.

Sonra ilk buluşmamızda, Hosrov bana bir ders daha verdi. Çok düşünceliydi. Dedi ki: «Kalbimin yalnız sana ait olmadığını söylersem, gücenme. Kalbim yalnız senindir iddiası boş lâf olur. Birbirini sevenlerden birinin kalbi durunca, ötekinin de kendi hayatına son vermesi gerektiği düşünülebilir. Fakat hayatını toplum hizmetine hasretmiş bir insan için böyle bir hareket hiçbir şekilde haklı gösterilemez. Ben bütün halk için çarpan yüreğe saygı duyarım.» Evet, o bu sözleriyle beni hazin âkıbeti metanetle karşılamaya hazırlıyordu.

Hosrov Ruzbeh gerçek insandı ve insanları seviyordu. Onun şu son sözleri rasgele değildir: «Ben, İran halklarına hizmet ateşiyle yanan kalbimin emriyle İran Halk Partisinin yolunu seçtim ve ... bu yolu kutsal sayıyorum. Ben sosyalizme âşıkım, onu içten ve sadakatle seviyorum.»

General Zahidî'nin 1953 hükümet darbesi İran halkına yeni felâketler getirdi. Hapisaneler ileri görüşlü kimseler ve komünistlerle tıklım tıklım dolduruldu. Polis ortaçağcı işkence makinesini işletmeğe başladı. İran Halk Partisinin ordu teşkilâtı meydana çıkarıldı ve en seçkin 700 subay tutsak edildi. 28 subay ve bir grup İran Halk Partisi üyesi kurşuna dizildi. Diğerleri ağır hapis cezalarına çarptırıldılar.

Polis, partinin ordu teşkilâtının kurucusu ve önderi Hosrov Ruzbeh'i ne pahasına olursa olsun yakalamak istiyordu. Polis beni izliyordu. Ben de iki yıl boyunca gizliliğe geçerek, aile ocağımızdan uzak yaşadım. Subayların tevkifinden sonra beş ay kadar Hosrov'u görmedim ve kendisinden haber alamadım. Çok geçmeden, Merkez Komitesi bana İran'dan çıkma talimatı verdi. Ruzbeh'le görüşmeme izin vermelerini rica ettim. Kendisiyle son defa buluştuk. Merkez Komitesinin talimatı hakkında ne düşündüğünü sordum. Cevabı şu oldu: «Sen İran Halk Partisinin üyesisin. Disiplinli bir üye olarak, Merkez Komitesinin talimatına uymalısın.»

Ölüm karşısında gözlerini kırpmadı

1957-de Ruzbeh'in tutsak edildiğini Londra Radyosundan işittim. Radyo, onun polislerle 20 dakika süren bir silâhlı çarpışmadan sonra yaralı olarak ele geçirildiğini söyledi. Bu hazin haberi dinlemenin, benim için, Ruzbeh'in karısı için ne ağır darbe olduğunu tasavvur edin. On ay boyunca ona işkence ettiler ve 11 Mayıs 1958 günü, sabaha karşı kurşuna dizdiler.

Ruzbeh, ölüm karşısında gözlerini kırpmadı. Yaşamak artık canına tak dediği için değil. Hayır. Son sözleri şu oldu: «Ben eğer mahkeme önünde politik-sosyal kanaat ve görüşlerimi bütün samimiyetimle ve mümkün olan dolgunlukla savunmaya çalıştıysam, bunu, ölümü tatlı ve güzel bir şerbet saydığım için yapmadım. Ölmek, özellikle taşıdıkları fikirlere inananlar, yürekleri istikbal, aydın ve parlak bir istikbal ümidiyle dolup taşanlar için her bakımdan ağırdır. Ama her şarta katlanarak, her ne pahasına olursa olsun sağ kalma çırpınışı da haysiyetli insana göre değildir... Eğer hayat rezillik pahasına, gülünç olmak pahasına, şerefi yitirerek, taşıdığın fikirlerden, kutsal emellerden, politik ve sosyal kanaatlerden vazgeçmek pahasına korunacaksa, ölüm böylesinden yüz kat yeğdir!»

Ruzbeh'in tutsak edildiği günden son gününe kadar, bütün dünyada ilerici güçler, komünist ve işçi partileri onun kurtarılması için mücadele ettiler. Şah'a ve hükümete her gün protesto telgrafları yağdırıldı. Fakat, ne yazık ki, bu çabalar sonuç vermedi ve cellâtlar Ruzbeh'i öldürdüler.

Zdena Nedvedova-Needla: *İNANIYORUM Kİ, TORUNLARIMIZ KURBANLARIMIZI UNUTMIYACAKLAR*

Değerli yoldaşlar!

Önce, hür sosyalist cumhuriyetimizde, sizleri, komünist partisinin üyesi olan ve olmıyan bütün Çekoslovak kadınları adına selâmlarım.

Emin olun ki, erkeklerinizi mücadelede kaybetmekle duyduğunuz kederi bizler de yürekten paylaşıyoruz. Sizleri iyi anlıyoruz, çünkü Çekoslovak kadınlarının çoğu da daha iyi bir gelecek uğrunda mücadelede her şeyi, hattâ şahsî saadetlerini de kaybetmişlerdir. Bundan ötürü, kahramanlığınızı ve çetin mücadelenizi bizler de iyi anlıyor ve bunu değerlendirebiliyoruz.

Ben de yıllarca önce ağır bir kayıba uğradım. Kocam Dr. Miloş Nedved'in Osviensim Kampında öldürülmesi üzerinden bu 23 Martta tam 21 yıl geçmiş olacak. Fakat ben de hâlâ, sizler gibi, aynı derin keder içindeyim. Kederimi bir kat daha arttıran şey, her birimizin yalnız kocamızı değil, onların şahsında çok kıymetli yoldaş ve dostlarımızı kaybetmiş olmamızdır.

Ben, Miloş Nedved'i yalnız kocam ve kızımın babası olarak değil, en yakın yoldaşım ve dostum olarak da ebediyen unutmıyacağım.

Bizi komünist partisi saflarına götüren insan sevgisidir

İkimizin de komünist oluşumuzu, belli bir ölçüde durumumuz ve duygularımız hazırladı.

Komünistlerin insana karşı sevgileri, sınıf ve zümre farkı gözetmeksizin herkesin maddi ve mânevi ihtiyaçlarının adalet ölçüsüyle temini için çırpınmaları bizi kendiliğinden onların saflarına çekiyordu. İşte biz böylece Marksizm-Leninizmin başlıca eserlerini okumağa başladık.

1933-de ikimiz de tıp doktoramızı yaptık ve bir ay sonra evlendik. Miloş'da ilmî çalışma için gerekli bütün vasıflar vardı, ve klinikte çalışmaya devam etti. Ben ise çocuk hekimliği yolunu seçtim. Bununla beraber, politik çalışmamıza da devam edebileceğimizden şüphemiz yoktu. Doktoramızı yaptıktan sonra komünist partisine girdik. Miloş, Sovyetler Birliği ile kültürel ve ekonomik münasebetler cemiyetinde doktorlar şubesini kurdu ve bu şubenin sekreteri oldu.

Hepimiz — Miloş, ben ve kızımız Ganočka — boşluğu olmıyan mesut bir hayat yaşıyorduk. Derken, memlekette ekonomik buhran başladı. Yemekhanelerde sofralar artıklarını kapışan aç insanlar, köprülerde dilenciler, sokaklarda soğuktan titreyen çıplak çocuklar görülür oldu. Avrupada: İtalya, İspanya, Almanya ve Avusturyada faşizm illeti yayılıyordu...

Faşizme karşı mücadele ödevimizdir

1938 yılı gelip çattı. Seferberlik başladı. Miloş evden ayrılmak zorunda kaldı. Ben ağlamadım, çünkü onun, yayılcı Alman faşizmine karşı yalnız cumhuriyetimizi değil, bütün dünyayı savunma savaşına katılmağa gittiğini biliyordum. Fakat her şey boşa gitti; Çekoslovak hükümeti teslim olmuştu. Miloş'un babası ile babam, derhal Sovyetler Birliğine sığınmak zorunda kaldılar. Tutsak edilmek tehlikesinden kurtulmak için annemle ağabeyim de onların ardından gittiler. Miloş, illegal doktorlar grubu ile «İrji Kicel» üniversiteliler grubunun başına geçti. O, zafer ümidiyle, «Nedved plânı» diye anılan bir sosyalist sağlık koruma teşkilâtı tasarlıyordu. Konspirasyon şartlarına titizlikle riayet ediyordu. Hiç unutmam, bir gün bana şöyle dedi: «İyi bir haberle seni ne kadar sevindirmek istediğimi bilemezsin, fakat yapamam, yani olmaz, cesaret edemem...» Ben ısrar etmedim. Her birimizin ayrı çalışma bölgesi ve ayrı konspirasyonu vardı. Fakat sonradan dayanamadı ve haberi verdi: «Julius'un sana çok selâmı var; inanır mısın, ilişemediler, serbest!» Gece gündüz kayırdığımız Julius Fučík'in serbest ve yazmakta olduğuna öyle sevindim ki! Konspirasyona aykırı söyleşmiş olsak da, o akşam neşemize diyecek yoktu.

1941-de legal olarak Sovyetler Birliğine gidebilirdik. Fakat doğrudan doğruya bir tehlike altında olmadığımız için, yurdumuzda çalışmaya devam gerektiğine karar verdik. Kendimizi kahraman göstermek istemiyorum. Sadece, o zaman harbin bu kadar uzun süreceğini, akla sığmaz bir sorgu, işkence ve Miloş'un dönemediği

kamplar cehenneminden geçeceğimizi kestiremedik. Nazi istilâcılarının öylesine kâbuslar yaratan canavar cibilliyetinde olabileceğini daha o zamanlar kimse düşünemiyordu.

Bu savaşta zafer bizimdir

Nihayet, Miloş'un tutsak edildiği o korkunç gün — 29 Nisan 1942 — geldi. Biz birkaç gün için şehir dışına gitmiştik. O akşam Miloş yalnız döndü. Gestapo ajanları ise onu bekliyorlarmış. O günü düşündükçe, hâlâ yüreğim parçalanıyor. Çünkü korkunç bir aciz içindeydim. Düşünün, o güne kadar her zaman yanında olduğum ve her bakımdan yardım edebildiğim Miloş, artık birdenbire benim için bilinmez, erişilmez bir yere götürülmüştü. Gittim, Gestapo'nun kapılarına dayandım. Türlü bahaneler ileri sürerek, beni kocamla konuşturmalarını rica ettim. O zamanlar, hele Haydrih'in öldürülmesinden sonra, işgal şartları içinde neyin daha kötü olduğunu kestiremiyecek kadar perişandım. Yani öldürülenler listelerinde bir gün Miloş'un adını da görme korkusuyla bilinmezlikler içinde beklemenin ateşten gömleği mi, yoksa 5 Haziranda Gestaponun tekrar bize geldiğini görmek mi daha kötüydü? Artık hepimizi ölüm beklediğinden emindim.

Gestapo bu defa beni ve Miloş'un annesini tutsak etti. Bu suretle, onu, illegal faaliyette bulunduğunu itirafa ve arkadaşlarını ele vermeğe zorlamak istiyorlardı. Bizi sorguya çektiler. Bana, sebebini öğrenemediğim bir işkenceye de giriştiler. Miloş'un hali ise feciydi: Onu öldüresiye dövüyorlar, uzun müddet ayakta tutuyor, ikiye katlayıp bağlıyorlardı. Bu azaplar içinde çenesini sıkarak dudaklarını germekten diş etleri ağarıp duruyordu. Bilekleri zincirden şişmiş, çürümeğe yüz tutmuştu. Sille-tokat yüzünden kulak zarı patlamıştı, ağır işitiyordu. Buna yürek dayanmazdı, müthiş ağrılar şişliyordu kalbimi, gözlerim doluyordu, amma ben ağlamamalıyım! Ve biz başlarımızı gururla kaldırdık, ve bu savaşta zaferin bizim olacağına güvenle birbirimize gülümsedik.

Teslim olmayacağız

Beni ve kocamı, illegal komünist partisine mensup olmakla itham ettiler. Ama bizi mahkemeye vermediler. İnsan kırma kampına attılar. Yargılamaya lüzum görmüyorlardı. Her şey açıktı: Bizi öldüreceklerdi! Aralık ayında bizi Terezin'e doğru yola çıkardılar. Biliyorduk ki, bizi orada ayıracaklar. Yolda, o da, ben de, asla baş eğmiyeceğimizi vaadettik. Tek sözle, toplama kampı yolunda, sevkiyat kamyonunun pis karoserisinde bile mesuttuk; çünkü beraberdik, omuz omuzaydık.

1943 yılı Ocak ayının soğuk bir gününde bizi Terezin'den insan kırımı kampı Osviensim'e gönderdiler. Osviensim ve onun en berbat

kısmı Birjezinka, sıvasız kerpiç barakalar, üç katlı ranzalar, soğuk, karanlık, pislik, bit ve açlık demektir. Bit ve lekeli humma salgını, mahpusları yığınla öldürmenin en ucuz yolu idi. Bize bit kumkuması kamp elbiseleri giydirdiler, saçlarımızı kıktılar, sol kolumuza sıcak damgayla birer numara vurdular. Numaraya döndük gitti. «Numaralar» kış günleri, iki defa, adlı adınca çağırılarak yoklanıyordu. Onları en ağır işlere sürüyorlardı. Ayakta duracak halleri yoktu; düşüyor, karda-çamurda yatıp kalıyorlardı. Kamp avlusunda numaralı cesetler yuvarlanıyordu. İnsaf yok. Maksatları, en çabuk ve en ucuz öldürmek! Nazi komutanları bu maksatla cellâtlarımıza mükâfat bile veriyorlardı. Aramızdan pek azı işten dönüşte kamp reviri barakasına yetişebiliyordu. Orda insan hiç olmazsa uzanabiliyor ve rahatça ölebiliyordu. İşte kocam erkekler kampının böyle bir revirinde mahpuslar doktoru olarak çalışıyordu. O, hastalarına ilâçtan ziyade — ilâç zaten yok gibiydi — sözleri ve iyiliği ile yardım ediyordu. Nihayet orada kendisi de lekeli hummaya tutuldu, ve arkadaşlarının bütün çırpınmalarına rağmen kurtarılamadı, öldü.

O sırada ben de ölümle pençeleşiyordum. Bende humma başladığı günlerde, bana Miloş'un dediklerini iletiler: «Senin de hummaya yakalandığını biliyorum. Aman dayan. Ben artık zoru atlattım.» Onun bu son sözleri benim için talimattı, emirdi, ölümcül hastalığa deva bir enjeksiyondur. Ben yaşama iradem sayesinde, Belgrad'lı bir Yugoslav kadını olan ve bana yardım eden, beni bir ranzada saklayarak gaz odasında ölmekten kurtaran Yulička sayesinde sağ kaldım.

Ve yendik

Ben büyük bir buhran geçirdim. Kocamı yitirdim. Amma kızımız için, zaferimiz için daha yaşamalıydım. Çünkü bizim kuşağımızın yaşadığı dehşetin bir daha tekrarlanmaması ancak bize bağlıydı. İşte bu düşünce, bana, zindancılara karşı mücadele gücü verdi. Şimdi kızım benimle omuz omuza. Kızım da, babası gibi, parti üyesi. İki çocuk anası...

Kocamı kaybedişimle ilgili anılar yüreğimi sızlatmağa devam ediyor. Fakat, onun uğrunda savaştığı ve can verdiği prensiplere ve amaçlara hiçbir zaman aykırı hareket etmemiş olma şuuruyla teselli buluyorum. Kızımı da bu ruhta terbiye ettim. Umarım ki, onun çocuklarında — torunlarımızda — da komünist dedelerinin karakterinden bazı çizgiler, vasıflar bulunacak, dedelerinin ve arkadaşlarının başladıkları dâvayı onlar sürdürecektir. Onların, amacımıza, komünist bahtiyarlık toplumu kuruluşuna ulaşacaklarına inanıyorum. Yine inanıyorum ki, kesin zafere ulaştıktan sonra da, onlara bugünkü mesut hayatı temin eden bizim kuşaktan komünistlerin verdikleri kurbanları unutmıyacaklardır.

ÖZEL SAYFALARIMIZ

Alman Birleşik Sosyalist Partisi Merkez Komitesine

Değerli yoldaşlar!

Demokratik Almanya Cumhuriyetinin 15-inci yıldönümü dolayısıyla, Türkiye Komünist Partisi Merkez Komitesi, Sizi ve bütün Alman halkını candan kutlar.

Kısa bir tarihi devrede Demokratik Almanya Cumhuriyetinde kabiliyetli ve emeksever Alman halkı, sosyalizm kuruculuğunda gerçekten büyük başarılar kazandı; insanın insanı sömürmesini her zaman için ortadan kaldırdı.

Leninci barış içinde yan yanayaşama prensipini hayata geçiren Demokratik Almanya Cumhuriyeti, diğer sosyalist ülkelerle beraber barış, halklar arasında dostluk, Avrupada ve bütün dünyada güvenliğin korunması için, Batı Almanya militaristlerinin ve intikamcılarının entrikalarına karşı ısrarla savaşıyor.

Milletlerarası komünist hareketinin birliği dâvasına büyük hizmette bulunan Alman Birleşik Sosyalist Partisi, yüce Marksist-Leninist ilminin ideolojik saflığını korumak için kuvvetle savaşıyor. Başında Valter Ulbriht yoldaşın bulunduğu Alman Birleşik Sosyalist Partisi ve onun Merkez Komitesi, Alman halkını sosyalizm yolunda tam zafere götürüyor.

Size ve bütün Alman halkına barış ve sosyalizm mücadelesinde yeni başarılar dileriz.

Yaşasın Demokratik Almanya Cumhuriyeti!

TÜRKİYE KOMÜNİST PARTİSİ
MERKEZ KOMİTESİ

7. 10. 1964

Suriye Komünist Partisi

Merkez Komitesine

Değerli yoldaşlar!

Suriye Komünist Partisinin 40-ıncı kuruluş yıldönümü dolayısıyla Türkiye Komünist Partisi Merkez Komitesi, bütün Türk komünistleri adına sizleri candan kutlar.

Emperyalizme karşı, milli bağımsızlık, emekçilerin sosyal ve demokratik hakları ve bütün Suriye halkının en hayati menfaatleri uğrunda uzun ve şerefli bir mücadele yolu aşan Suriye Komünist Partisi, bugün aynı yolda, bütün Arap halklarının, bütün ezilen halkların nihaî kurtuluşları için ön safta savaşmaktadır.

Biz Türk komünistleri, Marksizm-Leninizm ve proletarya enternasyonalizmi esası üzerinde milletlerarası komünist hareketinde birliğin korunması yolundaki devamlı gayretlerinden ve yüce prensiplere bağlılığından ötürü Suriye Komünist Partisine karşı duyduğumuz saygı ve takdir hislerini ifade etmek isteriz.

Biz Türk komünistleri, emperyalizme, gericiliğe karşı mücadelemizin çetin anlarındaki değerli yardımlarından ötürü Suriyeli yoldaşlarımıza müteşekkirimiz.

Memleketinizin milli bağımsızlığının tamamlanması, kuvvetlendirilmesi, demokrasi ve barış uğrunda savaşan bütün anti-emperyalist kuvvetlerin birliği uğrundaki mücadelenizde yeni başarılar dileriz.

Yaşasın şanlı Suriye Komünist Partisi!

TÜRKİYE KOMÜNİST PARTİSİ
MERKEZ KOMİTESİ

27. 10. 1964

Sovyetler Birliği Komünist Partisi *Merkez Komitesine*

Değerli yoldaşlar!

Büyük Oktobr Devriminin 47-nci yıldönümü dolayısıyla, Türkiye Komünist Partisi Merkez Komitesi, bütün Türk komünistleri ve emekçileri adına, büyük Lenin'in partisini, Sovyet halkını bütün kalbiyle kutlar.

Sosyalist ekonominin, ilmin, kültürün kalkınmasında, komünizmin maddi-teknik temelinin meydana getirilmesinde, emekçilerin hayat seviyelerinin yükselmesinde Sovyet halkının elde ettiği zafer, aynı zamanda, yeryüzündeki bütün barışçı kuvvetlerin, ileri insanlığın zaferidir.

Sovyetler Birliğinin barış içinde yanyana yaşama prensipine dayanan dış politikasının, barışı ve halkların bağımsızlığını, güvenliğini savunma dâvası uğrunda devamlı ve sebatlı mücadelesinin, milletlerarası anlaşmazlıkların barış yoluyla çözülmesi yolundaki gayretlerinin mutlu sonuçlarını Türk halkı bugün kendi öz varlığında hissetmektedir.

Marksizm-Leninizm prensiplerine, proletarya enternasyonalizmine daima bağlı, dünya komünist hareketinde birliğin korunması uğrunda yılmadan, yorulmadan savaşan Sovyetler Birliği Komünist Partisine ve Sovyet halkına, komünizmin kuruluşu dâvasında, yeryüzünde barışın ve sosyalizmin zaferi uğrunda mücadelede yeni başarılar dileriz.

TÜRKİYE KOMÜNİST PARTİSİ
MERKEZ KOMİTESİ

7. 11. 1964

Birinci Enternasyonal'in yüzüncü yıldönümü münasebetiyle

BERLİN'DE YAPILAN MİLLETLERARASI İLMİ TOPLANTIDA, TÜRKİYE KOMÜNİST PARTİSİ MERKEZ KOMİTESİ BİRİNCİ SEKRETRİ Y. DEMİR YOLDAŞIN KONUŞMASI

I

Yüz yıl önce I. Enternasyonal kurulduğu zaman Türkiyede işçi sınıfı yeni doğmuştu; toplumun esas sınıflarından sayılamazdı. Denebilir ki daha oluş halindeydi. Ama daha II. Abdülhamit devrinin (1876—1909) ortalarında Türk proletaryasının ilk öncü savaşçıları için takipler, işkenceler, sürgünler devri başladı.

Halkın aktif olarak katılmadığı, fakat ümitlerle dolu olarak karşıladığı 1908 Devrimi tepeden gelme bir burjuva devrimiydi. O devirde Türkiyede sanayi işçisi pek azdı, işçi sınıfı zayıf ve teşkilâtsızdı. Sosyalizm fikri Türkiyeye yeni giriyordu. Bununla beraber, Türk işçisi Devrimin daha ilk günlerinde sesini duyurmağa, varlığını hissettirmeğe başladı.

İşçi sınıfının beklenmedik bir hızla teşkilâatlanması ve Devrimden bir ay kadar sonra memleketin bellibaşlı bütün istihsal alanlarını kaplıyan grev dalgası yeni iktidarı örküttü. Grevler silâh kuvvetiyle bastırıldı; işçi hareketini yasaklıyan kanunlar hemen çıkarıldı. Tevkifler, sürgünler yeniden başladı.

Birinci Dünya Harbinden sonra Büyük Ekim Sosyalist Devriminin etkisi altında başlıyan milli kurtuluş hareketi, emekçi halk yığınlarının ayaklanması, silâha sarılmasıyla başladı. Hareketin ana kaynağı, başlıca dayanağı köylülüktü. İşçi sınıfı mücadelenin teşkilâtlendirilmesinde, zaferin sağlanmasında aktif rol oynadı. Büyük Lenin 1921 Şubatında Moskova İşçi ve Köylü Sovyetleri mebuslarının toplantısında bu gerçeği şöyle belirtmişti: «Türk işçileri ve köylüleri, zamanımız halklarının soygunculuğa şiddetle karşıkoşunun hesaba katılması gereken bir şey olduğunu gösterdiler; emperyalist hükümetlerin Türkiyeyi talan edilmeğe mahkûm etmeleri, en kudretli emperyalist devletleri yıkılıp gitmeğe zorlıyan bir mukavemet doğurdu.»

İşçi sınıfı Milli kurtuluş hareketinin öncülüğünü ele geçirmek ve elden kaçırmamak için her yola başvuran milli burjuvazi karşısında zayıf, tecrübesiz ve teşkilâtsızdı, politik bakımdan yeter derecede hazırlıklı değildi, köylü ile bağı yoktu. Üstelik memleketin belli başlı sanayi bölgeleri, toplu işçi yığınlarının bulunduğu yerler yabancı orduların işgali altındaydı. Proletaryanın öncü kısmı milli hareketin en yaygın olduğu bölgelerden ayrılmıştı. Fakat buna rağmen, yabancı istilâsına karşı koyan ilk köylü çetelerinin teşkilinde Türk komünistleri aktif bir rol oynamışlardır. Milli kurtuluş hareketinin içinde doğan Türkiye Komünist Partisi henüz zayıftı. Üstelik milli hareketin idareci çevrelerinin de daimi baskısı altındaydı; savaşın en kızışik anlarında bile ani bir baskına uğramak tehlikesiyle karşı karşıya bulunuyordu. Bu tehlike birçok defalar gerçek olmuş, işçi sınıfı başsız bırakılmak amacıyla, Komünist Partisi önderleri toptan yokedilmek gibi en haince ve kahpece yollara başvurulmuştur.

Bu şartlar burjuvazi ve büyük toprak sahipleri blokuna, Milli kurtuluş hareketinin önderliğini ele geçirmek, kazanılan zaferden kendi dar çıkarına göre faydalanmak, sonunda devrimi soysuzlaştırarak milli menfaatlere hiyanet etmek imkânını verdi.

Bugünkü Türk basınında sık sık ifade edilen gerçeklerden biri de şudur: Bir zamanlar ezilen milletlere milli bağımsızlık mücadelesi örneği veren Türk halkı, bugün onlardan örnek almak durumuna düşürülmüştür.

II

Türkiyenin konkre tarihi şartlarının, özellikle geçirdiği iki burjuva devriminin memleketin sosyal ve politik hayatında birçok özel etkileri ve belirtileri olacağı şüphesizdir. Ancak, bu özellikler Türkiyeyi, geri kalmış Asya, Afrika, Lâtin Amerika memleketlerini birleştiren ana vasıflardan ayıracak mahiyette değildir.

Milli kurtuluş devrimi de, 1908 Meşrutiyet devrimi gibi, memlekette emperyalizmin ekonomik nüfuzunu tamamiyle kırmadı, derebeyliğin köklerine dokunmadı, memleketin ekonomik gelişmesini engelleyen sebepleri ortadan kaldırmadı. Şüphe yok ki, Milli kurtuluş devrimi ana karakteri antiemperyalist olan bir hareketin sonucudur. Bu bakımdan Meşrutiyet devrimiyle mükayese edilemez. Ama bu alanda varılan sonuç onları birleştiriyor. Bununla beraber, bu iki devrimin, özellikle sonuncusunun Türkiyede kapitalist münasebetlerin gelişmesine oldukça tesir ettiği, memleketin objektif havasına ayrı bazı özellikler verdiği de bir gerçektir.

Milli kurtuluş devriminin, Türkiyenin sosyal-ekonomik hayatında iz bırakan, geleceğe etkisi olacak başlıca kazançları, milli burjuvazinin anti-emperyalist, ilerici karakterini henüz muhafaza ettiği, memleketin politik ve ekonomik bağımsızlığına karşı azçok titizlik

gösterdiği, bunun için de halkın desteğini gördüğü devrelerde elde edilen kazançlardır.

Milli kurtuluş savaşı sona erip de memleket politik bağımsızlığa kavuşunca, Türk halkının karşısına memlekette büyük nüfuzu, derin kökleri olan yabancı sermaye dikildi. İktidardaki milli burjuvazi bu yabancı sermaye ile boy ölçüşecek durumda değildi; varlığını sürdürebilmek ve gelişmek için yabancı sermaye ile savaşmak zorundaydı. Bu yolda, tereddütlü de olsa, ileri adımlar attı. Yabancı kumpanyalar, yabancı imtiyazlar ve tekeller devletçe satın alındı. Yerli sanayii koruyan, yabancı sermayenin haklarını kısıtlayan kanunlar çıkarıldı.

Fakat burjuvazi yabancı sermayeye karşı tedbirlerinde, derebeyliğe karşı mücadelesinde de olduğu gibi, hiçbir zaman cezri davranmaya yanaşmadı, mücadelesinde sebatlı olmadı. Bu yüzden memleket ekonomisi, gelişme yollarını tıkayan engelleri aşamadı, güdük kaldı.

Burjuvazi, milli sermayenin güçlü yabancı sermaye rekabeti karşısında tutunmasının, milli ekonominin geliştirilmesinin imkânsız olduğunu; zayıf özel sermayenin ancak devletin desteğiyle kalkılabileceğini, ayakta durabileceğini anladı. Bu endişe iledir ki, devletçilik (etatizm) prensipleri benimsendi, yani zayıf milli ve özel sermayenin kuvvetli yabancı sermaye karşısında gelişmesini sağlamak için devletin inisiyatif ve yardımından faydalanma esası kabul edildi, ve bir devlet işletmeciliği sistemi doğdu. Devlet eliyle ve devlet sermayesiyle büyük sanayi kurumları ve tarım işletmeleri meydana getirildi. Devlet sektörü milli ekonomide özel sanayi işletmeleri ve özel teşebbüsler için kuvvetli bir destek haline geldi; Türkiyede kapitalizmin gelişmesinde, milli burjuvazinin kuvvetlenmesinde önemli rol oynadı.

Menfaatlerini Türkiyenin geri kalmış bir tarım memleketi olarak kalmasında gören yabancı tekeller devlet sektörünü kendi soyguncu amaçlarını gerçekleştirmeğe, mevzilerini sağlamlaştırmağa engel görüyor, ona karşı açıktan açığa, çoğu zaman Türkiyedeki yerli ortakları kompradorların, yabancı sermaye ile menfaatleri bağlı diğer gerici çevrelerin arkasına sinerek savaşıyorlardı.

Burjuvazinin, devletçiliği ve devlet sektörünü, daha çok, kendi dar ekonomik ve politik çıkarları için, halk yığınları zararına olarak, kullandığı doğrudur. Türkiye Komünist Partisi bu gerçeği açığa vurmaktan; devlet sektörünün demokratik bir esas üzerinde, emekçi halk yığınlarının yararına olarak yeniden teşkilâtlandırılması lüzumunu ısrarla savunmaktan geri durmadı. Fakat öte yandan Komünist Partisi devlet sektörünü, onun geliştirilmesi, kuvvetlendirilmesi işini memleketin ekonomik ve politik bağımsızlığı üzerinde yapacağı

olumlu etkiler açısından ele almış, onu halkın gözünden düşürmek isteyenlere karşı mücadeleyi önemli bir vazife saymıştır.

Devletçilik politikası memleket ekonomisinin gelişmesinde olumlu bir rol oynadı. Sanayiın geliştirilmesi için hazırlanan ilk beş yıllık plân Sovyetler Birliğinin karşılıksız yardımları sayesinde oldukça başarı sağladı. Sovyet uzmanlarının Sovyet tekniği ile meydana getirdikleri Kayseri ve Nazilli tekstil kombinaları ve diğer kurumlar Türkiyeyi Yakın ve Orta Doğunun ileri bir ülkesi haline getirdi. Devlet sektörü memleketin ekonomik kilit noktalarına hâkim bir seviyeye ulaştı. Verilen rakamlara göre, 1932 den 1949-a kadar özel sanayideki esas sermaye toplamı üç misli artmıştır. Aynı süre içinde devlet sanayiinin esas ermayesi ise hemen hemen yirmi beş misli bir artış göstermiştir.

Gerici burjuvazi ve büyük toprak sahipleri, iktidarı daha İkinci Dünya Harbinden önce ele geçirmişler, harp içinde yabancı sermaye ile sıkı fıkı olmuşlardı. Harbin sonunda Türkiye Amerikan «yardım» plânları ağına düşerek NATO ve SENTO gibi saldırgan askeri bloklara girdikten sonra, yerli büyük sermayedarlarla yabancı tekeller arasındaki menfaat bağları daha da kuvvetlendi; yabancı sermayeye hiç de tekin görünmeyen devlet sektörü iktidardaki gerici, yabancı sermaye ile bağlı çevrelerden bir üvey evlât muamelesi görmeğe başladı. Birleşik Amerika ve diğer Batılı ememleketlerin emperyalist çevreleri çeşitli yollara baş vurarak yabancı sermaye için Türkiyede elverişli şartlar sağladılar. Atatürk devrinde çıkarılan milli sermayeyi ve milli sanayii koruyucu kanunlar yürürlükten kaldırıldı, memleketin bağımsızlığıyla bağdaşmayacak kanunlarla yabancı sermayeye imtiyazlı bir durum sağlandı. Buna rağmen, yabancı sermaye hâlâ Türkiyede kendini emniyette hissetmiyor, özellikle devlet sektörü onu kuşkulandırıyor. Yabancı sermaye ve onun Türkiyedeki yerli ortakları şimdi bu sektörü ortadan kaldırmanın veya, hiç olmazsa, onu zararsız bir hale getirmenin yollarını aramaktadırlar. Türkiyenin şimdiki ekonomik kalkınma plânının gerçekleştirilmesine yardım için kurulan Batılı tekellerle sıkıca bağlı Konsorsiyumun ileri sürdüğü başlıca şart, devlet sektörünün reorganizasyonu, daha doğrusu, yabancı sermayenin menfaatlerine uygun bir hale sokulmasını kolaylaştıracak şartların sağlanmasıdır. Devlet sektörüne ait bazı kurumlar şimdiden yerli ve yabancı sermayenin ortak menfaatlerine işler bir hale sokulmuşlardır. Yabancı tekellerin rekabetine karşı himayesiz bırakılan devlet sektörüne ait bazı kurumların yıllık bilânçolarını zararla bağlamaları bu sektör aleyhindeki propagandayı kolaylaştırmaktadır. Yabancı tekellerin ve onların yerli ortaklarının devlet sektörüne karşı tertipleri bu sektörün memleketin milli bağımsızlığı dâvasındaki olumlu rolünü ispata yeter. Devlet sektörü bugün hâlâ yabancı sermayenin Türkiyeye dilediği ölçüde

girmesine başlıca engeldir. Yabancı sermaye ile menfaatleri bağdaşmayan Türk milli burjuvazisi, devlet sektörünün, kendi varlığı ve gelişmesi bakımından taşıdığı önemi öz tecrübesiyle biliyor, onun korunması için savaşımağa azimli görünüyor. Bu mücadelede Türk halkının menfaatleri milli burjuvazinin menfaatleriyle birleşiyor.

III

Bugünkü Türkiye'nin' en karakteristik niteliği, memleket realitesinin en göze çarpan tarafı, işçi sınıfındaki kalkınma, işçi hareketindeki gelişmedir. Türkiye'nin bugünkü işçi sınıfı ne 1908 Devrini devrindeki sayıca az, siyasi şuuru yeni uyanmaya başlamış işçi sınıfıdır, ne de Milli kurtuluş hareketi devrinin teşkilâtsiz, tecrübesiz, dağınık işçi sınıfıdır. Bugün Türkiyede 2,5 milyona yakın işçi var. Bunun 700 binden fazlası sendikalara üyedir. Yani memleketimizde haklarını ancak birleşerek ve mücadele ile alabileceklerini kavramış, en az, 700 bin işçi vardır.

Türkiye işçi hareketi tarihinin son sayfaları onun en zengin, en dolgun sayfalarıdır. Türk işçisi sosyal, ekonomik ve politik haklarını elde etmek için topyekûn savaşıyor. Baskılar, provokasyonlar onu yıldıramıyor. Grevler, mitingler, gösteri yürüyüşleri Türkiyede işçi hayatının olağan belirtileri haline gelmiştir.

Milli kurtuluş hareketinin zaferinden sonra egemenliğini sağlamlaştıran burjuvazi Türkiyede işçi sınıfının yalnız haklarını değil, bir sınıf olarak varlığını bile uzun zaman kabul etmedi. Onu en ilkel ekonomik ve sosyal haklardan yoksun bıraktı. İşçi sınıfı kendi sosyal varlığını kabul ettirmek, sınıf haklarını elde etmek için uzun yıllar çok ağır şartlar altında savaşarak gelişti, memleketin sosyal ve politik hayatında oldukça ağır basan bir kuvvet haline geldi.

Belirtmek gerek ki, Türkiyede işçi sınıfının gelişmesiyle birlikte, burjuvazinin bu hareketi parçalama yolundaki gayretleri, yabancı ideolojilerin, yabancı tesirlerin işçi sınıfına, işçi hareketine daha çok sızma imkânları da artıyor. Bu durum işçi dâvası savaşçılarına, yabancı tesirlere karşı mücadelede işçi hareketinin birliğine zarar verecek metodlardan kaçınmak ve dünya işçi hareketinin tecrübelerinden daha iyi faydalanmak vazifesini yüklüyor. İşçi hareketinin Türkiyede her yönde alabildiğine geliştiği bir sırada gittikçe bollaşan konkre olaylar, bu işde samimi işçi savaşçılarının en iyi yardımcısıdır.

Sayıları 700-e varan Türkiye işçi sendikalarının önemli bir kısmı Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonuna (Türk-İş) bağlıdır. Bu teşkilâtın yönetim kurulunda oportünist eğilim ve burjuva partilerinin tesiri hâkimdir. Geçenlerde Türkiye'nin birçok yerlerinde işçilerin grev halinde bulunduğu ve yeni grevler için hazırlıklar

yapıldığı bir sırada, Türk-İş Yönetim Kurulu, Kıbrıs buhranı devam ettiği müddetçe greve gidilmemesi ve başlayan grevlere son verilmesi yolunda şövence bir karar almış, bunu kendisine bağlı sendikalara bildirmiştir. Fakat bu yersiz kararı Türk-İş'e bağlı birçok sendikalar bile dinlemediler; Kıbrıs buhranının en kızışık anlarında bile grevler devam etti ve Türk-İş Yönetim Kurulu kararını geri almak zorunda bırakıldı.

IV

Türkiye az gelişmiş bir memleket olmakla beraber, kapitalist gelişme yolunda azçok mesafe almıştır. Fakat, bu durum Türkiye için kapitalist gelişme yolunun sonuna kadar gitmek zaruretinin doğurmaz. Tersine, bu yolda sürüklendiği çıkmaz onu başka bir yol aramaya zorlamaktadır. Memlekette nüfusun yüzde 78-i köylerde ve ilkel şartlar altında yaşamaktadır. Resmi istatistiklere göre, 42 aile köyde ekilen toprakların yüzde 20-sine yakın bir kısmını ellerinde bulundururken, 2 milyon 22 bin köylü ailesi, yani köy nüfusunun yüzde 84-ü ekilen toprakların ancak yüzde 39-una sahiptir. Gerici burjuvazi ile büyük toprak sahipleri blokunu temsil eden hükümetlerin toprak reformu vaatlerine köylü artık inanmıyor. Topraksız Türk köylülerinin toplu halde zora başvurarak toprak elde etme yoluna gittiklerini gösterir olaylara, özellikle son zamanlarda sık sık raslanıyor. Askeri bütçeler kabardıkça durmadan ağırlaştırılan vasıtalı ve vasıtasız vergiler, biteviye yükselen fiyatlar hayat pahalılığını alabildiğine yükseltti. Emperyalistlerle işbirliğinin yüklediği silâhlanma masrafları yüzünden biriken dış borçlar nesiller boyunca ödenemeyecek bir seviyeye yükseldi. Emperyalist ortakların yıllık «yardım»ları, memleketin onlara her yıl ödediği borç faizini karşılamıyor. Bu yıl 175 milyon dolar borç taksiti ödenmesi gerekiyor. Gelecek yıl ödenecek taksit 215 milyon dolardır. Emperyalist Batı ile işbirliği memleketin dış ticaret muvazenesini de altüst etti. Dış ticaret açığı her yıl milyonlar tutuyor. 1962 yılında 241 milyon dolar tutan bu açık, 1963 yılında 319 milyon dolara yükselmiştir. Bundan başka, emperyalistlerin dikte ettikleri anlaşmalar gereğince hiçbir engelle karşılaşmadan serbestçe yabancı memleketlere transfer edilen memleket içindeki yabancı sermaye kazançları şimdiden yüz milyonlarca dolar tutarındadır.

İşte Türkiye'nin kapitalist gelişme yolunda girdiği çıkmaz budur. Türk halkı bu yolu denemiş, onun Türkiye gibi az gelişmiş bir memleketi yeni sömürgecilerin yeni bir sömürgesi olmaktan ileri götüremeyeceğine inanmıştır.

Türkiye gibi kapitalist istihsal münasebetlerinin nispeten gelişmiş olduğu, ileri bir sanayi merhalesine ulaşmamakla beraber, bu alanda az çok ilerlemiş sayılan, kuvvetli bir devlet sektörüne, nispeten

gelişmiş bir işçi sınıfına sahip bir memleket için kapitalist olmıyan gelişme yolu sosyalizme açılan kısa bir yol olabilir.

Türkiye Komünist Partisi, yeniden emperyalizmin ekonomik, politik tahakkümü altına düşen Türkiye'yi nihai kurtuluşa götürecektir. Yolu memlekette gerçek bir demokrasinin zaferinde görüyor, bu zaferi ancak bütün halkın ilerici güçlerine dayanan bir milli demokrasi devletinin gerçekleştireceğine inanıyor ve bu uğurda savaşıyor. Gerek bu mücadele sırasında, gerekse zaferden sonra işçi sınıfının öncülüğünü sağlamak Türk komünistlerinin başlıca amaçlarından-
dır. İşçi sınıfının öncülüğü onun diktatörlüğü demek değildir. Milli demokrasi devleti bu veya şu sınıfın diktatörlüğü değildir; emperyalizme, derebeyliğe, gericiliğe karşı birleşen bütün ilerici, demokratik kuvvetlerin egemenliğidir; kapitalist olmıyan yolda gelişme imkânlarını sağlayacak bir vasıta-
dır.

Bugünkü şartlarda Türkiye'de işçi sınıfının önderliği olmadan bir demokrasi devleti kurmak, *kapitalist olmıyan bir gelişme yolu tutmak mümkün müdür?*

1919—1923 Milli kurtuluş hareketinde Türk burjuvazisinin önderliği ele geçirmesini izah ederken ileri sürdüğümüz sebepleri, Afrikalı genç bir Milli kurtuluş savaşçısı bugün kolay kolay kavrayamaz. İşçi sınıfının çok zayıf olduğu, hattâ henüz doğmadığı birçok Asya ve Afrika memleketlerinde sosyalizmi amaç edinecek milli demokrasi idarelerinin doğabileceğini yirmi yıl önce kimse düşünemezdi. Şartlar değişti. Özellikle sosyalist sistemin doğuşu ve kuvvetlenmesi birçok imkânsızlıkları imkân haline getirdi. Türkiye'nin özel şartları gelişmemiş veya az gelişmiş memleketleri birleştiren müşterek vasıflara aykırı düşmüyor, Türkiye'yi bu müşterek şartların yarattığı genel imkânların dışında bırakmıyor.

Bugünkü Türkiye için karakteristik olan bir belirti de sosyalizm fikrinin halk yığınları arasına hızla yayılmasıdır. Bu belirti, işçi sınıfındaki, işçi hareketindeki kalkınmanın memleketin genel fikir hayatına aksetmesidir. Milletlerarası sosyal ve politik gelişmelerin de bu belirtinin kendini göstermesine büyük etkisi olduğuna şüphe yoktur.

NATO'nun Türkiye politikasının bir yönü de, memlekette dayandığı ve güvendiği büyük kapitalistlerin sayısını, halkın sefaleti pahasına da olsa, artırmak, memlekette egemenliklerini sağlamlaştırmak, yabancı emperyalist sermayenin memlekete istediği gibi ve istediği şartlar altında girmesini güçleştiren ekonomik, politik ve ideolojik engelleri ortadan kaldırmaktır. Bu politikanın acı sonuçları, memleketin yıllardan beri içinde kıvrandığı ekonomik ve sosyal buhranlar, ileri Türk aydınını kapitalist yoldan soğuttu ve onu, hiçbir zaman kapitalizme ısınmamış olan Türk halkıyla birleştirdi. Sosyalist memleketlerin ekonomik, teknik ve kültürel alanlarda elde

ettikleri büyük başarılar, bağımsızlıklarına yeni kavuşmuş halklar arasında kapitalist olmıyan gelişme yolunu seçenlerin ekonomik gelişme yolunda attıkları büyük adımlar sosyalizm fikrinin memleketimizde hızla yayılmasını kolaylaştırıyor. Bu fikir yalnız işçi yığınları ve aydınlar arasında değil, yabancı tekellerin menfaatlerine kurban edilmiş bütün sınıflar ve tabakalar arasında taraftar buluyor.

Bugünkü şartlarda sosyalizm Türkiye için şüphe yok ki, erkendir. Memleketimizin objektif şartları, sosyalizme gitmek için belli bir geçit devrinin aşılmasını zaruri kılıyor. Bu devre Türkiye'nin maddi ilerlemesini köstekliyen engelleri ortadan kaldırarak sosyalizme yol açan bir geçit devri olacaktır. Kapitalist olmıyan gelişme yolu bizim için bu demektir.

Son yıllarda Türkiye'nin politik hayatında geçen olaylar ve son gelişmeler gösteriyor ki, işçi sınıfı gibi, ordu içinde ve ordu dışındaki yurtsever aydınların ve ileri gençliğin de memleketin kaderiyle yakından ilgilenmeleri, bugünkü şartlarda Türkiyede, işçi sınıfının doğrudan doğruya önderliği olmadan da bir milli demokrasi idaresinin kurulması, kapitalist olmıyan bir gelişme yolu izlenmesi mümkündür. Ancak, yukarıda belirtildiği gibi, memleketin objektif şartları bu geçit devrinin nispeten kısa bir zamanda sona ermesini ve işçi sınıfının önderliğinde, sosyalizmin maddi-teknik temelinin kuruluşu devrinin başlamasını kolaylaştıracaktır.

Unutmamak lâzım ki, işçi sınıfının önderliğinde olmıyan bir kuruluş devrimini biz bir defa denedik. Sonu acı geldi. Bir Türk atasözü var: «Sütten ağzı yanan yoğurdu üfler». Biz de yoğurdu üfliyeceğiz. Memleketimizin şimdiki dış ve iç şartlarının 1919 şartları olmadığını biliyoruz. Ama kendi önderliğinde olmıyacak bir harekette işçi sınıfının çok ihtiyatlı ve uyanık olması gerektiğine inanıyoruz.

Sosyalizm fikrinin, son zamanlarda, Türkiyede serbestçe yayıldığını yukarıda belirtmiştik. Unutmamak lâzım ki, anti-komünizm Türkiyede hâlâ resmi bir devlet politikasıdır. Onbeş yıl önce sosyalizm komünizmin eş anlamı sayılır, komünizmi yasaklıyan kanunla cezalandırılırdı. Kanun değişmemiştir. Ama sosyalizmi propaganda etmek genel olarak ve çoğu zaman komünizm propagandası sayılmıyor.

Bu gevşeme, görünüşte 1960 askeri hükümet darbesiyle gelen iktidar devrinde başladı. Legal işçi teşkilâtlarına ve ileri basına karşı baskıda da bu gevşeme hissedildi. Şimdi yalnız komünistlere karşı uygulanan kanun maddeleri evvelce komünistlik sayılan bütün demokratik ve ilerici hareketlere karşı uygulanıyordu. Komünistlere karşı uygulanan bu kanun faşist İtalyan kanunundan alınmış, ilerici basın, ilerici aydın çevrelerince eski Anayasaya bile aykırı

sayılmıştır. Eskisine göre ileri sayılan yeni Anayasa devrinde bu kanun komünistlerden başkasına pek uygulanmıyorsa da, diğer ilerici ve demokratik kuvvetlerin tepesinde Demoklesin kılıcı gibi asılı tutuluyor. Bu gerçek, memleketin politik havasındaki yumuşamanın köklü bir rejim, bir zihniyet değişikliğinin değil, devamlı olup olmayacağı politik havaya bağlı günlük idari bir politika değişikliğinin sonucu olduğu kaygısını uyandırıyor. İlerici Türk basını ve bütün ilerici çevreleri Anayasaya aykırı anti-demokratik kanunlara karşı zaman zaman harekete geçmeğe zorlayan bu kaygıdır.

Türkiye'nin saldırgan askeri bloklara girmesi, Ankara hükümetine, hoşnutsuz halk yığınlarına karşı baskısını artırmak, onu sindirmek fırsatını verdi. Soğuk harp havasında başlayan gevşeme, hükümetin binbir çeşit yükü ve üstelik baskısı altında ezilen halka sesini yükseltmek imkânını verdi, hükümeti halk üzerindeki baskısını azaltmaya zorladı. Bu zorlamanın 1960 askeri hükümet darbesinde olduğu kadar, baskı politikasının gevşemesinde de büyük rolü vardır. Bu gevşeme, başta Sovyetler Birliği olmak üzere, bütün sosyalist memleketlerin ısrarla ve sebatla yürüttükleri barış içinde yanyana yaşama politikasının, barış politikasının sonucudur. Bu sonuç, barışın, barış içinde yanyana yaşama politikasının işçi hareketini körleteceği, devrim hareketlerini ve dünya devrim seyrini engelliyeceği iddiasını doğrulamaktan uzaktır.

«Barış ve sosyalizm problemleri» dergisinin redaksiyon heyetince tertiplenen bu ilmi toplantıda milli kurtuluş hareketleriyle ilgili çok önemli meselelere dokunuldu, ilgi çekici fikirler ortaya atıldı. Toplantı gerçekten faydalı oldu. Dokunulan meselelerin, ileri sürülen fikirlerin taşıdığı önem bir daha ortaya koydu ki, komünist ve işçi partileri temsilcilerinin yeni bir danışma toplantısını zaruri kılan sadece komünist hareketi içindeki anlaşmazlık değildir; 1960 Moskova toplantısından sonra geçen dört yıl içinde dünya işçi ve milli kurtuluş hareketlerindeki ve genel olarak milletlerarası durumdaki gelişmeler birlikte görüşülmesi, değerlendirilmesi gereken birçok yeni meseleler ortaya koymuştur.

İ Ç İ N D E K İ L E R

Komünistler büyük devrimci geleneklerin mirasçıları ve
devamcılarıdır 453

Erkki Tuominen:

Sosyalist devrim ve burjuva devleti 466

Ernest Bûrnel:

Reform ve devrim 481

Halit Bağdaş:

Milli kurtuluş hareketinin bazı meseleleri 499

Leslie Morris:

Komünistler ve milli mesele 514

G Ü N Ü N A K T Ü E L M E S E L E L E R İ

Yunan işçi hareketinde birliğin kilit noktası
sendikaların birliğidir 526

M E K T U P L A R V E N O T L A R

Almanlar arasında açık konuşma 531

T A R İ H T E N S A Y F A L A R

Karl Marks'ın evi 535

M Ü C A D E L E D E H A Y A T L A R I N I V E R E N L E R

Komünist kahramanlara dair hikâyeler 541

Ö Z E L S A Y F A L A R I M I Z

Telgraflar 553

TKP MK. Birinci Sekreteri *Y. Demir*'in

Berlin ilmî toplantısındaki konuşması 556

İngilizcesi:

Central Books Ltd., 37 Grays Inn Road, London, W. C. 1.

İtalyancası:

Libreria Rinascita, Via delle Botteghe, Oscure 2, Roma

Almanca:

-GLOBUS--Vertrieb ausländischer Zeitschriften, Wien XX,
Höchstädtplatz 3

Yunancası (Kıbrıs'ta):

Laikon Praktorion, Tricoupi Street, 53 r, Nicosia

Rusçası:

Stredisko pro rozširovani tisku, Praha 6, Thákurova 3

Fransızcası:

Societe d'Edition et d'Enformation 9, Boulevard des Italiens Paris (2e

İspanyolcası:

Ediciones Pueblos Unidos Casilla Correo 589, Montevideo

Japoncası:

Nanka Ltd., 2, Kanad-Zinbocho 2-chome, Chiyoda-ku, Tokyo

İsveç dilinde:

Arbetarkultur, Söderarmsvagen 36, Johanneshov 6, Stockholm

Bulgarcası:

Raznoiznos, I, Rue Tzar Assen, Sofia

Türkçesi:

-Y E N İ Ç A Ğ- — Stredisko pro rozširovani tisku, Praha 6,
Thákurova 3